

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vojenská mysl

ŠESTNÁCTÝ ROČNÍK

4

Vojenskopolitické otázky XIII. sjezdu KSČ

Vojenskopolitické otázky na XIII. sjezdu KSČ nebyly pochopitelně hlavními otázkami, o nichž delegáti jednali. Také ve sjezdových dokumentech o nich najdeme pasáže jen na několika místech — jednak v souvislosti se zostřujícím se mezinárodně politickým napětím, způsobeným především agresivní politikou USA, jednak v souvislosti s problematikou dalšího rozvoje naší socialistické společnosti.

To však nic nemění na faktu, že úspěšně řešit hlavní ekonomické úkoly, před nimiž stojíme, vyžaduje řešit je v jednotě s problematikou obrany. Bez účinně organizované obrany země nelze považovat vymoženosti socialismu, jichž jsme dosáhli, za definitivní. Rozhodující podmínka, která umožňuje další rozmach naší ekonomiky, je, že celý ekonomický rozvoj se děje v míru — a tento mír není samozřejmostí, „spadlou z nebe“. Udržet mír dohoda a právě dnes vyžaduje nemalé úsilí a nemalé částky ze státního rozpočtu.

Stranickým orgánům a institucím v období příprav sjezdu byly kromě jiného předloženy k projednání i materiály, týkající se branné problematiky. Byl to výsledek rozsáhlého šetření stavu celého systému obrany země, které se jím komplexně zabývalo. Předsednictvu ÚV KSČ byla také předložena ve stručném znění závěrečná zpráva z celostátního sociologického výzkumu veřejného mínění obyvatelstva k otázkám války, mírového soužití, armády a civilní obrany.¹⁾

Sociálně politickou podstatou celého systému obrany země se zabýval už XII. sjezd KSČ.

Ve zprávě ústředního výboru, předložené XII. sjezdu, se poprvé objevila teze o všelidovém charakteru obrany socialistické vlasti. Zdůrazňuje, že v současných podmínkách je celospolečenskou záležitostí nejen věc výstavby, ale i věc obrany: Obrana státu v současných podmínkách rozvoje vojenství je myslitelná jedině jako obrana všeho lidu, všech jeho státních příslušníků.

Na tuto koncepci pak navázaly teze pro přípravu XIII. sjezdu KSČ, v nichž se zdůraznilo, že úkol neustále zdokonalovat obranyschopnost země je nutné „zabezpečovat v jednotě ekonomických, morálních, politických a vojenských opatření, která zajišťují obranu území státu a současně rozvíjejí aktivní vztah obyvatelstva všech státních a společenských orgánů a organizací k potřebám obrany socialistické vlasti.“²⁾ Tato formulace byla i podkladem sjezdového jednání a usnesení sjezdu.

¹⁾ O výsledcích tohoto výzkumu informujeme čtenáře v další části tohoto čísla „Vojenské mysli“. Pozn. red.

²⁾ Teze pro přípravu XIII. sjezdu, str. 12—13. Rudé právo 23. 12. 65.

Zmíněná teze upozorňuje na hlavní rysy, které charakterizují podstatu lidové obrany našeho státu v současné době:

— jde o jednotný, celospolečenský systém obrany, zahrnující jak státní instituce a orgány (mocenské, ekonomické, kulturně výchovné), tak i masové společenské organizace;

— obsahuje požadavek aktivního vztahu obyvatelstva k potřebám obrany, vyjádřený aktivní osobní účastí v systému obrany.

Pokud jde o jednotný celospolečenský systém obrany, další rozvoj soustavy socialistické demokracie, o němž sjezd jednal, příznivě utváří i možnosti rozvoje obranyschopnosti této demokracie.

Sama realizace těchto možností však není nijak jednoduchou automatickou záležitostí. Vědomí jednotnosti úkolů výstavby a obrany není v jednotlivých složkách našeho státního organismu vždycky na úrovni. Současné ekonomické těžkosti, které prožíváme, ještě více zvýrazňují nebezpečí jednostranného ekonomismu, jež vede mnohého odpovědného pracovníka státní správy k odsouvání branné problematiky jeho resortu a k tomu, aby ji považoval za resortní záležitost odborových funkcí a branných institucí.

Myšlenka sjezdových dokumentů o jednotném celostátním a celospolečenském systému obrany naší republiky dává nám proto do rukou účinný argument svrchované politické autority, jíž stranický sjezd v našem socialistickém zřízení je.

Bude vhodné ji uplatňovat všude tam, kde v naší politické a veřejné práci, v naší denní součinnosti s ekonomickými a státně správními institucemi a orgány narazíme na nedoceňování závažnosti branné problematiky, nebo ještě stále na zúžený, utilitární pohled na čs. ozbrojené síly jakožto rezervuáři laciné pracovní síly v případě vlastních ekonomických potíží.

Jak totiž teze, tak sjezd sám, hovořily při rozboru problematiky rozvoje naší socialistické společnosti a našeho státu o zvýšené odpovědnosti všech státních orgánů. Tato zvýšená odpovědnost nedílně zahrnuje i zvýšenou pozornost všech resortů státní správy, ekonomického aparátu i kulturních institucí za přípravu vlastního resortu a jeho všech zaměstnanců k obraně země.

Při řešení této problematiky budou čs. ozbrojené síly i nadále poskytovat všemožnou pomoc. Že ji soustavně poskytují, o tom svědčí mimo jiné i první zkušenosti ze současné etapy přípravy obyvatelstva k obraně vlasti.

V této pomoci se prokazuje aktivní vztah příslušníků ozbrojených sil k celospolečenským potřebám obrany našeho státního zřízení. I tímto osobním příkladem přispíváme k utváření aktivního vztahu k obraně země mezi naším obyvatelstvem. Bez jeho rozvíjení by neměl celý systém obrany, jakkoli dobře koncipovaný, organizovaný a zabezpečovaný, nezbytnou vnitřní morálně politickou kvalitu.

Využijme proto aktivity stranických a státních orgánů, projednávajících v současnosti výsledky sjezdových jednání k tomu, abychom v denní součinnosti s nimi při řešení praktických otázek přípravy obyvatelstva k obraně, pomoci civilní obraně, atd. pomáhali aktivní vztah k potřebám obranyschopnosti naší země rozvíjet v co nejširším okruhu našich občanů.

-al.

15 let VA AZ

vyznamenané Řádem republiky a Řádem rudé hvězdy

Plukovník Ludvík Vařvařovský, CSc.

V srpnu 1966 vzpomínají ozbrojené síly ČSSR patnáctiletého výročí založení své nejvyšší vojenské školy.

VA AZ byla zřízena dekretem presidenta republiky č. 247, který byl uveřejněn 23. 8. 1951, původně jako Vojenská technická akademie (VTA) v době, kdy již existovala Vojenská akademie Klementa Gottwalda v Praze.

Hlavní příčinou založení VTA byla zvýšená potřeba vysokoškolsky vzdělaných technických kádří, vyvolaná rychlým růstem počtu a významu techniky v procesu ozbrojeného zápasu. Důstojníky tohoto typu pražská VA KG nepřipravovala.

Technické kádry nemohly být ovšem vychovávány bez odpovídající materiálně technické a kádrové základny vysokoškolského typu. Takovou základnu ČSLA v té době neměla a proto bylo rozhodnuto zřídit VTA na bázi vysoké školy technické v Brně.

Bylo uděláno vše pro to, aby výuka začala 1. 10. 1951.

Při založení VTA bylo zřízeno šest fakult: dělostřelecká, automobilní, letecká, ženijní, spojovací a chemická. Na každé fakultě byly zřízeny tři obory: velitelský, velitelsko-technický (inženýrský) a vojensko-průmyslový (inženýrský) s příslušnými specializacemi. V prvních dvou oborech byly vychovávány kádry pro armádu, v oboru vojensko-průmyslovém pro zbrojní průmysl.

VTA jako nová škola musela zdolávat četné nesnáze a to nejen rázu organizačního, ale také personálního, materiálního a pedagogického.

Personální potíže vyplývaly z nedostatku zaměstnanců vůbec a zejména z nedostatku plně kvalifikovaných a zapracovaných sil. Pro nedostatek docentů a profesorů (z původních 65 profesorů VUT přešlo na VTA jen asi 15) bylo nutné po-

věřit přednášením odborné asistenty a důstojníky, z nichž mnozí neměli předběžnou výrobní nebo výzkumnou praxi nebo dostatečnou praxi vojenskou, ani pedagogické zkušenosti a někteří ani dokončené vysokoškolské vzdělání. Mimoto občanští učitelé neznali vojenskou problematiku. Jak se vědecká úroveň učitelského sboru od té doby zvýšila, svědčí skutečnost, že dnes má učitelský sbor VA AZ zhruba 4 % profesorů, 10 % docentů a 25 % kandidátů věd.

Materiální potíže spočívaly v nedostatku místností a u nových fakult a specializací zejména v tom, že neměly zařízení pomocné a cvičné dílny a laboratoře, neměly knihovny, přístroje, pomůcky a názorné kabinety. Poměry se podstatně zlepšily ke konci prvního školního roku po přidělení dalších objektů a přisunem výzbroje a vojenské techniky do vojsk. Výdatnou pomocí k zajištění výuky vojenských předmětů byl dar 1300 učebnic a knih od sovětské vlády.

Pedagogické nesnáze nebyly jednoduché. Hlavním předpokladem pro zahájení výuky bylo připravit učební plány a programy pro všechny obory a specializace fakult. Při jejich sestavování se vyšlo z porad s veliteli a náčelníky druhů vojsk a správ MNO a ze studijních plánů reformovaného, ale ještě nedostatečně vyzkoušeného studia civilních vysokých škol.

První učební plány a programy nedopadly uspokojivě a nevystihovaly potřeby armády. Teprve přispěním sovětských odborníků, kteří na VTA přišli v říjnu 1951, byly učební plány a programy přepracovány podle předloh sovětských vojenských technických akademií. Jako novinky proti civilním vysokým školám byly do učebních plánů pojaty ročníkové projekty, každo-

roční čtyřtýdenní výrobní praxe a vojenské stáže pod vedením učitelů a diplomové práce před ukončením studia. Zároveň byl snížen týdenní počet hodin povinné výuky ze 42 na 36. Délka studia byla původně čtyřletá, avšak počátkem školního roku 1953 až 1954 byla prodloužena u inženýrských směrů na 5,5 roku a u velitelských snížena na 3,5 roku.

Další vývoj akademie byl ovlivňován usnesením PB ÚV KSČ ze 16. 4. 1956 o zvýšení úrovně a dalším rozvoji vysokého školství a po něm následujícím usnesením PB ÚV KSČ ze 7. 5. 1957 o stavu a rozvoji vojenských škol. O svědomité práci akademie svědčí skutečnost, že žádné z těchto usnesení nezastihlo akademii nepřipravenou.

Realizace těchto usnesení se projevila jednak úpravami učebních plánů a programů a jednak dílčími změnami organizační struktury VTA.

Rozhodný obrat v historii VTA nastal však až v r. 1953, v němž v duchu usnesení politického byra ÚV KSČ z 29. 4. 1958 o reorganizaci vojenského školství, byla rozkazem prezidenta republiky č. 05/1958 a rozkazem ministra národní obrany č. 07/1958 sloučena s VTA pražská VA KG. Spojením obou těchto vojenských akademií dostaly ozbrojené síly ČSSR novou vysokou vojenskou školu — VA AZ, jejímž úkolem bylo připravovat velitelské, štábní, týlové a inženýrské kádry pro potřeby ČSLA a zbrojního průmyslu ČSSR.

Sloučení obou akademií znamenalo podstatný krok vpřed v rozvoji našeho vysokého vojenského školství. Učitelům a posluchačům velitelských a týlových oborů pomohlo k postupnému rozšíření a prohloubení technických znalostí a naopak učitelům a posluchačům oborů inženýrských pomohlo aplikovat a konkretizovat znalosti teoreticko-technické do oblasti vojenství. K postupnému zkvalitňování práce docházelo i při řešení vědeckých úkolů, které v čím dále tím větší míře byly zaměřovány pro potřeby ČSLA. Proces výstavby nové akademie byl ještě ve větší míře rozvinut v r. 1959, který můžeme nazvat rokem revoluční přestavby studia na VA AZ. Jeho základem bylo usnesení ÚV KSČ z 23. 4. 1959 „O těsném spojení školy se životem a dalším rozvoji výchovy a vzdělání v ČSSR“. Jím byly položeny pevné a perspektivní základy učebně výchovné a vědecké práce i vojenské vysoké školy socialistického typu.

Vzpomínáme-li proto v těchto dnech 15. výročí naší VA AZ, vzpomínáme současně i na celou historii čs. vysokého vojenského školství, které vychovalo naší armádě již několik tisíc velitelů, štábních a týlových pracovníků i vojenských inženýrů. Převážná část z nich byla vychována právě na VA AZ, přičemž většina z nich pracuje na odpovědných a mnohdy i na velmi vysokých funkcích. Důkazem této skutečnosti je např. procento přeškolenosti kádrů s vysokoškolským vojenským vzděláním:

	rok	
	1956	1965
MNO	44 %	86,4 %
vedoucí funkce armády	18,4 %	50,2 %
vedoucí funkce okruhů	70 %	100 %
štábové okruhů	18,7 %	41,1 %
vedoucí funkce svazků	42,9 %	77,4 %
velitelé pluků	11,4 %	76 %

Tato vzdělávací práce VA AZ a její přínos pro budování socialismu a upevňování obranyschopnosti ČSSR byla mnohokrát oceněna naší vládou a velením armády udělením vysokých poct. Již ve školním roce 1953/54 bylo jí propůjčeno jméno našeho druhého dělnického prezidenta Antonína Zápotockého, ve školním roce 1954/55 byla vyznamenána Řádem republiky a v dubnu 1965 Řádem rudé hvězdy.

Tento stručný historický přehled života a práce dostatečně jasně dokumentuje, že VA AZ, i přes dílčí nedostatky a obtíže růstu, své úkoly splnila a může se proto nejen s hrdoostí ohlížet do své patnáctileté minulosti, ale s pevnou důvěrou ve své schopnosti se dívat i do náročné budoucnosti. Náročné proto, že usnesení předsednictva ÚV KSČ z března 1966 o novém způsobu vzdělávání důstojníků ČSLA, staví před vysoké vojenské školství a jmenovitě před nynější VA AZ úkoly, které svým rozsahem, ale hlavně novou kvalitou pedagogické a vědecké práce budou od pracovníků akademie vyžadovat mimořádné úsilí.

V duchu tohoto usnesení a v souladu se zákonem o vysokých školách ze 16. 3. 1966 se na bázi VA AZ bude budovat nová vysoká vojenská škola, která se v průběhu několika příštích let stane nejvyšším pedagogickým a vědeckým pracovištěm ČSLA.

Svou činností bude muset vytvářet nezbytné předpoklady pro progresivní růst socialistické vojenské vědy a ve spolu-

práci s jinými vysokými školami pomáhat k rozvoji těch vědních oborů, jež mají s vojenskou vědou a technikou souvislost.

Bude to nejvyšší, ale také svým způsobem jediná VVŠ, která — až na některé výjimky — bude vychovávat a školit maximální část důstojnického sboru ČSLA.

Jejím úkolem bude

- vychovávat důstojníky vysoce vzdělané, odborně kvalifikované, připravené na základě ML morálně a politicky pro řešení nejdůležitějších otázek obrany ČSSR;

- rozvíjet vědeckou činnost a vychovávat nové vědecké pracovníky v oblasti vojenských věd a vojenské techniky;

- prohlubovat a rozšiřovat odborné znalosti vysokoškolsky vzdělaných důstojníků;

- podílet se na náboru a výběru svých posluchačů;

- ve spolupráci s MNO ovlivňovat výuku základních vojenských škol (VŠJZ), zúčastňovat se řešení všech základních koncepčních otázek rozvoje vojenského školství a spolupracovat na vzdělání důstojníků v průběhu jejich služby u vojsk.

VVŠ bude tudíž centrem pedagogické a vědecké práce v ČSLA.

Na první pohled by se mohlo zdát, že tyto úkoly se nijak podstatně neliší od dosavadních úkolů VA AZ a jejího poslání v ozbrojených silách ČSSR. A přesto tato nová vojenská škola bude mít nejen jiné poslání, ale i jiné místo a úlohu, jinou — podstatně rozšířenou a v učeně výchovném procesu odlišnou práci. Příčinu této velmi blízké a reálné perspektivy spatřujeme v tom, že obsah, struktura, formy i metody vzdělávání jsou vždy ovlivňovány především stupněm rozvoje výrobní techniky, povahou společenských vztahů a úrovní celkové kulturní vyspělosti společnosti v dané etapě jejího vývoje.

U nás, v ČSSR, v daném stadiu vývoje, hraje úlohu rozhodujícího činitele ekonomické otázky a jejich řešení. Na změny ve struktuře a kvalifikaci pracovní síly působí především nastupující vědecko-technická revoluce, projevující se v současné době hlavně v postupné automatizaci výrobních procesů i řídicích prací.

I v armádě existuje jistá analogie procesů technických změn, k nimž dochází v materiální výrobě. Rozhodující na bojišti

není použití zbraní jednotlivcem, ani přímé působení na protivníka, ale vliv složitých zbraní kolektivně obsluhovaných.

Vojenská činnost ve válce je značně složitá a mnohostranná; tím je zákonitě ovlivněn rozsah, mnohostranost a náročnost přípravy vojsk v míru.

Současně však válka je především jev sociální; jakkoli uznáváme podstatnou úlohu vojenské techniky, nemůžeme ani na okamžik pominout, že jak vytvoření, tak využití techniky je záležitostí lidí; válka klade stále vyšší nároky na lidský faktor, neustále vzrůstá potřeba zvyšovat početní stavy profesionálních vojáků, trvale roste celková potřeba vojenských mas a současně se otázky vojenství dotýkají stále více celé společnosti.

Množství a hlavně kvalita techniky na nejnižších organizačních stupních dosahují miliónových hodnot; hodnota techniky motostřelecké roty činí více než 2,6 miliónu Kčs, tj. trojnásobek hodnoty techniky dřívějšího motostřeleckého praporu; hodnota techniky tankového praporu (zhruba 36 mil. Kčs) rovná se hodnotě menšího průmyslového podniku.

Revoluce ve vojenství tedy nesnížila, ale naopak posílila rozhodující úlohu a význam důstojníků jmenovitě u velitelských směrů. Oni jsou dnes organizátory života sjednocujícími úsilí různých druhů vojsk s jejich masou lidí a početnou technikou k dosažení společného cíle — zajištění bezpečnosti ČSSR v mírovém budování a dosažení vítězství v případě vynucené války. Má-li důstojník splnit tuto náročnou úlohu, je třeba, aby

- pochopil charakter příští možné války, podstatu soudobé bojové činnosti a úlohu jednotlivých druhů vojsk v ní s přihlédnutím k našim konkrétním podmínkám a v souvislosti s tím uměl přijímat optimální rozhodnutí v omezených časových lhůtách za složité taktické a radiální situace, tj. byl schopný velitel a organizátor bojové činnosti;

- osvojil si potřebné znalosti o vlastnostech, potřebách a možnostech vojenské techniky, naučil se ji co nejefektivněji využívat k rychlému dosažení stanoveného cíle a současně uměl o ní pečovat, tj. byl dobrý hospodář svěřeného národního majetku;

- uměl si v plném rozsahu představit obsah, objem i nové podmínky plnění úkolů a v souvislosti s tím zvládl moderní formy a metody přípravy, řízení a zabezpečení vojenské činnosti jak v míru,

tak i ve válce, tj. byl schopný organizátor výcviku a života svěřené jednotky;

— uměl mobilizovat podřízené vojáky a všestranně podporovat jejich iniciativu k nejlepšímu splnění jakýchkoli náročných úkolů; k dosažení tohoto cíle musí sám být politicky vyspělý a náročný vychovatel lidí; náročnost musí však být v souladu s péčí o podřízené.

Charakteristika těchto rostoucích požadavků, kladených na důstojníka z povolání v blízké budoucnosti, nejlépe dokumentuje rozsah i náplň činnosti vysoké vojenské školy nového typu. VA AZ sice i dnes a v celé své dosavadní patnáctileté historii také vychovávala důstojníky s vysokoškolským vzděláním; ovšem převládající část jejich posluchačů byla již důstojníky, kteří prošli školením na vojenských učilištích, měli řadu praktických zkušeností ze služby vojsk i řadu životních zkušeností.

V blízké budoucnosti bude tomu však podstatně jinak, neboť největší část posluchačů nebudou tvořit důstojníci, ale mladí lidé — nevojáci, kteří se rozhodli pro celoživotní dráhu důstojníka z povolání. To znamená, že VA AZ kromě toho, že těmto mladým občanům našeho státu bude poskytovat úplné vysokoškolské vzdělání, bude je muset také odpovídajícím způsobem vycvičit pro praktický výkon služby vojsk, bude je tedy muset formovat nejen z hlediska celospolečenských potřeb, ale i z hlediska potřeb odborné vojenské. Pochopitelně, že taková úloha nebude jednoduchá a že se odrazí nejen v náplni a metodách práce VA AZ, ale i v její organizační struktuře, režimu života, ve formách řízení i v požadavcích na materiálně technickou a výcvikovou bázi a na kádrové zabezpečení.

V současné době vystupuje tudíž do popředí otázka, zda VA AZ bude schopna takové náročné úkoly splnit, zda k tomu bude mít dostatek zkušeností, dostatek

kádrů, materiálních, výcvikových, ubytovacích a jiných možností, zda se nedostane do podobné svízelné situace, v níž byla při svém založení v r. 1951. Je možné s plným vědomím odpovědnosti prohlásit, že takové nebezpečí nehrozí i když tímto tvrzením nelze zastírat mimořádné vypětí, které výstavba nové vysoké vojenské školy bude od pracovníků VA AZ vyžadovat.

V čem lze spatřovat záruku této jistoty? Především ve zkušenostech, jež vědeckopedagogický sbor VA AZ získal v průběhu své předcházející vysokoškolské práce jak v učebně výchovné, tak i ve vědecké činnosti.

Měla-li VTA při svém založení pouze 15 vysokoškolsky graduovaných a zkušených profesorů, pak dnes má VA AZ ve svých řadách 19 profesorů, 39 docentů, 5 doktorů věd a 145 kandidátů. Věd. Kromě toho dalších 240 příslušníků VA AZ je zapojeno ve vědecké přípravě a 18 dalších je v habilitačním řízení pro udělení titulu profesora a docenta. Již tato skutečnost dává značné záruky, že na VA AZ jsou solidní kádrové předpoklady k učeně výchovné práci na skutečně vysokoškolské úrovni a na vědeckých podkladech. VA AZ má rovněž solidně rozvinutou vědeckovýzkumnou základnu, množství různých laboratoří, knihovny, studovny a dílny různého určení, vybavené velkým množstvím strojů a přístrojů.

Na druhé straně je ovšem nutné vidět i to, že VA AZ nemá dostatek kádrů k základní vojenské přípravě, tj. cvičitelů a instruktorů nových posluchačů a ani výcvikovou základnu (střelnice, cvičiště a jiná výcviková speciální zařízení). Tyto kádry, prostředky a zařízení mají však stávající vyšší vojenská učiliště, jmenovitě VVUOJ ve VÝŠKOVĚ. Je proto zcela zákonitě, že při budování nové vojenské vysoké školy bude nejen rozumné a logické, ale i ekonomické spojit přednosti a úsilí VA AZ i VVUOJ a vybudovat tuto novou školu na bázi BRNO—VÝŠKOV.

Vzpomínají-li tedy dnešní příslušníci VA AZ patnáctileté historie své práce, úspěchů i obtíží s nimiž se střetávali, nečiní tak s pocitem sebeuspokojení, ale s pevným rozhodnutím úspěšně splnit nastávající nové perspektivní a náročné úkoly. Proto vedle příprav k oficiálním oslavám tohoto památného výročí se úsilí pracovníků VA AZ soustřeďuje především na rozpracování podkladů a zahájení přípravných prací na výstavbě nové vojenské vysoké školy. Již od prosince 1965 pracuje na VA AZ řada speciálně sestavených komisí, které ve spolupráci se složkami MNO a se zástupci vyšších vojenských učilišť i jiných institucí a na podkladě různých statistických podkladů, připravují rozbor a materiály k tomu, aby do začátku školního roku 1967/68, kdy nový systém přípravy důstojníků z povolání vstoupí v platnost, bylo vše řádně promyšleno a připraveno.

Úkol vojenské vysoké školy

Inženýr podplukovník Ing. Ladislav Daneš

V novém systému vojenského školství, jehož zásady přijalo kolegium ministerstva národní obrany a schválilo předsednictvo ÚV KSČ, připadá významná úloha vojenské vysoké školy. Jejím úkolem je poskytnout základní vzdělání mládeži, která se připravuje na celoživotní práci důstojníka z povolání. Z jakých principů toto vzdělání bude vycházet?

* * *

1. **Základní myšlenkou** nového modelu vojenské vysoké školy je zásada, že důstojník má být připravován na vysokoškolské úrovni. Tomuto požadavku musí odpovídat celkové pojetí výchovného systému, jeho režim a metody. Požadavek vysoké úrovně základní přípravy důstojníka není uměle vykonstruovaný. Je dovršením úsilí o zkvalitnění přípravy, která by odpovídala současným potřebám armády i perspektivnímu rozvoji vojenství, toho úsilí, jehož jsme svědky již řadu let. Jeho projevem byla nejen přestavba studia, k níž jako impuls i praktická směrnice sloužilo usnesení ÚV KSČ z r. 1959, zobecňující stav v našem školství a ukazující potřebný směr v jeho dalším rozvoji, ale např. i výstavba vyšších vojenských učilišť. Vyšší vojenská učiliště nepochybně sehrála svoji úlohu v přípravě kvalifikovaných kádrů pro naši armádu, avšak nemohou úlohu podstatného zkvalitnění přípravy důstojníků řešit beze zbytku. Je to tím, že posílení matematicko-fyzikální přípravy posluchačů, jako prostředek k jejich cílevědomějšímu intelektuálnímu rozvoji, nemůže plnit svou funkci, je-li izolováno od ostatních výchovných činitelů a trvá-li požadavek úzce účelové přípravy na konkrétní funkci. To přirozeně silně omezuje možnosti výchovy, vyžaduje její zásadní orientaci na současný stav, konkrétní povinnosti, organizaci a techniku a nedává možnost uplatnění vědeckých poznatků. Zkušenosti názorně dokumentují tento stav mimo jiné v tom, že absolventi učilišť (i když zatím jen standardních) po příchodu z praxe na vysokou školu ve značné míře jen s námahou usilují o osvojení opět jen

praktických poznatků, okamžitě použitelných v praxi. Je nutné vidět, že tomuto nazírání na vzdělání byla poplatná z řady důvodů i dnešní vysoká škola.

I když získání určitých praktických poznatků nebude ani v novém modelu školy opomenuto, je neoddelitelným atributem vysokoškolského vzdělání to, že škola všemi svými prostředky rozvíjí především intelektuální schopnosti posluchače. Vybavuje ho teoretickými znalostmi, které vytvářejí předpoklad k tomu, aby absolvent byl schopen dále se samostatně vzdělávat, aby dovedl tvořivě řešit situace, s nimiž se v praktickém životě setká. Je nutno vycházet z toho, že absolvent musí být schopen překonávat starou praxi na základě vědeckých poznatků. Takto chápána praktická činnost absolventa může pak ovlivňovat i zaměření vědeckého zkoumání.

Nový způsob vzdělávání si proto vynucuje přehodnocení forem přípravy důstojníka ve dvou směrech.

Nová škola nemůže poskytovat úzce zaměřené účelové vzdělání, nemůže připravovat důstojníka výhradně na konkrétní funkci. Právě proto, že její úkol v oblasti základní přípravy je celoživotně připravit důstojníka, bude se nový model školy opírat o ty znalosti, které mají největší životnost. Na druhé straně nelze opouštět půdu reality v zaměření a obsahu výchovy a zapomínat na to, že jde o přípravu na vojenskou službu, která proti civilním zaměstnáním má svou výraznou specifikou, danou mimo jiné tím, že absolvent po nástupu do vojska musí být schopen prakticky samostatně vykonávat odpovědnou funkci.

Při úvahách o míře obou oblastí příprav je nutné prakticky — ne formálně — brát jako rozhodující kritérium to, že nelze zaměňovat profil absolventa školy s profilem důstojníka již na funkci zapracovaného. Kromě toho také to, že z ekonomického hlediska je krajně nevýhodné učit posluchače ve škole tomu, co si osvojí v krátké době bez dodatečných nákladů ve své praktické činnosti.

Změněné nároky na způsob přípravy důstojnického sboru vyžadují i změnu výukových a výchovných cílů školy i změnu metod, jimiž bude těchto cílů dosaženo.

Důraz na teoretické vzdělání jako předpoklad zvýšení úrovně organizačorské a řídicí práce velitelů i zvědečnické provozní práce inženýrů umožňuje oproti dnešnímu stavu snížit poněkud počet vysokoškolských specializací. Předpokládá se, že v novém modelu školy budou tři studijní obory:

— **obor velitelsko-inženýrský** s kvalifikací absolventa inženýr organizátor. V tomto oboru budou posluchači školeni ve specializacích: velitelsko-štabní, dělostřelecká, ženijní, týlová, materiálně technické zásobování a přechodně letecká;

— **obor velitelsko-inženýrský** s kvalifikací absolventa strojní nebo elektrotechnický inženýr, se specializacemi: spojovací, protivzdušná obrana, radiolokace, vojenské počítače, ženijní a chemická (kvalifikace inženýr chemie);

— **obor vojensko-inženýrský** s kvalifikací absolventa strojní nebo elektrotechnický inženýr, se specializacemi: tanková a automobilní, geodeticko-kartografická (kvalifikace inženýr geodézie), letecká elektro, letecká strojní, dělostřelecká, letecké technické zabezpečení.

Počítá se dále s tím, že některé specializace budou mít na závěr studia užší zaměření, např. materiálně technické zabezpečení: na výstrojní službu, proviantní službu a zásobování PHM nebo protivzdušná obrana na PVOS a PVOV apod.

Navrhované specializace podle dosavadních rozborů ukazují, že bude možné zabezpečit, aby posluchač si osvojil v průběhu čtyřletého, popřípadě pětiletého studia v potřebné míře základní teoretické a všeobecně technické znalosti ve svém vědním oboru a získal schopnosti aplikovat tyto znalosti v praktických situacích života a výcviku vojsk, ve studiu nových typů bojové techniky, v jejích

provozu a údržbě. Tím budou mít i předpoklady dalšího odborného růstu.

Charakteristický rys práce na novém modelu vysoké školy vojenské je úsilí o respektování poslání a možností školy a o reálnost výchovných cílů. Projevem tohoto úsilí je přístup ke zpracování učebních plánů a programů v jednotlivých specializacích. Dříve byla cesta k dosažení požadovaného profilu (ať už tento profil byl zpracován jakkoli) záležitostí více méně subjektivních názorů a zkušeností představitelů jednotlivých disciplín a řešení se nalezalo mnohdy jako výsledek diskusí bez věcných argumentů a rozborů. Dnes se usiluje o to, aby zpracování učebních dokumentace předcházely studie, které obsahují rozborově stanovnou koncepci specializace a zdůvodňují místo a úlohu jednotlivých disciplín, jejich obsah a návaznost, profilující disciplíny, potřebu praxí, stáží a samostatných prací posluchačů.

Dosavadní úvahy a studie k pojetí výchovy předpokládají, že požadovaný profil absolventa bude realizován ve čtyřech oblastech přípravy: v oblasti vojenské přípravy, v oblasti společenskoveštní přípravy, v oblasti teoretické a všeobecně technické přípravy a konečně v oblasti speciální přípravy. Mezi jednotlivými oblastmi nelze jasně vymezit dělicí čáru, jak z hlediska obsahového, tak i z hlediska časového rozložení po dobu pobytu posluchače ve škole. Tak např.

— společenskoveštní příprava má za úkol nejen celkový intelektuální rozvoj posluchače, ale má výrazně přispět i k formování vědomí posluchače jako vojáka z povolání v průběhu doby studia;

— speciální příprava úzce navazuje na vojenskou přípravu, teoretickou a všeobecně technickou a vzájemně se s nimi doplňuje.

Nelze opomenout, že ve výchově posluchače sehraje významnou úlohu celkový režim školy, který představuje jednotný komplex nároků jak na vysokoškolské vzdělávání, tak i na přípravu posluchače jako důstojníka z povolání. Při řešení režimu školy se vychází nejen ze zobecněných kladných zkušeností dosavadní přípravy důstojníka v učilišti a na vysoké škole, ale i z kritiky dnešního režimu obou typů škol. Nová vysoká škola musí respektovat řadu aspektů, mezi nimiž především aspekt výchovný, sociální, psychologický, hygienický, ale také aspekt organizačorský a řídicí práce a aspekt materiální.

2. **Převratnost** v systému vojenského školství, daná tím, že nástupním vzděláním důstojníka bude vysokoškolské vzdělání, má i svou druhou stránku, o níž již byla zmínka a kterou lze formulovat asi takto:

Nové pojetí základní přípravy důstojnického sboru předpokládá nejen změnu školské soustavy, ale i změnu celkového systému průběžného vzdělávání důstojníků vůbec.

Tato teze vyplývá z toho, že příprava na škole představuje základní vzdělání, které nelze považovat za ukončené a dále z toho, že ve vytváření profilu důstojníka má významnou úlohu jeho praktická činnost, samostatná a služební příprava. Právě praxe dotváří v podstatné míře návyky a dovednosti, nutné k úspěšnému výkonu funkce; škola k nim položila jen základ. V sepětí s praktickou činností jde sebevzdělání důstojníka a zaměření jeho služební přípravy, které vyžadují diferenciaci podle charakteru zastávané funkce a místních podmínek. Neodlučitelnou součástí vzdělání je postgraduální studium, organizované pro vybrané důstojníky. Plní funkci obnovy a doplnění znalostí, zvýšení kvalifikace jako předpokladu k zastávání vyšších funkcí i dalšího specializování důstojníka na jeho vojenském dráze.

Nová vojenská vysoká škola tedy nebude jako dosud připravovat důstojníky úzce účelově, nýbrž především bude poskytovat hluboké teoretické vzdělání, přičemž se nezříká povinnosti vybavit absolventa v možné míře předpoklady k plnění základních funkčních povinností důstojníka. Diferenciací znalostí bude probíhat především v praxi a dále v postgraduálním školení.

Rozbory ukazují, že toto pojetí je ve shodě s celospolečenskými tendencemi výchovy kvalifikovaných odborníků, odpovídá požadavkům revoluce ve vojenství, ekonomickým možnostem naší společnosti i potřebám armády. Taková výchova důstojníka zabezpečuje, aby jeho vzdělání bylo společensky plně srovnatelné s dosaženým vzděláním na jiných vysokých školách; od jejich absolventů se absolvent vysoké školy vojenské nebude lišit ani přiznaným titulem. Výchova vytváří zásadní předpoklady ke zvýšení společenské autority důstojníka a umožňuje, aby důstojník vysoce kvalifikovaný řídil výchovu a bojovou přípravu a stal se i politickým vedoucím svých podřízených. Nelze si též dost dobře představit, že ne-

opakovatelná a jedinečné bojové situace v podmínkách, kdy rozhodující vliv mají nikoli individuálně obsluhované zbraně, nýbrž kolektivně obsluhované složité zbraně nové systémy a bojové prostředky, mohl by řešit tvůrčím způsobem velitel, jednostranně vychovávaný u jednoduché činnosti podle systému „povel-úkon“ a nerozvinutý především v oblasti intelektuálních schopností, bez nutných psychologických znalostí i potřebných znalostí techniky.

Při úvahách o novém způsobu přípravy důstojníků hraje významnou roli okolnost, že objektem výchovy bude dospívající mládež s psychickými zvláštnostmi. Respektujeme-li tyto zvláštnosti v obsahu i formách učené výchovné práce, je výchovná práce a vedení posluchačů velmi náročné a vyžaduje rozsáhlé pedagogické vzdělání a zkušenosti i umění přiblížit se mladým lidem a dovedně s nimi jednat. Zkušenosti ukazují, že pro volbu studia na vojenské škole nejsou zdaleka rozhodující příznivé okolnosti vojenského života a služby, přitažlivost tohoto povolání ani osobní dispozice uchazečů, nýbrž jiné okolnosti objektivní povahy, např. to, že studium na vojenské škole je pro některé uchazeče jedinou možností studia vůbec, že posluchači jsou lépe materiálně zajištěni atd. To jsou v podstatě velmi nepříznivé okolnosti, které je nutné odstraňovat systémem náboru a výběru.

Mentální rysy mládeže se však neodrážejí jen na poměru k vojenské službě a neovlivňují jen obsah a metodu práce těch, kteří ji mají pro vojenské povolání získat. Mají vliv hlavně na obsah a metody veškeré pedagogické činnosti vojenské školy — zpětně ovlivňují a zpřesňují i výchovně vzdělávací cíle školy. Dnešní dospívající mládež je vzdělanější, i když nikoli vždy a ve všem, je méně přístupná formální sešňorovanosti, je střídavěji a kritičtější, ve svém myšlení utilitarističtější. Nelze u ní mnoho dosáhnout formální autoritou, byrokratickými metodami jednání nebo nátlakem, nýbrž jen vysokou kvalifikací, rozsáhlými znalostmi, širokým rozhledem, porozuměním a taktem, ale i cítěním a rozhodností, nekompromisností a spravedlností.

Z uvedených rysů posluchačů nové vojenské vysoké školy plyne, že režim školy je nutné uspořádat náročně, ale i s určitou mírou tolerance, která by umožnila posluchačům jistou volnost jednání a chování, samostatnost a tvůrčí aktivitu.

Obecná teorie vojenské vědy

Bedlivě je třeba uvažovat zvláště o aplikaci formálních (vnějších) prvků vojenskosti do školního života. Nemůže jít o mechanické přenesení norem vojenské základen služby, nýbrž od začátku výchovy posluchačů musí být zřejmé, že se připravuje voják z povolání s vysokoškolskou kvalifikací.

Celkový režim života školy, systém nároků na posluchače, respektování jejich psychických zvláštností, vysoká úroveň učebního procesu mají svůj nesporný význam v tom, že pro tuto mládež, neznalou života ve vojscích, vytvářejí předobraz jejího vlastního působení po absolvování školy. Proto nároky na kvalifikaci velitelského a pedagogického sboru školy, materiální zabezpečení výuky a celého života posluchačů nelze chápat jako interní záležitost školy, nýbrž zájem celé armády. Vždyť tito absolventi budou za 10 až 15 let tvořit základní kádr velitelského sboru. Jejich oddanost vojenské službě, vysoká kvalifikace, ideová pevnost a jednoznačná politická orientace budou důležitými předpoklady bojové síly a pohotovosti celé armády.

Význam má funkční zařazení absolventů. Problémem podle některých názorů není funkční postup, ale vytvoření takových pracovních podmínek, které by neumožňovaly samostatná a iniciativní řešení a zejména poskytovaly plný prostor k uplatnění vysokoškolských zna-

lostí. Jedině takové pracovní podmínky mohou dávat uspokojení z práce, vytvářet zdravé sebevědomí, být pobídkou k dalšímu sebevzdělávání a ochranou proti řemeslnému výkonu funkce.

Neformální realizace zásad nového systému přípravy důstojníků a úspěšná práce vojenské vysoké školy je podmíněna též tím, nakolik příslušníci vojsk správně pochopí profil absolventů a jak se budou podílet velitelé na další výchově těchto absolventů v jejich praktické činnosti. Tuto stránku nového systému přípravy důstojníků nelze dost docenit. Z předchozího je zřejmé, že absolvent se bude v počáteční funkci hlouběji seznamovat s problematikou své funkce, získávat praktické zkušenosti a konfrontovat získané poznatky s reálnou skutečností. Tak tomu ovšem bylo vždy, ať si tuto skutečnost chceme přiznat či nikoli. Absolvent nové vojenské vysoké školy bude mít předpoklady nejen k tomu, aby počátky jeho činnosti ve funkci byly poměrně krátké, ale navíc, aby k životu jednotky a útvaru přinesl nové podněty a svou prací účinně napomáhal zvýšení úrovně výchovy a výcviku. Bude nutné, aby nadřízení velitelé měli plné porozumění pro tyto jeho snahy a využili jich, uvážlivě korigovali jeho jednání a uplatnili správné pedagogické vedení. Vždyť období bezprostředně po nástupu absolventa k útvaru ovlivní zřejmě i jeho další vztah k vojenské službě.

Útok msd v horském a zalesněném terénu

Plukovník Oldřich Kvapil

Bojová činnost v horském a zalesněném terénu má i v soudobých podmínkách řadu zvláštností. Charakter Západního válčiště nás nutí věnovat těmto zvláštnostem potřebnou pozornost. Jde zvláště o plné pochopení vlivu horského a zalesněného terénu na přípravu a organizaci boje, neboť správné řešení těchto otázek sehraje rozhodující úlohu při vedení bojové činnosti. V normálním terénu lze některé nedostatky v tomto směru napravit při zahájení, popřípadě i při bojové činnosti. Horský a zalesněný terén odstranit nedostatky vzniklé v přípravě bojové činnosti nedovolí, nebo aspoň značně ztíží.

Obecně známé podmínky horského a zalesněného terénu vedou k závěrům, že bojová činnost v takových prostorech bude zpravidla vedena na pomocném směru. Tato skutečnost se odrazí v dotaci vojsk hlavně jadernými zbraněmi, za útoku v nižších tempech postupu i v menší hloubce bojových úkolů vojsk. Použití jaderných zbraní bude zde značně omezeno, neboť jejich účinky mohou mít i záporný vliv na postup vojsk (hluboká pásma závalů, rozsáhlé lesní požáry atd.).

V článku se zabývám některými otázkami použití tankových a motostřeleckých vojsk, možnou formou útoku, organizací bojové sestavy motostřelecké divize, použitím předsunutých a obcházecích odřadů¹⁾ a taktických vzdušných výsadků při útoku na nepříteli, bránícího se v ženižně částečně připravené obraně v horském a zalesněném terénu. Počítám při tom s terénem charakteru Šumavy a Českého lesa.

POUŽITÍ TANKOVÝCH A MOTOSTŘELECKÝCH VOJSK

Horský a zalesněný terén omezí možnosti využití vysoké rychlosti a manévruschopnosti tanků. Tankové jednotky a útvary budou používány hlavně podél komunikací a v nezalesněných prostorech. Samostatné útoky a manévry tankových sil do hloubky nepřátelské sestavy budou zvláštností. Mnohé záta-rasy, nasycenost nepřátelských vojsk účinnými protitankovými prostředky při snížené možnosti jejich včasného zjištění a zničení útočníkem povedou k tomu, že tankové jednotky a útvary budou zpravidla útočit v úzké součinnosti s pěchotou, dělostřelectvem (případně letectvem) a ženijními jednotkami. Součinnost s těmito druhy vojsk nesmí být narušena, jinak tanky utrpí značné ztráty a nesplní úkoly. Motostřelecké jednotky budou častěji útočit před tanky, které je budou podporovat palbou. Jedním z hlavních úkolů motostřeleckých jednotek při tom bude včas zjistit a zničit protitankové zbraně nepříteli.

¹⁾ I když tento termín není v předpisech uveden, ponecháváme jej pro zkrácení textu a větší srozumitelnost (proti opisování tohoto výrazu).

Budou-li v příhodné situaci použity tankové jednotky k samostatnému útoku, věnujeme mimořádnou pozornost utajení jeho přípravy, průzkumovému a ženijnímu zabezpečení. Tankovým jednotkám budou vždy přidělovány motostřelecké jednotky k zajištění nejen bojové podpory, ale i jejich přímé ochrany.

Do zahájení takového útoku musí průzkum bezpodmínečně dodat zprávy o nepříteli, skutečném stavu terénu a o zátarasech.

Pro samostatné útoky tankových útvarů a jednotek vzniknou výhodné podmínky zvláště na směrech vlastních jaderných úderů, vedených na nezalesněné prostory. Možnost jejich pronikání do hloubky bude však omezena okruhem účinnosti těchto úderů, neboť terén umožní nepříteli v krátké době a poměrně malými silami uzavřít trhliny v jeho sestavě. Ovšem i překvapivé akce nevelkých tankových jednotek, použití tanků ve zdánlivě netankovém terénu v úzké součinnosti s motostřeleckými jednotkami, s plným využitím vysokých technických parametrů tanků, mohou rozhodnout boj o některé prostory pásma obrany nepřítel.

V horském a zalesněném terénu bude zvláštností i útok motostřeleckých jednotek na obrněných transportérech. Jednotky budou útočit většinou pěšky. Pro pěší jednotky není žádný horský a zalesněný terén Západního válečného (mimo velehorských částí ALP) vážnou překážkou, i když ovlivní rychlost jejich pohybu. V průměru lze počítat se snížením rychlosti pohybu pěších jednotek terénem mimo boj o $\frac{1}{4}$ až $\frac{1}{2}$, tj. na 3–2 km/hod. Při překračování strmých a skalnatých hřbetů, v době dešťů a při vysoké sněhové pokrývce v zimě může se rychlost pohybu dále snížit. Pohyb terénem vyčerpá dříve fyzické síly bojovníků a bude proto třeba střídát čelní jednotky.

Velký význam pro výsledek boje na jednotlivých směrech budou mít překvapivé akce i malých jednotek na křídlech, do boků a týlu nepřátelských odporů.

Motostřelecké jednotky útočící pěšky v úzké součinnosti s ostatními druhy vojsk budou v horském a zalesněném terénu i v soudobých podmínkách jedním z rozhodujících činitelů úspěchu. Jejich bojová činnost musí však být stále všestranně zabezpečována, aby byla úspěšná.

V horském a zalesněném terénu, který skýtá výhodné podmínky k dosažení překvapení nepřítele zvláště na nižším taktickém stupni, je možné riskovat. Vhodně riskovat v boji bude nutné; zdravé riskování však nesmí být provázeno zanedbáváním základních požadavků zabezpečování bojové činnosti a součinnosti. Některé příklady riskování lze najít i v nám blízké historii karpatsko-dukelské operace v září až listopadu 1944.

Ve dnech 18.—22. září 1944 použil velitel 38 A dva tankové sbory (4 gts a 31 ts) k průlomů částečně vybudovaného obranného postavení nepřítele v prostoru východně města DUKLA. Při zahájení útoku měly oba sbory celkem 144 tanků a samohybných děl a měly úkol proniknout na území naší republiky. Dne 22. září nepřítel útok obou sborů zastavil před naší státní hranicí. U obou sborů zůstalo bojeschopných pouze 39 tanků a samohybných děl. Ztráty za čtyři dny bojů v terénu, který nenese ještě všechny typické znaky horského a zalesněného terénu, představovaly 73 % původního bojového počtu tanků a shd obou sborů. Úkol byl při tom splněn jen částečně; sbory přes mohutnou dělostřeleckou a leteckou podporu nepronikly karpatským pohořím. Jedna

z hlavních příčin nesplnění úkolu do celé hloubky a velkých ztrát byla nedostatečná podpora útočících tankových svazků pěchotou.

Další příklad: dne 25. a 26. října 1944 vedla sovětská 12 gtb podporovaná jen slabými jednotkami pěchoty útok proti částečně vybudované obraně nepříteli v prostoru NIŽNÁ PISANA. Při zahájení útoku byla podporována účinně dělostřelectvem i letectvem a dosáhla částečného úspěchu. Za dalšího postupu došlo však k narušení součinnosti tanků s pěchotou a dělostřelectvem, letectvo vzhledem k náhlé změně povětrnosti nevzlétlo. Postup brigády se zpomalil. Průzkum nedodal přesné zprávy o stavu terénu v hloubce obrany nepříteli. Nepřítel přisunul protitankové zálohy, přinutil brigádu k rozvinutí v rozbařeném terénu, který znemožnil pohyb tanků. Konečný výsledek boje byl ten, že celá brigáda byla nepřitelem zničena. Údolí, kterým se snažila probíjet do volného prostoru, nese dnes historický název „Údolí smrti“. Hlavní příčiny neúspěchu spočívaly v nedostatečné znalosti nepříteli a terénu, v nedostatečné podpoře tanků v boji s protitankovými prostředky nepříteli pěchotou a dělostřelectvem. (Oba příklady: Projektor „Čerez duklinskij pereval.“)

Výhodné použití malých tankových jednotek v úzké součinnosti s pěchotou ukazují tyto příklady:

22. září 1944 bylo použito 5 tanků čstb k dobytí trig. 694 HYROWA HORA (záp. města DUKLA). Opevněná výšina byla nejsilnějším opěrným bodem nepřátelského obranného postavení v daném prostoru; bránil ji zesílený prapor nepříteli. V součinnosti s tanky útočila na výšinu z jiného směru pěší rota v síle asi 60 mužů. Překvapivý útok tanků na příkrém, kamenitém svahu a manévr pěší jednotky do týlu nepříteli vedly k dobytí velmi důležité výšiny.

Právě tak úspěšné bylo použití tankové čety k dobytí silně opevněné bezejmenné výšiny v prostoru osada ZYNDRANOWA (1 km sev. státní hranice ČSSR) v úzké součinnosti s pěchotou dne 30. září 1944. Tanky při tomto útoku provedly riskantní manévr podél předního okraje nepřátelské obrany — před očima nepřátelských bojovníků z prvního zákopu. Nepřítel nepovažoval za možné použít tanky v daném prostoru a proto neměl zde ani PT zbraně. Útok byl úspěšný a naše jednotky se vlomily do silně vybudovaného nepřátelského postavení.

Mnozí naši velitelé i příslušníci štábů se domnívají, že z poslední války si nemůžeme brát poučení platná pro dnešek. S tímto názorem lze souhlasit jen do určité míry; tam, kde z různých důvodů nelze využít ničivé síly jaderných zbraní a soudobé bojové techniky, řada poznatků z poslední války může najít uplatnění.

Možné formy útoku

Formy útoku motostřelecké divize na nepříteli bránícího se v horském a zalesněném terénu mohou být různé. Bude-li divize mít při zahájení útoku dostatek zpráv o nepříteli a terénu a dostatek palebných prostředků, může na některém směru zahájit a vést útok z chodu a proniknout případně na celou hloubku horského a zalesněného terénu a obranného pásma nepříteli ve vysokém tempu.

Nepodaří-li se divizi proniknout do hloubky obrany nepříteli prvním úderem, bude její útok zpravidla charakterizován postupnými útoky na jednotlivé obranné čáry (rajóny), při čemž pro útok z chodu většinou nebudou podmínky.

Nelze však říci, že nebude používán; naopak — k jeho zahájení a vedení musí být stále připraveny všechny jednotky a útvary. Výhodné podmínky k jeho zahájení vzniknou zvláště tehdy, zničí-li rychle čelní jednotky protistojícího nepřítele, nedají-li nepříteli čas k přípravě nebo uzavření zátarasů v hloubce a na další postavení bude veden jaderný úder, nebo bránící se zde jednotky budou napadeny z boku či týlu výsadkem nebo obcházejícím odřadem.

Omezené množství zpráv, zpravidla omezený počet jaderných zbraní, poměrně omezené palebné možnosti dělostřelectva, omezené možnosti použití tanků (i jejich nepřímé palby), specifické podmínky horského a zalesněného terénu, jež nedovolí postupně rozčlenit a rozvinout bojové sestavy na jednotlivých směrech útoku — to vše vede však k závěru, že hlavní formou útoku motostřelecké divize bude útok z výchozího položení, zaujatého zpravidla v dotyku s nepřítelem. Při tom však formy útoku na jednotlivých směrech mohou být různé podle konkrétní situace a podmínek terénu.

Společným rysem útoku motostřelecké divize bude (bez ohledu na jeho formu — podle situace a podmínek na jednotlivých směrech) velmi pečlivě připravené všestranné zabezpečení útočících vojsk, široké používání manévru palbou i jednotkami na všech stupních velení, rozhodná činnost velitelů a jednotek a dokonalá součinnost všech zúčastněných druhů vojsk a týlu. Jen tak bude možné zničit nepřítele na jednotlivých postaveních (v jednotlivých rajónech obrany) v nejkratší době a narušit jeho plán obranného boje. Proto také musí být útok i v horském a zalesněném terénu veden nepřetržitě, ve dne i v noci.

Organizace bojové sestavy divize

Pro vedení útoku v horském a zalesněném terénu má mimořádný význam správná organizace bojové sestavy divize.

Terén kanalizuje bojovou činnost na směry různé kapacity a různého významu ve vztahu k bojovému úkolu. V normálním terénu lze některé nedostatky bojové sestavy odstranit v průběhu boje. Horský a zalesněný terén však větší změny v bojové sestavě divize znemožní, nebo aspoň značně ztíží. Ani soudobé prostředky manévru, vrtulníky, nemohou vliv terénu vyloučit, neboť nemohou převážet všechny jednotky včetně jejich zbraní a bojové techniky.

Zámysl velitele divize pro útok stanoví, jak bude organizována bojová sestava pro útok na jednotlivých směrech. Důležitost, průchodnost a kapacita směru ukáží, jaké síly a prostředky bude třeba na každý směr vyčlenit. Bojová sestava musí umožňovat dosažení potřebné převahy nad nepřítelem na jednotlivých směrech útoku bez manévru útvaru, jednotkami a prostředky podél fronty.

Požadavek nepřetržitě bojové činnosti si vyžádá členění bojové sestavy na jednotlivých směrech do hloubky i vytváření dostatečně silného druhého sledu v rámci pluků i divize. Vynutí si to i předpokládaná úpornost bojů a ztráty prvosledových jednotek, které bude nutné střídát, aniž by při tom došlo ke změnám základního uspořádání bojových sestav na jednotlivých směrech, nebo dokonce v rámci celé divize (nepůjde-li o převzetí úkolu pluku prvního sledu po jeho rozbití jadernými údery nepřítele).

Terén omezí manévr silami a prostředky. Pluky a jednotky, určené v rámci divize k plnění samostatných úkolů na směrech, musí být zesíleny jednotkami

a prostředky druhů vojsk před zahájením útoku. Všechny samostatné části bojové sestavy bude třeba zesilovat ženijními jednotkami a jednotkami chemického průzkumu.

Zasazení co největší části palebných prostředků do boje bude podmíněno terénem. Terén mnohdy ztíží nebo znemožní manévr palbou dělostřelectva. Dělostřelectvo bude rozděleno na jednotlivé směry útoku. Požadavek zajistit palebnou podporu i pro ty části bojové sestavy, které nebudou mít vlastní nebo přidělené dělostřelectvo a budou útočit v prvním sledu, si vyžádá, aby při vytváření bojové sestavy byla vyřešena otázka jejich palebné podpory zařazením orgánů dělostřeleckého průzkumu.

Je-li třeba k vyvrácení některé části obrany nepřítelů hluboký manévr do jeho týlu částí sil, **velitel divize organizuje obcházecí odřad jako samostatný prvek bojové sestavy divize.**

Samostatný prvek je i taktický vzdušný výsadek (bude-li použit).

Bojová sestava divize pro útok na nepřítelů bránícího se v horském a zalesněném terénu může pak v souhlase se zněním Polního řádu pozůstat z těchto prvků:

- první sled — tvořený bojovými sestavami pluků a jednotek bojujících na samostatných směrech,

- druhý sled — zpravidla tankový pluk divize zesílený nejméně motostřeleckou rotou a připravený k plnění úkolu předpusnutého odřadu divize po vyjití z horského a zalesněného terénu,

- obcházecí odřad — je-li plánován,

- vzdušný výsadek — je-li plánován,

- bojová sestava oddílů vojskových raket,

- divizní dělostřelecká skupina — jen bude-li mít možnost působit palbou nejméně na dva různé směry a bude-li mít divize prostředky k jejímu vytvoření,

- protiletadlová skupina,

- protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací — jejich použití lze předvídat až po vyjití z horského a zalesněného terénu, ale budou organizovány již při zahájení útoku, aby při jejich pozdější organizaci nedošlo ke komplikacím. Mimo těchto prvků bude u divize vytvořena ženijní a chemická záloha; odřad zabezpečení pohybu bude organizován zpravidla i v rámci divize.

Bude vhodné, předpusnuté odřady organizovat i u pluků útočících v prvním sledu divize na samostatných směrech. Divize svůj předpusnutý odřad použije zpravidla až po proniknutí horským a zalesněným terénem. Divizní odřad zabezpečení pohybu bude používán k zabezpečení pohybu druhého sledu divize a divizních prostředků a může být v případě potřeby využit i jako odtarasovací odřad, bude-li divize překonávat hluboká pásma zatarasů.

MOŽNÉ ÚKOLY A POUŽÍVÁNÍ PŘEDSUNUTÝCH ODŘADŮ

Předpusnuté odřady budou tvořit i za útoku divize v horském a zalesněném terénu důležitý prvek bojové sestavy, budou prostředkem zvyšování tempa postupu. Důležitá bude jejich činnost zvláště na stupních pluků. Plnění jejich úkolů bude ovlivňovat terén; ovlivní jejich složení i způsob vysílání. Podle

konkrétních podmínek situace a terénu, podle způsobu použití a složení mohou pak předsunuté odřady plnit hlavně tyto úkoly:

- ovládat soutěsky a průchody horským a zalesněným terénem a tím znemožňovat nepříteli organizované vedení obranného boje,

- rychle pronikat na jednotlivých směrech do hloubky nepřátelské obrany s plným využitím účinků vlastních jaderných úderů v úzké součinnosti s taktickými vzdušnými výsadbami a obcházecími odřady a vytvářet tak výhodné podmínky pro úspěšný útok hlavních sil,

- rychlým východem z horského a zalesněného terénu a ovládnutím důležitých prostorů zabezpečit postup hlavních sil divize volným terénem ve vysokém tempu,

- ničit zjištěné prostředky jaderného napadení na osách postupu a podél nich.

Postup a boj předsunutých odřadů na jednotlivých směrech bude i spolehlivým zdrojem zpráv o nepříteli.

Jestliže nepřítel do zahájení útoku divize aspoň částečně vybuduje obranu a zatarasí možné směry postupu, vzniknou podmínky, které nedovolí předsunutým odřadům plnit úkoly ve vysokém tempu. Rychlost jejich postupu bude úměrná možností umlčení a zničení nepřítelů na směrech jejich postupu a stupni používání taktických vzdušných výsadek nebo obcházecích odřadů a součinnosti s nimi. Předsunuté odřady použité v takových podmínkách v první sledu již při zahájení útoku mohou se změnit v předvoje. Musíme proto velmi pečlivě zvážit, kdy předsunuté odřady vysílat. I za těchto podmínek mohou však předsunuté odřady v mnohých případech splnit úkoly ve vysokém tempu. Situace bude na každém směru jiná a nelze rychlý úspěch některého předsunutého odřadu vyloučit.

Terén nelze měnit a divize bude vždy útočit ve stanoveném pásmu (směru). Mohou se však měnit podmínky, v nichž bude útok zahájen. Např. divize rychlou přípravou útoku znemožní nepříteli rozsáhlejší ženíjný úpravy terénu; divize bude schopna přidělenými jadernými prostředky zničit síly nepřítelů aspoň na hlavním směru útoku; síly a prostředky divize umožní vyslat několik vzdušných výsadek, obcházecích odřadů apod. Možné varianty nutí k tomu, aby předsunuté odřady byly organizovány vždy, jakmile lze předpokládat aspoň částečný úspěch již při zahájení útoku, nebo při jeho vedení v hloubce nepřátelské obrany. To bude závislé na objektivním vyhodnocení situace a možnostech obou stran.

Předsunuté odřady musí za postupu věnovat pozornost zajištění svých boků a týlu před akcemi nepřítelů. Nepřítel může provést pozemní i vzdušný manévry jednotkami, jeho rozbité jednotky se mohou v týlu předsunutých odřadů spojit a zahájit opět boj. V každém případě se nepřítel bude snažit zpomalit a zastavit postup předsunutých odřadů manévrem silami, palbou a zátarasy. Pokud-li se nepřítel obnoví boj v týlu předsunutých odřadů, budou jím vázány zpravidla části sil těchto odřadů i sil postupujících za nimi. Proto zajištění boků a týlu bude velmi důležité.

Potřebné síly ke splnění tohoto úkolu bychom neměli vyčleňovat na úkor předsunutých odřadů. Síly potřebné k organizaci bočního zajištění budeme předsunutým odřadům přidělovat z hlavních sil pluků. Vyhodnocením terénu podle map a leteckých snímků lze stanovit nebezpečné směry i potřebný počet

bočních záští a určit jejich sílu. Potřebné jednotky je vhodné přidělit pak předsunutým odřadům s určením pro plnění úkolů zajištění, jež bude sloužit i hlavními silám. Toto opatření je nutné vzhledem k malým bojovým počtům motostřeleckých jednotek v rotách a praporech; boky v horském a zalesněném terénu budou zajišťovat ponejvíce právě tyto jednotky. O zabezpečení boků PO by se měl starat pluk (u PO divize — divize), který PO vysílá.

Když se některý z předsunutých odřadů zaváže do boje se silným nepřítelem a zastaví postup, nebude zpravidla vhodné vytvářet a vysílat nový, neposkytne-li terén možnost obejít odpory nepřítele.

Nepřátelské prostředky jaderného napadení budou předsunuté odřady ničit speciálními odřady, které vytvoří z vlastních sil nebo palbou přidělených prostředků.

Za útoku motostřelecké divize na několika směrech v horském a zalesněném terénu mohou předsunuté odřady v některých případech představovat značnou část sil divize. Na jejich bojeschopnosti, na stupni zabezpečení jejich bojové činnosti, na jejich součinnosti se vzdušnými výsadky a obcházecími odřady bude záležet, do jaké míry budou schopny splnit stanovené jim úkoly v co možná nejvyšším tempu. Pro jejich činnost bude třeba vytvářet co nejlepší podmínky. K těm lze počítat zejména dostatečnou palebnou podporu, taktické vzdušné výsadky a obcházecí odřady na směrech činnosti předsunutých odřadů, zbavení předsunutých odřadů nutnosti používat své síly k zabezpečení boků a jejich zesilování potřebnými ženijními silami a prostředky k rychlému odstraňování a překonávání zátarasů.

OBCHÁZECÍ ODŘADY

Obcházecí odřady budou za útoku v horském a zalesněném terénu organizovány z motostřeleckých jednotek bez obrněných transportérů, zesílených ženijními jednotkami a jednotkami radiálního a chemického průzkumu. K plnění úkolů budou jednotky zesilovány zbraněmi schopnými přenášet, hlavně tarasnicemi a minomety; podle síly odřadů). Každý obcházecí odřad, vysílaný do větší hloubky sestavy nepřítele, bude doprovázet dělostřelecký průzkum.

Podle způsobu použití (podle hloubky úkolů) je možné obcházecí odřady rozdělit do dvou skupin.

Do první skupiny lze zařadit obcházecí odřady určené k útokům do boku a týlu nepřítele v menší hloubce. Tyto odřady budou používány hlavně k útokům na nepřítele rozmístěného v postavení, proti němuž současně povedou útok jednotky prvního sledu, k jeho oddělení od týlu a rozdělení na izolované části. Budou tedy většinou plnit úkoly, které vyplnou z konkrétní situace jednotek prvního sledu. Předvídat jejich použití v rozhodnutí velitelů bude obtížné. Zmínka o něm se může objevit při řešení způsobu ničení nepřítele na jednotlivých obranných postaveních (v jednotlivých rajónech obrany) v organizaci součinnosti pro útok hlavně na stupni pluků a praporů. Mohou být organizovány jako nestálá část bojové sestavy zvláště u předsunutých odřadů, dále u pluků a praporů prvního sledu. Bude účelné organizovat je předem, aby se jejich vytvářením v průběhu boje neztrácel čas. Síla obcházecích odřadů této skupiny bude zpravidla četa až rota.

Do druhé skupiny lze zařadit obcházezí odřady určené k různým akcím ve větší hloubce sestavy nepřítele.

Tyto odřady budou plnit úkoly spadající do značné míry v okruh útoků taktických vzdušných výsadek. Mohou být použity k překvapivému útoku na nepřítele rozmístěného k obraně na druhém nebo i dalším obranném postavení v době, kdy čelně útočící jednotky povedou boj o první postavení. Mohou ničit palebné prostředky nepřítele, jeho prostředky jaderného napadení a zjištěné nepřátelské zálohy. Mohou obdržet úkol ovládnout a udržet do příchodu vlastních jednotek důležité terénní celky atp. Jejich síla může být podle úkolu až prapor. Vzhledem k omezeným počtům bojovníků v motostřeleckých jednotkách mohou být v rámci divize organizovány nejvýše dva takovéto odřady. Mohou tvořit samostatnou část bojové sestavy divize (pluku). Budou zpravidla vyslány již se zahájením útoku divize; v příhodných podmínkách před jeho zahájením. Doba vyslání bude řešena vzhledem k úkolu tak, aby jejich bojová činnost ovlivnila tempo postupu vojsk na daném směru, tj. aby měly minimálně nutný čas k plnění úkolu (s jistou časovou zálohou, která v horském a zalesněném terénu bude nutná).

Obcházezí odřady budou pronikat do týlu nepřítele pěšky s využitím mezer v jeho sestavě a směrů, které nedovolí pohyb bojových vozidel. Náležitá pozornost musí být věnována jejich průzkumovému zabezpečení. Bojovníci budou vybavováni zvýšenou dotací munice. Při organizaci součinnosti musí být podrobně sladěna jejich součinnost s čelně útočícími jednotkami, stanoven prostor a způsob setkání s nimi v hloubce sestavy nepřítele. Dále musí být upřesněn styk odřadu s vlastním průzkumem v týlu nepřítele, popřípadě i součinnost s taktickým vzdušným výsadkem, bude-li na daném směru použit.

Velitelé odřadů musí k pochodu do týlu nepřítele organizovat mimo vlastního průzkumu i boční a týlové zajištění, aby zabránili překvapení se strany nepřítele.

Všechny použité obcházezí odřady musí v rámci svého úkolu plnit i důležitý dílčí úkol — ničit nepřátelské jednotky, které připravují zatarasování a ničení na komunikacích. Tyto úkoly (zvláště přípravu jaderných zátarasů) budou zpravidla plnit slabé speciální jednotky, které nepřítel v případě jejich zničení v krátké době nenahradí.

Spojení s odcházejícími odřady bude zajišťováno rádiem.

Signální náboje budou používat jednotky odřadů první skupiny jakmile zahájí útok na nepřítele, nebo k řízení palby dělostřelectva; jednotky odřadů druhé skupiny až při přibližování se čelně útočících jednotek.

Používání vrtulníků ke spojení s obcházezími odřady vysílanými do větší hloubky sestavy nepřítele nebude vhodné dříve, než odřady zahájí boj s nepřítelem.

Při používání obcházezí odřadů vzniknou v sestavách praporů a pluků na osách postupu samostatné odřady bojových vozidel jednotek, vyslaných do týlu nepřítele. Pohyb vozidel bude nutné řídit tak, aby nepůsobily nepořádek na komunikacích a aby řidiči dodržovali nařízení o maskování, zastávkách atd. Odpovědnost za tato vozidla ponesou velitelé praporů, v jejichž proudech se budou pohybovat, nebo velitelé pluků, půjde-li o vozidla praporů. Jednotky ponechají k přímému řízení pohybu těchto vozidel potřebný počet osob. Od roty to bude zpravidla poddůstojník (mimo řidiče), od praporu důstojník (zpra-

vidla velitel roty, která nebude v rámci obcházejících odřadů použita). Tito ponesou odpovědnost za organizaci pohybu, zajištění a maskování vozidel a dodržování všech nařízení pro pohyb na komunikacích, jež budou za útoku v horském a zalesněném terénu vždy vydávána.

Obcházející odřady budou za útoku v horském a zalesněném terénu důležitou součástí bojové sestavy, důležitým prvkem úspěchu. Jejich úspěšná bojová činnost v týlu nepřítele přispěje k rychlému zničení nepřítele na jednotlivých směrech útoku a bude činitelem zvýšení průměrného tempa postupu. V některých situacích bude jejich vytváření objektivní nutností a je proto třeba k jejich používání připravit velitele, štáby i jednotky, neboť půjde o složitý, fyzicky i takticky velmi náročný úkol. Specifické podmínky horského a zalesněného terénu vyžádají si mnohdy i specifické řešení některých úkolů vzhledem k praktickým možnostem našich vojsk. Při nedostatku vrtulníků k organizaci taktických vzdušných výsadek (útok na pomocném směru) budou obcházející odřady důležitým prostředkem velitelů pro přenesení aktivní bojové činnosti do hloubky obrany nepřítele.

TAKTICKÉ VZDUŠNÉ VÝSADKY

Taktické vzdušné výsadky jsou prozatím v rámci armádní útočné operace na pomocných směrech útoku používány zřídka. Je nutné s nimi však počítat i v horském a zalesněném terénu, neboť vývoj směřuje k stále širšímu jejich používání.

Horský a zalesněný terén umožňuje překvapivé použití a činnost taktických vzdušných výsadek, na druhé straně však neposkytuje dostatek potřebných ploch pro vysazování jednotek. Klady převládají nad zápory; nedostatek přistávacích ploch pro vrtulníky nemůže být překážkou pro použití výsadek, neboť bojovníci mohou být vysazováni z vrtulníků za pomoci provazových žebříků nebo lan.

Za útoku motostřelecké divize na nepřítele bránícího se v horském a zalesněném terénu mohou být taktické vzdušné výsadky použity k plnění všech běžných úkolů. Vzhledem k podmínkám terénu bude zvlášť důležité plnění těchto úkolů:

- ničení zjištěných prostředků jaderného napadení (zde půjde o prostředky zjištěné průzkumem výsadku, nebo jiným způsobem v době bojové činnosti výsadku v týlu nepřítele poblíž prostoru jejich činnosti),

- ničení nepřátelských odporů útokem z týlu, ovládnutí a udržení důležitých prostorů v hloubce obrany nepřítele, oddělení části jeho bojové sestavy od týlu, ničení nepřátelských záloh, míst velení a zjištěných palebných prostředků nepřítele,

- diverzní činnost na týlových komunikacích nepřítele.

Ve prospěch motostřelecké divize bude výhodné používat taktické výsadky menší síly, tj. roty, popřípadě i čety. Podmínky terénu umožní i malým jednotkám splnit důležité úkoly s využitím prvků překvapení.

Bude nutné zkrátit co nejvíce dobu přípravy taktických vzdušných výsadek k akci, aby byla jejich přednost v daných podmínkách plně využita. Tato doba by neměla být delší, než vyžaduje příprava a provedení manévru motostřelec-

kou jednotkou bez vozidel špatně průchodným terénem do stejné hloubky, neboť jen v takovém případě bude použití vzdušného výsadku účelné. Dobu přípravy bude nutné zkrátit hlavně opatřeními v oblasti plánování a odstraněním ztrátových časů v přípravě jednotek. Pro přelet výsadku linie fronty nebude zpravidla třeba plánovat zvláštní palebné zabezpečení, neboť protiletadlové prostředky nepřítele budou soustředěny na směrech nejvhodnějších pro útok našich vojsk a volbou vhodné trasy letu bude možné se jejich palbám vyhnout.

Za útoku v horském a zalesněném terénu budou taktické vzdušné výsadky vysazovány a používány k plnění úkolů blíže k čáře dotyku, než je tomu v normálním terénu. Vzdálenost jejich vysazení a bojového úkolu bude výsledkem propočtu času, potřebného ke splnění úkolu a možného setkání výsadku s vlastními jednotkami. Čas setkání bude při tom výslednicí možného tempa postupu čelně útočících jednotek a objektivně vyhodnocených možností bojové činnosti taktického vzdušného výsadku v týlu nepřítele z hlediska času. Maximální možná doba, po kterou může taktický vzdušný výsadek vést v předpokládaných podmínkách boj v týlu nepřítele, bude hlavním kritériem při stanovení úkolu vzhledem k možnosti setkání s vlastními jednotkami.

Setkání s vlastními jednotkami, resp. součinnosti s vlastními jednotkami vůbec, musí být věnována mimořádná pozornost při organizaci výsadkové akce. Taktické vzdušné výsadky při plnění úkolů v hloubce abraný nepřítele mohou se setkat s předsunutými odřady, s obcházejícími odřady, s čelně útočícími jednotkami a s průzkumem vlastních vojsk. Terén v některých případech značně ztěžuje rozpoznávání jednotek na dostatečnou vzdálenost. Mimořádně složité bude setkání jednotek výsadku s vlastními jednotkami v noci. Aby bylo zabráněno vzájemnému napadení, bude nutné přesně prostorově rozdělit úkoly; dojde-li v průběhu boje k některým změnám (ty nelze vyloučit), musí být obě strany včas vyrozuměny. Mnohdy bude účelné určit vzdušnému výsadku prostor, v němž po splnění úkolu vyčká do příchodu vlastních jednotek. Takové opatření bude zvlášť výhodné, bude-li vzdušný výsadek použit ke splnění úkolu ve větší vzdálenosti od vlastních vojsk, nebo v situaci, kdy z různých důvodů bude obtížné způsob setkání upřesnit. Způsob součinnosti s čelně útočícími nebo jinými jednotkami musí být upřesněn výsadku ještě v průběhu plnění bojového úkolu; zvláště tehdy, dojde-li k nepředvídaným změnám v sestavě jednotek nebo ve vývoji bojové činnosti. Vzhledem k podmínkám terénu bude nutné, aby taktické vzdušné výsadky vysílaly své průzkumy vstříc vlastním jednotkám na větší vzdálenost. Konkrétní řešení všech možných variant setkání jednotek vzdušného výsadku s vlastními jednotkami při organizaci součinnosti bude zpravidla velmi obtížné, často nemožné, proto musí být tyto otázky upřesňovány podle průběhu boje na jednotlivých směrech útoku.

ZVLÁŠTNOSTI ÚTOKU DIVÍZIE Z PRIAMEHO DOTYKU S NEPRIATEĽOM

Podplukovník Matej Jakoby

Náš Poíný poriadok, ktorý vychádza z najnovších poznatkov z organizácie a vedenia vševojskového boja, vytyčuje tiež hlavné zásady vedenia útoku na nepriateľa z priameho dotyku. Tento spôsob zahajovania útoku bol v minulosti často prehliadaný ako zastaralý, nemoderný a prekonaný, ku ktorému dôjde len vo výnimočných prípadoch. To však nie je plnou pravdou.

Útok na nepriateľa z priameho dotyku je jedným ze spôsobov zahajovania útočného boja, pri ktorom vojská, ktoré budú niest ťažisko nastávajúcej útočnej bojovej činnosti, vyrážajú a zahajujú boj z východiskového priestoru. To znamená, že vojská sú už pred vlastným zahájením boja pomerne dlhšiu dobu v priamom dotyku s nepriateľom, to je v dotyku vizuálnom i palebnom. Z toho vyplýva, že vojská sú v dobe priamej prípravy boja v dosahu nepriateľských klasických palebných prostriedkov (ručných zbraní pechoty a delostrelectva).

Kedy bude divízia útočiť na nepriateľa z priameho dotyku

Pre motostreleckú i tankovú divíziu zahájenie z priameho dotyku nebude zvláštnym prípadom, i keď vzhľadom k jeho niektorým záporným vlastnostiam, o ktorých sa zmienim neskoršie, budú sa tomuto spôsobu zahájenia útoku snažiť vyhnúť. Pri objasňovaní pojmu útok z priameho dotyku je vždy nutné uvedomiť si stupeň, o ktorom hovoríme. Útok z chodu pre pluk alebo prápor môže byť v rámci divízie útokom z priameho dotyku.

I keď nie je možné vyčerpať všetky varianty a kombinácie u tohto problému, rozoberiem aspoň hlavné z nich. K útoku na nepriateľa z priameho dotyku v rámci divízie môže dôjsť keď:

1. Divízia zaujíma obrannú zostavu a do útoku prechádza úderným uskupením vytvoreným z plukov druhého sledu a z jednotiek stiahnutých z pasívnych úsekov po preskupení. Toto úderné usku-

penie prekračuje jednotky prvého sledu, ktoré po prekročení vytvárajú druhý sled divízie. Pre pluky a prápory zahajujúce útok ide o útok z chodu, pre divíziu o útok z priameho dotyku. Tento spôsob zahájenia útoku bude často používaný pri útoku divízie, ktorá nie je na smere hlavného úderu armády.

2. Divízia bola pri predchádzajúcej činnosti v dôsledku prevahy nepriateľa nútená prejsť dočasne v dostahnutom priestore do obrany a pokračuje v útoku bez zmeny zostavy.

Pluky prvého sledu prechádzajú do útoku priamo zo zostavy, v ktorej sa nachádzajú v dotyku. Spravidla sa bude jednotlivým jednotkám zužovať pre útok pásmo a útok bude predchádzať dlhšie preskupenie.

K takému spôsobu zahájenia útoku môže dôjsť buď v rámci celej bojovej zostavy divízie, alebo i len jej časti v týchto prípadoch:

— na smere pomocného i hlavného úderu armády, často v kombinácii s predchádzajúcim spôsobom,

— na podružných smeroch, kde hlavným úkolom divízie bude pútať sily protistojacieho nepriateľa a nedovoliť mu preskupiť a uvoľniť sily z pasívneho úseku,

— pri útoku v hĺbke zostavy nepriateľa pri narazení na pripravenú a zaujatú obranu, ktorú vlastné vojská neuspeli zdolať útokom z chodu, a je preto nutné priblížiť delostrelectvo, stmeliť bojovú zostavu, upresniť úlohy i súčinnosť medzi jednotkami a druhmi vojsk,

— keď veliteľ armády bude chcieť čo najdlhšie uchovať a šetriť údernú silu novozasadzovaných divízií a divízia v dotyku dostane za úkol v ich prospech prelomiť predný okraj obrany nepriateľa.

3. Terén na vlastnej strane pred predným okrajom nepriateľa po stránke takticko-technických vlastností, tj. dostupnosti a zjazdovosti neumožňuje divízii prisunovanej z hĺbky plynule sa rozvinúť do bojovej zostavy a tak útočiť z chodu, napr. keď je silne zalesnený, bez dostatočne rozvinutej komunikačnej siete, silne

rozoklaný, so stržiami atď. V tomto prípade je nutné vystriedať divíziu prvého sledu divíziou čerstvou.

4. Je nedostatok palebných prostriedkov, hlavne jadrových úderov, umožňujúcich útok z chodu.

5. Technický stav obrnených transportérov je špatný (vysoké percento nepojazdnosti a poruchovosti), alebo sú z akéhokoľvek dôvodu u motostreleckých plukov nahradené automobilmi.

Všetky uvedené príklady platia ako pre vedenie boja za použitia jadrových zbraní, tak aj bez nich.

Najtypickejším spôsobom pri útoku na nepriateľa z priameho dotyku bude situácia, kedy divízia prechádza do útočnej činnosti z obrany po preskupení. Z tohoto spôsobu je možné i odvodiť ďalšie spôsoby.

Výhody a nevýhody útoku na nepriateľa z priameho dotyku

Výhody:

- dobrá znalosť terénu u veliteľov i vojsk;
- pomerný dostatok času pre vydanie úloh;
- lepšia znalosť nepriateľa, jeho rozloženia i palebného systému;
- možnosť upresnenia úloh v teréne až do najnižších stupňov velenia;
- lepšie podmienky pre organizáciu súčinnosti;
- viac času na materiálne zabezpečenie vojsk;
- vylúčenie fyzického vypätia ľudí i opotrebovania materiálu presunom pred samotnou bojovou činnosťou.

Nevýhody:

- nutnosť širokého a náročného ženiného budovania priestoru;
- pomerne dlhá doba potrebná na prípravu a vlastné vystriedanie a preskupenie;
- bojová zostava je dosť dlhú dobu v dosahu palebných prostriedkov nepriateľa;
- sústredením živej sily a bojovej techniky na pomerne malom priestore sa zvyšuje zraniteľnosť a možnosť strát, zvlášť zdôraznená použitím jadrových zbraní;
- nutnosť zvláštnych opatrení po stránke zaistenia vystriedania a preskupenia, ako sú poriadková služba, predanie úsekov, sprievodcovia, maskovanie striedania vojsk;
- sfažená možnosť utajenia priestoru i rozmiestnenia vojsk a tak aj možnosť predčasného prezradenia útoku.

Rozmiestnenie bojovej zostavy do doby zahájenia útoku — východiskový priestor

Pri útoku na nepriateľa z priameho dotyku určuje sa divízií východiskový priestor. V ňom rozmiestňuje a organizuje sa bojová zostava pre nastávajúci boj. Bojové prostriedky a jednotky sú tu rozmiestňované s ohľadom na nastávajúcu činnosť.

Tanky prvého sledu zaujímajú vyčkávacie postavenie v závislosti na teréne v takej vzdialenosti, aby túto mohli v prípadoch a hlavne v rotných pochodových prúdoch prekonať jedným skokom v dobe palebnej prípravy. Priestor ich rozmiestnenia musí byť mimo palebný dosah minometov a delostrelectva nepriateľa (8 až 12 km). Komunikácie vedúce z vyčkávacieho postavenia k prednému okraju je nutné starostlivo rekognoskovať, upraviť, vytvoriť a podľa možnosti i preveriť a stanoviť jednotlivým vozidlám čas pohybu na nich.

Raketový útvar, delostrelectvo a protiletadlové delostrelectvo zaujímajú priestor bojového rozmiestnenia a palebné postavenia podľa bežne platných zásad, spravidla ako prvé, na začiatku poslednej noci pred útokom.

Motostrelecké útvary zaujímajú východiskové priestory. Práporý prvého sledu zaujímajú východisko k útoku, ktoré bude mimo priamy dotyk s nepriateľom — tj. na úrovni operných bodov čiat druhého sledu (okolo 300 metrov od vlastného predného okraja). Čaty v dotyku s nepriateľom nebudú striedané z dôvodu utajenia. Do východiska prichádzajú motostrelecké jednotky skryte, bez obrnených transportérov, ktoré umiestňujú po rotách (alebo i po praporech) vo vhodnom terénnom úkryte na smeroch svojej nastávajúcej činnosti. Východiská práporov bude nutné spravidla predom ženiť upraviť, a to podľa časových možností, rozšírením stávajúcej zákopovej siete. Príchod jednotiek prvého sledu je nutné organizovať tak, aby došli na miesto až tesne pred zahájením útoku — pred svitaním a mali ešte čas na zamaskovanie, rekognoskáciu a vydanie rozkazov. To si vyžaduje minimálne okolo dvoch hodín času.

Veľmi dôležitou otázkou, vyžadujúcou pečlivú prípravu, je pri útoku na nepriateľa z priameho dotyku vystriedanie útvarov prvého sledu. Uskutočňuje sa spravidla v priebehu poslednej noci pred zahájením útoku. Musí byť pečlivo pripra-

vené a vykonané presne, rýchle i skryte. Poradie striedania (preskupenia) určuje veliteľ divízie, ktorá bude útočiť. Prvé zaujímajú palebné postavenia protiletadlové delostrelectvo, delostrelectvo a raketový útvar a posledné, až tesne pred zahájením útoku práporý prvého sledu. Druhý sled divízie zahájí presun k fronte až v dobe zahájenia útoku. Do tejto doby spolu so zálohami vyčkáva v pochodových prúdoch v skrytoch na komunikáciách, alebo v ich blízkosti.

Zvláštnosti práce veliteľa a štábu pri útoku na nepriateľa z priameho dotyku

Celá činnosť týkajúca sa organizácie útoku prebieha prevážne v terénu. Pred vydaním rozhodnutia vykoná sa rekoгноskácia, pri ktorej je nutné naviazať styk s veliteľom jednotky v dotyku.

Rozhodnutie a jeho vydanie sa uskutočňuje podľa bežne platných zásad. Na dôležitosť nabýva organizácia súčinnosti, pri ktorej sa detailne rozoberajú časové i priestorové úlohy jednotlivých prvkov bojovej zostavy. Organizáciu súčinnosti je nutné rozšíriť o tieto otázky:

- spôsob vystriedania a zaujatia východiskového priestoru;
- udržanie doterajšieho režimu života a palby u jednotiek v dotyku;
- opatrenia pre maskovanie;
- spôsob vyrazenia k útoku (k seči);
- palebné zabezpečenie.

V organizácii súčinnosti veliteľa divízie vzhľadom k východiskovému priestoru je nutné rozoberať:

- rozmiestnenie vojsk vo východiskovom priestore;
- ťenijné práce vo východiskovom priestore;
- cesty príchodu jednotiek a ich rozdelenie;
- dobu uvoľnenia komunikácií jednotkami v dotyku;
- poriadkovú službu na komunikáciách;
- priestory (čiar) zosadenia vojsk s obrnených transportérov a priestory pre ukrytie obrnených transportérov;
- miesta stretnutia so sprievodcami k doprodu nových jednotiek a kto týchto sprievodcov určí;
- poradie zaujatia východiskového priestoru a časový plán striedania;
- spôsob vystriedania a odovzdania priestorov;
- miesta (čiar) zastavenia druhých sledov a záloh;

— odstránenie následkov napadnutia jadrovými zbraňami nepriateľa v predpokladných variantoch;

— spôsob a cesty odchodu vystriedaných jednotiek a ich zhromaždišťa po vystriedaní;

— spôsob maskovania a klamnej činnosti pri striedaní a sily vyčlenené pre túto činnosť;

— činnosť delostrelectva vlastného i striedanej jednotky pri zaujímaní východiskového priestoru;

— spôsob odrážania nepriateľského útoku v priebehu striedania a velenie pri ňom;

— dobu ukončenia zaujatia východiskového priestoru.

Uvedené opatrenia bude vhodné zachytiť na pracovnú mapu (popríklad plán) a potvrdiť podpismi veliteľov striedajúcich a striedaných jednotiek.

Zvláštnosti zahájenia seče

Pred prechodom vojsk k seči sa uskutočňuje palebná príprava a jadrové úder podľa bežne platných zásad. Tanky so zahájením palebnej prípravy a po jadrových úderoch vyrazajú na signál z vyčkávacích postavení v pochodových prúdoch po rotách (práporoch) tak, aby v okamihu jej ukončenia dosiahli vlastný predný okraj. Behom palebnej prípravy môže byť časť tankov predsunutá do prípravených palebných postavení k ničeniu nepriateľských cieľov, predovšetkým protitankových prostriedkov priamou streľbou. Po prekročení motostreleckých jednotiek tankami postupujú motostrelecké jednotky tesne za nimi v peších zostavách.

Po prekročení protitankových zátarasov vytvorenými priechodmi, tanky sa rozvinujú do bojovej zostavy a zahajujú spolu s motostreleckými jednotkami seču a za podpory delostrelectva, minometov a iných palebných prostriedkov vnikajú v stanovenú dobu (Č) na predný okraj nepriateľskej obrany. Motostrelecké prapore a rotu uskutočňujú seču spravidla peši. Obrnené transportéry pritom postupujú za vlastnými jednotkami skokmi od jednej čiar k druhej a podporujú ich palbu za pohybu i za krátkych zastávok. Po zlomení nepriateľského odporu nasadzajú príslušníci jednotiek na povel svojich veliteľov na obrnené transportéry a tesne za tankami rozvíjajú útok do hĺbky. V ďalšom sa priebeh útoku i seču neodlišuje od bežného útoku z chodu.

ZJIŠŤOVÁNÍ ZTRÁT od protitankových prostředků nepřítele

Podplukovník František Kopecký

Zavedením protitankových řízených střel se podstatně zvýšila protitanková hodnota obrany a proto je třeba počítat i se zvýšením celkových ztrát od protitankových prostředků.

Zjišťováním pravděpodobných ztrát od PT prostředků při rozhodné bojové činnosti z vozidel (OT, tanků) by se měly štáby zabývat, neboť velitel, který při svém rozhodování bude znát pravděpodobnou výši ztrát živé síly v dané situaci, bude nejen lépe řešit otázky zdravotnického zabezpečení, ale i přesněji se bude rozhodovat, zejména pro boj v hloubce.

Při řešení tohoto úkolu jsem zvolil tento metodický postup:

- po prostudování organizace vojsk ČSLA a vojsk NATO (USA, NSR a F), vybraných statí polního a bojového řádu a zpravodajských předpisů, vybraných článků z naší i zahraniční literatury, které měly vztah k danému tématu, jsem si stanovil postup při výzkumu výše ztrát;

- vytvořil jsem si nejdříve modely bojové sestavy motostřelecké roty, praporu a pluku, na kterých jsem chtěl výši ztrát zkoumat;

- stanovil jsem si způsob obložení obrněných transportérů OT 64 živou silou ve dvou možných variantách, které jsem chtěl srovnávat;

- určil jsem, v jakém pásmu útočí zkoumaný motostřelecký pluk, prapor a rota a propočítal si hustotu bojových vozidel (OT a T) v celku a na 1 km fronty v různých variantách;

- podle předpisu Zprav-53-46 a Zprav-51-88 jsem stanovil šířky úseků obrany brigád USA, NSR a F v prvním a druhém sledu, možné rozmístění protitankových prostředků a zvláště protitanko-

vých řízených střel těchto brigád v obraně;

- při tom jsem bral v úvahu tarasnice, BzK, PTK, Davy Crockett pro přímou střelbu, lehké a střední tanky a šel a propočítal jsem počty těchto prostředků a jejich hustoty na 1 km fronty podle jednotlivých brigád

- a) do hloubky obrany brigád prvního sledu nepřítel,

- b) do hloubky obrany brigády druhého sledu,

- c) na celou hloubku obrany nepřátelské divize prvního sledu;

- porovnal jsem hustotu bojových vozidel motostřeleckého pluku s hustotami protitankových prostředků nepřítel na 1 km fronty;

- stanovil jsem podmínky pro výzkum ztrát. Při tom jsem bral v úvahu, že je třeba vojskům vytvořit náležité podmínky pro úspěšnou bojovou činnost z vozidel a stanovil jsem, že nepříteli zničíme jadernými zbraněmi, palbou dělostřelectva a údery letectva 50 % protitankových prostředků všeho druhu, 20 % zničíme a vyřadíme z boje bojovou činnost jednotek pluku v průběhu útoku a 30 % protitankových prostředků nepřítel může účinně zasáhnout cíl; z výzkumu jsem vědomě vyloučil ostatní vlivy, které by mohly působit na vznik a výši celkových ztrát. Stanovené podmínky a další závěry platí pouze pro tuto použitou variantu; další varianty budou analogicky ještě rozpracovány;

- u zmíněných 30 % protitankových prostředků nepřítel jsem si vyčíslil, jaký to bude počet zbraní a stanovil jsem jejich hustotu na 1 km fronty. Tak jsem dostal počty protitankových prostředků nepřítel potřebné pro zahájení výpočtu možných ztrát a přikročil jsem k vytvo-

ření většího počtu variant celkových ztrát způsobených motostřeleckými rotami, praporu a pluku v jejich pásmech činnosti:

a) do hloubky obrany brigád prvního sledu nepřítele,

b) do hloubky obrany brigády druhého sledu nepřítele,

c) na celou hloubku obrany nepřátelské divize prvního sledu;

— z výpočtů ztrát v jednotlivých variantách jsem v dalším získal střední normu a % ztrát živé síly u rot, praporu a pluku z jejich celkových počtů. Dále pak stanovením středního tempa útoku jsem získal i přehled o možném časovém a prostorovém rozložení těchto ztrát;

— v práci jsem bral v úvahu ztráty, vzniklé vyřazením z boje. Nejde pouze o specificky zdravotnické ztráty, vzniklé účinkem různého druhu střeliva na živou sílu krytou pancířem. Tyto bude třeba dále zkoumat ve spolupráci s jinými pracovišti ČSLA.

Při propočtech hustoty protitankových prostředků nepřítele, s kterými se mohou naše vojska při útoku na obranu nepřítele střetnout (se započítáním tanků a shd), docházím k těmto výsledkům:

— mechanizovaná (obrněná) brigáda USA brání úsek široký 8–12 km a 6 až 8 km hluboký; k jeho protitankové obraně má mb celkem 180 a ob 195 PT prostředků všeho druhu, s nimiž může vytvořit hustotu mb 15–22 a ob 16–24 PT prostředků na 1 km fronty;

— mechanizovaná (obrněná) brigáda F brání úsek 8–10 km široký a 6 až 8 km hluboký; k tomu má mb 103 a ob 147 PT prostředků, s nimiž může vytvořit hustotu mb 10–13 a ob 15–18 PT prostředků na 1 km fronty;

— mechanizovaná (tanková) brigáda NSR brání úsek 6–12 km široký a 8 až 10 km hluboký; k tomu má mb 117 a ob 123 PT prostředků všeho druhu, s nimiž může vytvořit hustotu mb 10–19 a ob 10–20 PT prostředků na 1 km fronty.

S těmito počty PT prostředků se mohou naše útočící jednotky a útvary střetnout při postupu do hloubky obrany brigád prvního sledu divize USA, NSR a Francie.

Bude-li motostřelecký pluk útočit převážně na bojových vozidlech (tancích a obrněných transportérech) na tuto pravděpodobnou obranu nepřítele, musí před vyřazením provést náležitou palebnou přípravu s použitím jaderných úderů na přední okraj, nebo do blízké hloubky ne-

přátelské obrany. Bude-li útočit v pásmu širokém do 5 km s dvěma prapory v prvním sledu za podpory tankového praporu a jedním praporem v druhém sledu, budou prapory prvního sledu útočit v šířce do 2 km s rozstupem mezi jejich bojovými sestavami do 1 km a rot v rámci praporů v šířce do 800 m s rozstupem asi 200 m mezi jejich bojovými sestavami.

Sestava v jednotlivých motostřeleckých rotách může být s obrněnými transportéry a doprovodnými tanky v linii, úhlem vpřed, úhlem vzad, stupňovitě vpravo nebo vlevo podle situace a rozhodnutí velitelů. V sestavě praporů budou dvě až tři rot v prvním sledu a jedna ve druhém sledu, nebo bude vytvořena vševojisková záloha. V této sestavě budou útočit do splnění bližšího úkolu motostřeleckého pluku — do hloubky obrany brigád prvního sledu nepřítele, tj. 6–8 km. Prapor druhého sledu pluku by byl zasazen do boje při splnění bližšího úkolu pluku.

Motostřelecké rotu bojují na šesti obrněných transportérech OT 64 a jejich živá síla a PT prostředky mohou být rozloženy takto:

Model č. 1:

- na třech OT po jedné motostřelecké četě na každém z nich,
- na čtvrtém OT velitel dr tarasnic s obsluhou první tarasnice,
- na pátém OT obsluha druhé tarasnice,
- na šestém OT velitel rot s velitelským hloučkem.

Z tohoto obložení OT 64 může dobře manévrovat s četami i PT prostředky rot bez zbytečného vysedání z vozidel; méně obložené OT se dají využít pro uložení většího počtu munice, mohou se na nich umístit i sběrači raněných, přidělení k rotě apod. Nevýhodou tohoto obložení je, že při zasažení OT, na kterém je umístěna celá četa, bude docházet k větším skupinovým ztrátám živé síly a snižuje se pohyblivost osob v bojovém prostoru při účinné palbě z obrněného transportéru.

Model č. 2:

- na prvním OT je velitel rot s velitelským hloučkem a 1 dr od 1. čety,
- na druhém OT zbývající dvě dr od 1. čety,
- na třetím OT jedno dr od 2. čety a první tarasnice s obsluhou a velitelem družstva tarasnic,

- na čtvrtém zbývající dvě dr od 2. čety,
- na pátém OT dvě dr od 3. čety,
- na šestém jedno dr od 3. čety a druhá tarasnice s obsluhou.

Druhý model obložení OT 64 zabezpečuje rovnoměrnější vytížení bojového prostoru a poskytuje osádce větší volnost pohybu a tím i větší možnosti pro palbu z vozidla. Počet osob na jednom OT se v tomto případě pohybuje od 10 do 16 osob. Kromě toho na OT, na němž bude umístěno menší množství osob, můžeme doplnit větší množství munice, případně na něm umístit dvojice sběračů raněných, přidělených k rotě a pod.

Rota v rámci motostřeleckého praporu bude v našem případě podporována četou tanků, které se budou pohybovat podle situace buď v její sestavě nebo častěji před ní. Podobně tomu bude u všech motostřeleckých rot prvního sledu v rámci bojové sestavy motostřeleckého pluku.

Motostřelecký pluk, který útočí v pásmu 5 km širokém, se může do hloubky nepřátelské obrany 6 až 8 km střetnout s odporem asi 1,5–2 mechanizovaných praporů mb USA, NSR anebo se silou 1,5–2 taktických bojových skupení brigády francouzské. Podle rozložení protitankových prostředků nepřítele bude docházet pravděpodobně k největším ztrátám našich vojsk:

- a) při boji o postavení rot prvního sledu nepřítele, tj. do hloubky asi 1 km od předního okraje,
- b) při boji o postavení praporek záloh, tj. v hloubce asi 1,5–3 km,
- c) při odrážení případných protiztečí v prostoru mezi postavením prvního a druhého sledu brigády, tj. v hloubce asi 3–5 km,
- d) při zdolávání obrany praporů druhého sledu brigády nebo záloh brigády, tj. v hloubce 5–8 km od předního okraje.

Za předpokladu, že pluk bude útočit v sestavě a) — dva prapory v prvním sledu za podpory tankového praporu a jeden prapor v druhém sledu, přičemž prvosledové prapory budou mít každý dvě rot v prvním sledu a jednu v druhém sledu;

b) — dva prapory s praporem tanků v prvním sledu a jeden prapor v druhém sledu, při čemž prvosledové prapory budou mít každý po třech rotách v prvním

sledu a budou mít vytvořeny zálohy, bude činit hustota ad a) 11, ad b) 13–14 bojových vozidel na 1 km fronty. Hustota v rámci bojové sestavy celého motostřeleckého pluku včetně druhého sledu bude pak činit 16–17 bojových vozidel na 1 km fronty.

Porovnáme-li hustoty protitankových prostředků nepřátelských brigád s hustotou bojových prostředků vozidel motostřeleckého pluku a jeho 13 PT prostředků na 1 km fronty, pak musíme bezesporu učinit taková opatření, abychom vytvořili potřebné předpoklady pro rychlý útok převážně na bojových vozidlech a současně přitom vyloučili zbytečné citelné ztráty živé síly a bojové techniky. Proto tedy bude třeba zničit a umlčet nejméně 50 % PT prostředků všeho druhu u nepřátelských brigád jadernými údery, palbami dělostřelectva a údery letectva.

I za tohoto předpokladu zůstane ještě nepříteli na každý kilometr pásma útoku motostřeleckého pluku průměrná hustota 5–10 PT prostředků, podle typu brigády, s nimiž musí jednotky pluku vést boj v průběhu útoku do hloubky 6–8 kilometrů.

V rozboru počítám s tím, že 50 % PT prostředků nepřítele zničím v palebné přípravě a podpoře útoku, 20 % zničí jednotky pluku v boji a 30 % PT zbraní všeho druhu nepřítele může účinně zasáhnout cíl, tj. 3–5 PT prostředků na 1 km fronty do hloubky 6–8 km od předního okraje obrany.

Vycházíme-li z počtů motostřelecké rot podle organizace, tj. 81 osob, zesílené četou tanků, tj. 12 osob, celkem tedy 93 osoby a vezmeme-li si sestavu rot a obložení OT 64 ve dvou již zmíněných modelech, pak při propočtení celkových ztrát vytvořených ve 12 různých obměnách, dostáváme výsledek, že rota s četou tanků při průměrném tempu útoku asi 50 km za den bude mít při útoku do hloubky 6–8 km v pásmu 800 m širokém v průměru:

a) při obsazení OT 64 podle 1. modelu 44,83 celkových ztrát, tj. 48,21 % z uvedených počtů,

b) při obsazení OT 64 podle 2. modelu 41,33 celkových ztrát, tj. 44,44 % z uvedených počtů.

Přitom počítám, že do jejího pásma činnosti bude účinně působit 3–5 PT prostředků všeho druhu, které zasáhnou cíl. Převedeno na bojová vozidla tedy 3 až

5 tanků a OT 64 obsazených živou silou. Při tom do hloubky obrany nepřítele

— 400—1500 m	dojde v našem případě k
a) 19 průměrným ztrátám, tj.	20,43 %
b) 16 " " "	17,21 %
— 1500—3000 m	
a) 16,66 průměrným ztrátám, tj.	17,35 %
b) 12,50 " " "	13,44 %
— 3000—5000 m	
a) 9 průměrným ztrátám, tj.	9,68 %
b) 9 " " "	9,68 %
— 5000—8000 m	
a) 1,50 průměrným ztrátám, tj.	1,61 %
b) 383 " " "	4,12 %
z celkových uvedených počtů.	

Za stejných podmínek docházíme u motostřeleckého praporu k těmto výsledkům: prapor útočí na 2 km fronty do hloubky 6—8 km nepřátelské obrany. Při hustotě 3—5 PT prostředků na 1 km fronty, které mohou účinně zasáhnout cíl, může nepřítele prapor vyřadit 6—10 bojových vozidel obsazených živou silou. Po zpracování 10 různých obměn ztrát vychází, že u praporu s rotou tanků, tj. 306 a 40 osob, celkem 346 osob, může dojít průměrně a) k 62, b) k 63,40 celkovým ztrátám, tj. a) 17,92 %, b) 18,32 % z uvedených počtů. Při tom může dojít do hloubky obrany nepřítele:

— 400—1500 m	
a) 31,20 průměrným ztrátám, tj.	9,02 %
b) 28,40 " " "	8,21 %
— 1500—3000 m	
a) 4,20 průměrným ztrátám, tj.	1,21 %
b) 8,40 " " "	2,43 %
— 3000—5000 m	
a) 8,20 průměrným ztrátám, tj.	2,37 %
b) 9,80 " " "	2,83 %
— 5000—8000 m	
a) 18,40 průměrným ztrátám, tj.	5,32 %
b) 17 " " "	4,91 %
z celkových uvedených počtů.	

A konečně vycházíme-li z počtů motostřeleckého pluku, tj. 1604 osob a bere-li v úvahu sestavu pluku a obsazení OT 64 živou silou podle popsaných modelů, pak po propočtení 22 různých obměn celkových ztrát dostáváme v průměru

a) 165,27 celkových ztrát, tj.	10,30 %
b) 179,91 celkových ztrát, tj.	11,22 %
z počtu pluku. Při tom může dojít do hloubky obrany nepřítele:	

— 400—1500 m k	
a) 74,38 průměrným ztrátám, tj.	4,64 %
b) 66,73 " " "	4,16 %
— 1500—3000 m	
a) 23,36 průměrným ztrátám, tj.	1,46 %
b) 29,73 " " "	1,85 %
— 3000—5000 m	
a) 28,82 průměrným ztrátám, tj.	1,80 %
b) 39 " " "	2,43 %
— 5000—8000 m	
a) 38,73 průměrným ztrátám, tj.	2,41 %
b) 44,45 " " "	2,77 %
z celkových uvedených počtů.	

Přitom počítám, že motostřeleckému pluku, který útočí v pásmu 5 km širokém, může nepřítele účinně zasáhnout svými PT prostředky do hloubky obrany 6—8 km 3krát až 5krát 5 vozidel, tedy 15—25 tanků a OT 64 obsazených živou silou. Ve všech těchto případech celkových ztrát počítám s plným zásahem vozidla, které je tím vyřazeno i s osádkou z boje. Z počtů osob zasažených na vozidlech počítám vždy s 30 % trvalých a 70 % zdravotnických ztrát. Připouštím, že část ze 70 % (nevím jaká) mohou být i velmi lehce ranění, případně i nezranění a jen psychicky otřesení. Dešifrovat toto celkové číslo (70 %) může být předmětem dalšího zkoumání.

Tyto ztráty doplněné ještě o ztráty od ostatních palebných a bojových prostředků, zvláště jaderných zbraní, mohou podstatně ovlivnit celou další bojovou činnost jednotek a útvarů při rozvíjení útoku do další hloubky nepřátelské obrany.

Dále se podívejme, jak to bude vypadat s možnými celkovými ztrátami při útoku do hloubky nepřátelské obrany. Vezměme za základ, že motostřelecký pluk útočí i nadále v pásmu 5 km širokém, prapor do 2 km a rota do 800 m, při zachování stejného tempa útoku, tj. do 50 km za den. Po překonání obrany brigády prvního sledu nepřátelské divize byl zasazen motostřelecký prapor druhého sledu pluku a nepřítele neprovedl divizní protizteč, ale zaujal mechanizovanou brigádu druhého sledu obranu na postavení divizních záloh v šířce celého pásma obrany divize, tj. u divize USA 20—25 km, NSR 25—30 km a F 15 až 20 km. Zhruba na 5 km fronty bude tedy proti jednotkám motostřeleckého pluku hodnota asi dalšího praporu (USA,

Operační umění a taktika

NSR), nebo taktického skupení (F). V tomto případě můžeme počítat před a na postavení divizních záloh s hustotou: 2 až 3 PT prostředky všeho druhu u divizních záloh USA, 1—2 PT prostředky u divizních záloh NSR, 1—2 PT prostředky u divizních záloh F na každém kilometru fronty, při zachování stejných podmínek jako pro boj s brigádou prvního sledu. Za těchto předpokladů budeme tedy počítat s tím, že nám nepřítel při boji před a na postavení divizních záloh může vyřadit PT prostředky z bojové činnosti dalších 5—15 bojových vozidel (T a OT 64), obsazených živou silou. Při použití dvou modelů obložení OT v 22 různých obměnách u pluku, 10 u praporu a 18 u roty, mohou vzniknout tyto další průměrné ztráty:

— u roty s četou tanků		
a) 16,66 celkových ztrát, tj.	17,9	%
b) 20,55 " " "	22,10	%
— u praporu s rotou tanků		
a) 34,6 celkových ztrát, tj.	10	%
b) 36 " " "	10,40	%
— u motostřeleckého pluku		
a) 62,91 celkových ztrát, tj.	3,92	%
b) 85,18 " " "	5,31	%
z celkových uvedených počtů roty, praporu a pluku.		

Shrneme-li si propočty pravděpodobných celkových ztrát, způsobených rotě, praporu a pluku od předního okraje nepřátelské obrany do hloubky celé nepřátelské divize prvního sledu, dojdeme k těmto výsledkům:

— rotě s četou tanků mohou být způsobeny celkové ztráty v průměru		
a) 61,49 osob, tj.	66,12	%
b) 61,88 osob, tj.	66,54	%

— praporu s rotou tanků		
a) 96,60 osob, tj.	27,92	%
b) 99,40 osob, tj.	28,72	%
— pluku		
a) 228 osob, tj.	14,22	%
b) 265,09 osob, tj.	16,53	%

z uvedených počtů.

Počítejme s tím, že ztráty na živé síle vzniknou za tohoto způsobu boje především tam, kde dojde k vyřazení bojového vozidla palbou PT prostředků nepřítel. Ztráty tanků a OT u motostřeleckého pluku se budou pohybovat od 20 do 40 vozidel, což reprezentuje 15—30 % celkového počtu bojových vozidel pluku. Je-li pásmo útoku pluku široké 5 km a hloubka obrany nepřátelské divize prvního sledu dosahuje podle předpisu Zprav-53-46, str. 85 v průměru 30 km, pak budou vzniklé celkové ztráty živé síly i bojové techniky rozloženy asi na 150 km². Utrpěl-li motostřelecký pluk ztráty 20—40 bojových vozidel obsazených živou silou, případně výskyt celkových ztrát a také vyřazení jednoho vozidla zhruba na každých 3,75 až 7,5 km².

Toto značné rozptýlení ztrát by pocho-pitelně nepříznivě ovlivňovalo i řešení evakuace raněných a vyřazené bojové techniky.

I když jsem pravděpodobné celkové ztráty živé síly v našem případě propočtl ve 30 obměnách u roty, 20 u praporu a 44 u motostřeleckého pluku, můžeme výsledky chápat jako orientační. Nicméně si však můžeme i z těchto dílčích výsledků učinit alespoň hrubou představu o výši celkových ztrát, které mohou být rotě, praporu a pluku způsobeny protitankovými prostředky předpokládaného nepřítel a do jaké míry budou mít vliv na bojovou činnost z vozidel.

Získávání informací o nepříteli plukem v útoku

Major Vladimír Bradáč

Dosavadní praxe při zpracování a řízení cvičení ukazuje, že řešíme bojové situace na základě získaných zpráv o nepříteli, situace prvků vlastní bojové sestavy a jejich vzájemných časových možností. Zřídka však bereme v úvahu všechny okolnosti, které působí ztrátové časy od získání informace až po její využití na tom místě, kam svou hodnotou náleží. Tento stav podporuje i zavedená praxe, zejména při velitelsko-štábních cvičeních, kdy rozhodčí nahrává informace o nepříteli přímo tomu funkcionáři, kterému svou hodnotou patří. Tím se opomíjejí časové ztráty, které vzniknou ve skutečném boji průchodem informace jednotlivými stupni informačního toku.

Rozeberu vliv těchto časových ztrát na rozhodování velitele pluku v útočném boji.

Abychom mohli stanovit na jaký velitelský stupeň rozbor zaměřit, je nutné porovnat základní taktické normy obrany nepřítele a útoku vlastních vojsk.

Za použití jaderných zbraní pluk útočí v pásmu do 5 km a zasazuje úder na jednom úseku; prapor útočí v šířce do 2 km.

V pohyblivé obraně nepřítele (bundeswehr) rota brání opěrný bod 1000 až 1500 m široký a 600—800 m hluboký; prapor brání rajón obrany široký 2—3 km a hluboký 2 km i více. Mechanizovaná brigáda brání úsek široký do 15 km a hluboký 6—8 km.

Pluk v útoku se tedy setkává:

- přímo na předním okraji se třemi opěrnými body rot,
- v hloubce do 1400 m s dalším opěrným bodem, palbou z opěrného bodu rot sousedního praporu a s opěrným bodem čtyř PTRS a čtyř samohybných děl 90 mm,
- v hloubce 2—4 km s palebným postavením organického (brigádního) i posilového dělostřelectva a s možnou čarou rozvinutí brigádní protitankové roty,
- v hloubce 6—8 km s druhým sledem brigády (nebyl-li již v plánované protizteči) a s hlavními prostředky jaderného napadení: samohybným oddílem kanónů 175 mm a baterií houfnic 203,2 mm,
- do 12 km s bateriemi (sekcemi) Honest John (HJ).

Prapor je tedy charakteristická jednotka nepřítele, se kterou se bude střetávat pluk v útoku na předním okraji i v hloubce obrany.

Veškerá bojová činnost pluku musí být proto zeměměřena na rozbití jeho organizace, snížení početního stavu a výzbroje. To znamená u mpr (mopr) zničit:

- DAVY CROCKETT
- prvosledové opěrné body rot

- četu PTRS a četu 90mm shd
- VPS praporu
- minometné čety
- druhosledový opěrný bod

Chceme-li tyto jednotky zničit, musíme znát jejich bojová (palebná) postavení a na základě znalostí organizace a způsobu vedení obranného boje vyhodnotit pravděpodobný zámysl vedení boje, přičemž odhalení zámyslu je rozhodující.

K odhalení zámyslu nepřítele je třeba:

- a) zjistit jeho bojovou sestavu a na základě toho způsob bojové činnosti (zda jde o posícní nebo pohyblivou obranu, boj na zdrženou, atd.)
- b) zjistit rozmístění minových polí a zátarasů
- c) vyhodnotit terén v pásmu útoku a u sousedů.

● **Zjištění bojové sestavy:**

Prvek bojové sestavy	Způsoby
Dva opěrné body rot na předním okraji	Jeden opěrný bod: získáme-li výpovědi dvou zajatců (identifikujeme-li dva mrtvé) ze dvou míst, vzdálených nejméně 400 m od sebe. Při stanovení sousedního opěrného bodu vzít v úvahu mezeru do 1 km mezi rotními opěrnými body. Další zajatec musí být tedy získán ve vzdálenosti nejméně 1 km od předešlého místa.
Prostor rozmístění (palebné postavení) čety PTRS, čety 90mm shd, čet minometů a posílového dělostřelectva	Pozorováním – podle identifikace příslušné zbraně – zjištěním dělostřeleckého radiolokátoru Zaměřením palby děl a minometů.
VPS praporu a tím i prostor druhosledového opěrného bodu rot a naopak	Podle – speciálních vozů – štábní vozy, osobní a terénní auta – provozu na rádiových stanicích – linkového kabelu Získat zajatce, identifikovat mrtvého (stejně jako u prvosledové rot)
Prostor rozmístění praporu druhého sledu brigády	Zjistit tanky (OT) na dvou stejných místech nejméně 5 km od sebe vzdálených.
DAVY CROCKETT	Podle zastřelení 20mm kanónem a výbuchy speciální munice; identifikace zbraně.
Prostor palebného postavení hlavních prostředků jaderného napadení, včetně HJ	Podle – identifikace zbraně – radiolokátoru – speciálních vozidel, zejména pro dopravu munice Silnými zajišťovacími jednotkami.

● **Minová pole a zátarasy** zjišťovat souběžně s odhalováním prvků bojové sestavy nepřítele.

- **Vyhodnocení terénu** — konkrétním pozorováním a přímým vyhodnocováním podle mapy nebo fotografických snímků
— z údajů pozemního nebo vzdušného průzkumu.

Tento rozbor stanoví **konkrétní objekty** nepřítele, na které je nutno především zaměřit průzkumnou činnost, chce-li pluk úspěšně útočit.

Podívejme se nyní jakými silami a prostředky získává velitel a štáb pluku informace o těchto objektech nepřítele a kam tyto informace přicházejí.

Informace o nepříteli jsou získávány:

- a) silami a prostředky plukovního průzkumu
- b) bojujícími podřízenými jednotkami
- c) z bojových rozkazů (nařízení) nadřízeného, ze zpráv od sousedů a nadřízeného velitele.

Příloha 1 ukazuje a zkušenosti ze cvičení potvrzují, že informace o nepříteli přicházejí na mnoho míst ve štábu pluku a tím:

- se značně prodlužuje čas na vyhodnocení, zpracování a využití informace na místě, kam svou hodnotou náleží (prochází zbytečnými mezičlánky); mnohdy tato informace zapadne a není vůbec využita, neboť přichází k náčelníkovi, který v ní nevidí její hodnotu;
- řada stejných informací přichází na několik míst a tím vzniká zbytečné zajištění spojovacích sítí;
- informací mnohdy nelze vůbec využít, neboť v hlášení (nařízeních) se stále opakují, např.: číslování jednotek nepřítele, způsob bojové činnosti, pravděpodobný prostor rozmístění jednotlivých prvků bojové sestavy atd.

Současný stav získávání informací ukazuje a další rozbor vzhledem ke kritickému času jenom potvrdí, že je třeba značně zjednodušit a tím i urychlit tento proces.

— * —

Přenos získaných informací do řídicího orgánu, tj. přenos zpráv po spojovacích cestách k veliteli a štábu lze rozdělit z hlediska časového trvání na přímý a nepřímý.

Přímé cesty přenosu jsou takové, kdy informace jde přímo od zdroje k řídicímu orgánu, tzn. k veliteli pluku a jeho štábu.

Nepřímé cesty přenosu jsou takové, kdy získaná informace jde od zdroje k řídicímu orgánu cestou velitelské podřízenosti přes jednotlivé stupně velení nebo cestou součinnosti.

Doba přenosu zdroj – řídicí orgán je podstatně kratší u prvního, než u druhého způsobu přenosu informace.

Příloha 1 ad a) ukazuje získávání zpráv o nepříteli přímou cestou, i když vznikají časové ztráty informováním velitele nebo náčelníka štábu;

ad b) získávání zpráv nepřímou cestou.

Celkem: 9 přímých a 11 nepřímých přenosů.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že mnoho informací o nepříteli i **přímou cestou přenosu dochází k řídicímu orgánu:**

- **pozdě**, tzn., že veškerá protipatření, která je nutné učinit na základě informace, jsou zbytečná;
- **opožděně**, tzn., že není dostatek času na zpracování informace a přijetí zdůvodněného rozhodnutí k protipatřením, ale rozhodnutí se předává k vykonavateli z chodu, přímými kanály přenosu, někdy i bez ohledu na požadavky utajeného velení.

Vzniká nám tedy pojem **kritického času**. Kritický čas je **časový interval, po jehož překročení hodnota informace se podstatně snižuje nebo je úplně bezcenná**. Kritický čas nelze stanovit stejný pro všechny druhy informací o nepříteli, neboť každý – vzhledem k druhu bojové činnosti a času – má jinou hodnotu. V závislosti na čase a druhu bojové činnosti je nutné tedy určit kritický čas pro každý druh informací. Tím vzniknou podklady i ke stanovení cesty přenosu a přenosové rychlosti.

Pro další úvahu nutno cestu získané informace rozdělit na:

- přípravu informace k přenosu a navázání spojení T_1
- předání informace T_2
- zpracování informace a vydání rozhodnutí T_3
- doručení vykonavateli T_4
- dobu, kdy rozhodnutí je realizováno T_5 – palbou T_{5a} , nebo manévrem a palbou jednotek T_{5b}
- T_k je kritický čas
- T_c = celkový čas, potřebný k přenosu informace k cíli a vydání povelu k ničení a jeho realizace palbou nebo manévrem a palbou jednotek ($T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5$)

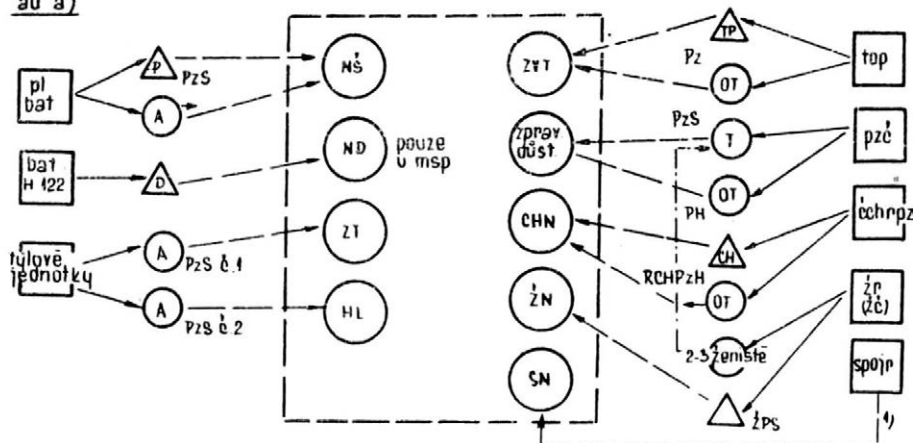
Znamená to, že k zachování hodnoty informace musí součet uvedených časů být roven nebo menší než kritický čas:

$$T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 = T_k$$

— * —

Rozeberu objekty průzkumu z hlediska tohoto kritického času. Úkoly průzkumu plní PzS pluku a informace předávají přímou cestou přenosu.

ad a)

LEGENDA

→ výsílá, vytváří
 --- směr získané informace
 --- začíná do

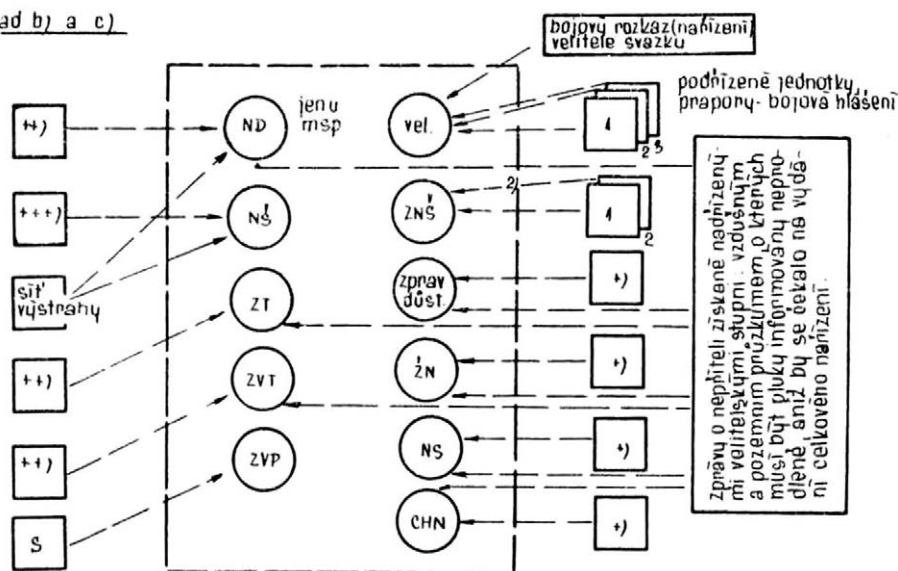
Žps ženijní pozorovací stanoviště
 TP technická pozorovatelná
 P předsunutá pozorovatelná

Ostatní značky a zkratky podle přílohy 4 předpisu vševojsk - 1-2

1) Možnost odposlechu rádiového provozu nepřítelů, vzhledem k vzájemné se překrývajícími frekvencím rozsahům rádiových stanic

Informace o nepříteli přichází celkem na 9 míst velitelství a štábu pluku.

ad b) a c)

LEGENDA

→ směr pohybu informace

2) zachycování jejich bojových hlášení

+) nařízení odborných náčelníků svazku

++) nařízení zástupců velitele svazku

+++ nařízení pro zabezpečení boj. čin svazku

S směrnice politického oddělení svazku

Rozbor vychází z předpisu vševojsk - 1-1 článku 54, který stanovuje, že bojový rozkaz, bojové nařízení a bojové hlášení obsahují poslední získané zprávy o nepříteli.

Informace o nepříteli přichází na 11 míst velitelství a štábu pluku.

TAKTICKÉ PROSTŘEDKY JADERNÉHO NAPADENÍ

Objekt průzkumu	Doba pobytu cíle na místě v min.	T_K	T_c	T_{5a}	T_{5b}	T_4	T_3	T_2	T_1
a) střelecká ústředna	120—180	110 až 170	$\frac{20}{166}$ až 241	3—4	150 až 225	2	10	1—2	2
b) technické postavení	120—180								
c) palebná sekce (bat.) ve vyčkávacím postavení	120								
d) palebná sekce v palebném stanovišti	10—30	9							
e) baterie 203,2 mm H	je-li cíl znám 7—10, není-li znám 60—120	$\frac{6}{58}$	$\frac{20}{106}$	3—4	90				
f) oddíl 175 mm shk	80—90	75	$\frac{20}{106}$	3—4	90				
g) oddíl 155 mm H	60—70	55	$\frac{20}{76}$	3—4	60				
h) DAVY CROCKETT	3—5	2	$\frac{20}{31}$	3—4	15				

T_2 — hlášení od PzS obsahuje průměrně 25—35 slov, vysílací doba 1 minuta, s opakováním $2 \times$ větší;

T_3 — přijetí zprávy zpravodajským důstojníkem a zhodnocení 3'

— vyhledání velitele (NŠ) a předání zprávy 3'

— informace o umístění palebného postavení dělostřelectva (ND), upřesnění situace prvosledových jednotek, popřípadě dotazy na odborné náčelníky 3'

— vydání rozhodnutí velitele 1'

10'

Uvedené hodnoty byly získány jako statistický průměr při cvičeních s vojsky.

T_{5a} — palba dělostřelectva do 3—4'

T_{5b} — počítána vzdálenost prvosledových jednotek od PzS průměrně 10—15 km; při průměrném tempu 3—4 km/h je tato vzdálenost překonána za 150 až 225 minut;

$$T_c : \frac{20}{166} = \frac{T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_{5a}}{T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_{5b}}$$

T_k menší než doba pobytu cíle na místě

Nejkratší kritický čas je u d), který musí být menší než 10 minut. Palby dělostřelectva dosáhneme za 20', avšak vzhledem k dostřelu plukovních i posilových prostředků (122 mm H — 11,8 km) ji nemůžeme použít; manévry a palba prvosledových jednotek přijde pozdě. V tomto případě zbývá jediné východisko: **PzS ničí ihned palebnou sekci v palebném stanovišti a svoji činnost zpravodajskému důstojníkovi pouze oznámí.**

Jiným postupem:

T_1 — 2'	(hlášení situace zpravodajskému důstojníkovi a vyžádáním schválení svého rozhodnutí: zničit palebnou sekci)
T_2 — 1—2'	
T_3 — 10'	
T_4 — 2'	

celkem 16' > T_k

Postup vede k nedodržení kritického času.

V případech a), b), c) je T_k mnohem vyšší, v rozmezí 110—170'.

Palbou dělostřelectva dosáhneme nejmenšího T_c (20'), ale je nutný jeho přesun do nových palebných postavení, což představuje:

— opuštění starého palebného postavení	3'
— přesun 5—6 km průměrnou rychlostí 20 km/h	15—17'
— zaujetí nového palebného postavení baterií	5'
Celkem dalších	23—25'

Normy jsou podle předpisu Dě1-2-22.

Manévrem a palbou jednotek je nutné nejprve snížit T_c (166—241'). K tomu je nutné použít nejbližší jednotku vzhledem k cíli, zrychlit její postup, využít mezer a trhlin v bojové sestavě nepřítele, vyhybat se boji tak, aby T_{5b} bylo 80' (T_k — $\Sigma T_{1-4} = 110 - 16 = 94'$; 14' na rozvinutí a přípravu k boji); to představuje průměrnou rychlost postupu 12 km/h.

PzS ponechá plánovaný objekt ničení dalšímu sledování PzH a pokračuje v plnění uložených úkolů. To předpokládá úzkou součinnost mezi vyslanou jednotkou a průzkumným orgánem a lze ji zabezpečit možností vstupu jednotky do rádiového směru zpravodajský důstojník — PzS. Je tedy výhodné, aby tuto **frekvenci znali velitelé rot před zahájením útoku** nebo až dodatečně po stanovení úkolu.

Úkolování druhosledových jednotek praporu (pluku) jako speciálních odřadů před zahájením útočné činnosti je nereálné, neboť se tím zvyšuje vzdálenost od prostoru zásahu. (Druhosedlová rota postupuje za prvním sledem až 3 km, druhosedlový prapor 8—12 km).

Na druhé straně tyto úkoly budou nejčastěji plnit jednotky předsunutého odřadu, které budou ke své povaze bojové činnosti nejhluběji v obranné sestavě nepřítel a tím i nejbližší nepřátelskému objektu jaderného napadení.

U *f*) a *g*) dobu pobytu cíle předpisy nestanoví. Určuje se na základě vzdálenosti palebného postavení od předního okraje (*f*) 6—12 km; *g*) 4—6 km) a průměrného tempa postupu vlastních jednotek 3—4 km/h. Uvažuje se pouze o minimální vzdálenosti i o tom, že jednotlivé baterie nezůstanou ve stejném palebném postavení až do příchodu útočících jednotek, ale že manévrem postupně zaujmou nová palebná postavení v době, kdy útočící jednotky budou 1—1,5 km od původních palebných postavení.

Ničení těchto cílů dosáhneme nejrychleji palbou dělostřelectva (T_{5a}). Je nutné však s tím předem počítat a **do PzS zařadit dělostřeleckého pozorovatele s rádiovou stanicí.**

U *e*) a *h*) nelze dosáhnout požadovaného výsledku ani palbou, i když cíle jsou v dostřelu 122mm H. Zbývá jedině možnost přiřadit tyto cíle ke způsobu ničení jako u *d*), tj. ničit těmi silami a prostředky, kterými byly zjištěny; nejvýhodněji v době, kdy cíl je ještě v prostoru rozmístění nebo na přesunu k čáře zasazení.

Ostatní objekty průzkumu.

Objekt průzkumu	Doba pobytu cíle v min.	T_k	T_c	T_{5a}	T_{5b}	T_4	T_3	T_2	T_1
i) četa PTRS, četa 90mm shd, opěrný bod roty 2. sledu praporu	do 30	28	$\frac{12}{23-31}$	3—4	15—23	2	4	1 až 1 a půl	1
j) VPS praporu	23—37	21 až 35							
k) brigádní zálohy	30	28	$\frac{12}{38-54}$	3—4	30—46				

Doba pobytu cíle u *i*) a *j*) stanovena opět vzájemným poměrem vzdálenosti od předního okraje ($i =$ do 2 km; $j = 1,5-2$ km) a průměrnou rychlostí postupu (3—4 km/h) útočících jednotek. U *k*) brigádní zálohy jsou v hloubce 6—8 km a vzhledem k postupu útočících jednotek musí do 30' od zahájení útoku zahájit přesun na čáru zasazení k brigádní protizteči.

T_1 a T_2 — doba kratší vzhledem k charakteru zpráv a menšímu počtu slov

T_3 — zpráva bez dalšího ovlivňování a rozhodování se předá příslušnému veliteli praporu — přijetí zprávy zpravodajským důstojníkem 1' — vyhledání velitele, včetně krátkého rozhodnutí 3'

T_4 — předání velitelů praporu 1', úkolování podřízené roty — 1'

- T_{5b} — při zahájení útočného boje, i když PzS bude využívat ke svému rychlému proniknutí do bojové sestavy nepřítele jaderného úderu, vzdálenost mezi PzS a prvosledovou jednotkou nebude větší než 1—1,5 km, což představuje 15—23'. Tento rozdíl se bude postupně zvětšovat a pro případ k) bude dvojnásobný (30—46').
- T_c — stanoví se obdobným součtem jako u taktických prostředků jaderného napadení.

Ve všech případech (i, j, k) je $T_c < T_k$ pro palbu dělostřelectva a všechny cíle jsou v dostřelu. Opět se potvrzuje to, že chceme-li této možnosti využívat, pak do PzS musí být zařazen dělostřelecký pozorovatel s rádiovou stanicí. Tento úkol může převzít i BPzH praporu, jak vyplývá z rozboru nepřímé cesty přenosu.

Mnohem horší je stav u i) a j) pro ničení palbou a manévrem jednotek, kdy T_c kolísá ve značném rozmezí a je podle situace buď menší nebo větší než T_k . Tento stav není však rozhodující, neboť je účelem boje, aby jednotky se navzájem střetávaly a ne aby před sebou utíkaly. Není tedy nutné pro T_{5b} uvádět kritický čas. V tabulce je pro úplnost rozboru. Výjimku tvoří VPS praporu, které při přiblížení útočících jednotek bude měnit své stanoviště.

PzS je schopna zjistit brigádní zálohy (k) v době, kdy budou zahajovat přesun z prostoru rozmístění na čáru zasazení k potízce. Jediným prostředkem ničení zůstává palba dělostřelectva (i nadřízeného velitele) s cílem ničit a zdržovat postup záloh k čáře zasazení a tím

- zvýšit T_k na úroveň T_c prvosledových jednotek,
- vytvořit předpoklady k jejich zničení v době, kdy jsou nejzranitelnější, tj. za rozvinování.

— * —

Pro rozbor nepřímé cesty přenosu je nutné cestu získané informace znovu rozdělit na

T_1 — příprava informace k přenosu BPzH	1'
T_2 — předání veliteli praporu	1—2'
T_3 — zpracování na stupni praporu	3'
T_4 — předání veliteli pluku: — samostatně	2'
— v bojovém hlášení	7'
T_5 — zpracování na pluku	10'
T_6 — předání výkonnému orgánu	1—2'
$T_c = 24—27 + T_7$	

- T_7 — doba ke splnění: T_{7a} — palba dělostřelectva (3—4')
 T_{7b} — manévrem a palbou prvosledových jednotek.

Znamená to, že celková doba oproti přímé cestě se **prodlužuje o 50—70 %**.

Porovnáme-li vzdálenost BPzH praporu od prvosledových rot (5—10 km) s dobou $\Sigma T_{1-6} + T_{7a} = 27—31'$ vidíme, že palba dělostřelectva přichází v době, kdy jednotky již vešly v dotyk s cílem a není vyloučena možnost, že pocítí účinky této palby na sobě.

Než bude zjednána radikální náprava v pronikání informací o nepříteli, je nutné vybavit **prvosledové prapory posilovým dělostřelectvem**.

Pak: ΣT_{1-3} zůstává stejné = 6'

T_6 předání úkolu dělostřelectvu 1'

T_{7a} doba ke splnění, je-li zaujato palebné postavení 3—4'

$$T_c = 10 - 11'$$

$T_c = 10 - 11'$ nemusíme srovnávat s T_k , neboť jde o cíle, které tvoří základ bojové činnosti.

Ponecháme-li např. tankový prapor bez posilového dělostřelectva, zjištěné informace o nepříteli pozbývají své hodnoty, neboť tanky za útoku nemohou střítet ze zakrytých palebných postavení a zásah dělostřelectva nadřízeného velitele přijde pozdě. To způsobí zvětšení ztrát lidí i bojové techniky prvosledových jednotek a zpomalení tempa jejich postupu.

Tím ovšem nelze dojít k závěru, že prapor nebude pluku předávat žádné informace o nepříteli. Z obou rozborů vyplývá:

- a) tam, kde není nutné určit T_k , cíle ničit palbou posilového dělostřelectva praporu a informovat o nich velitele pluku v bojovém hlášení. Pouze v případě, kdy postup praporu je zpomalen (zastaven) a palba posilového dělostřelectva je nedostačující, informovat velitele pluku o situaci samostatně a vyžádat palbu jeho prostředků.

Jde o tyto cíle: — DAVY CROCKETT

— četa PTRS

— četa 90mm shd

— minometné čety

— opěrný bod roty druhého sledu praporu.

- b) Informace o ostatních cílech ($a, b, c, d, e, f, g, j, k$) předávat ihned veliteli pluku s vlastním opatřením, aby velitel pluku (i velitel svazku) mohl dodatečně přispět k ovlivnění boje tam, kde je to nejdůležitější, tj. při ničení prostředků jaderného napadení nepřitele.

— * —

Stanovení kritického času ovlivňuje vedle doby pobytu cíle na místě i vzdálenost prvosledových jednotek od cíle a tempo jejich postupu. Může dojít k situaci, kdy na základě rychlého tempa postupu je nucen cíl podstatně zkrátit dobu svého pobytu na místě. Tím je T_k kratší a palba k jeho ničení může zasáhnout vlastní jednotky. V takovém případě je nutné využívat všech forem manévru, zabránit cíli opustit zaujatý prostor nebo čáru (zvětší se T_k) a po palbě a v součinnosti s ní jej zničit útočícími jednotkami.

Za určitých podmínek vzájemné srovnání T_c a T_k může stanovit o jaký druh bojové činnosti se bude jednat.

Např.: — u k) zálohy brigády, určené k protizteči; bude-li $T_c = T_k$, půjde o střetný boj;

— $T_c > T_k$ v útočném boji; podle délky rozdílu půjde o útok na spěšně zaujatou nebo připravenou obranu nepřitele;

— v obranném boji $T_c > T_k$; nebude dostatek času pro vybudování a organizaci obrany (T_c = celková doba na vybudování a organizaci obrany; T_k = čas, kdy nejdříve můžeme očekávat útok nepřitele).

Stanovení kritického času pro jednotlivé objekty nepřítele mají bezprostřední vliv na rozhodování velitele pluku.

Cílem útoku je v co nejkratší době úplně zničit bránícího se nepřítele a ovládnout důležité prostory (čl. 216 Vševojsk-1-1).

Rozbor ukazuje, že současný stav získávání informací o nepříteli a jejich využití k ničení sil a prostředků nepřítele je v mnoha případech těžkopádný a nevyhovuje podmínkám velení. Není vždy splněn předpoklad $T_c < T_k$.

Jsou dvě řešení tohoto problému.

První je snižování doby jednotlivých T . Např.:

- T_1 — zvýšení třídnosti radistů a dodržování spojovací kázně,
— zkrácení množství slov v každé zprávě;
 - T_3 — přesné určení funkčních povinností a vzájemná spolupráce mezi příslušníky štábu;
— mít připravenou vzorovou dokumentaci, grafikony, nomogramy apod.
- Je to však řešení dočasné, omezené možnostmi organizace a používaných prostředků a nevede k podstatnému zlepšení.

Druhé předpokládá

- a) odstranit mnoho míst ve štábu pluku, kam získané informace o nepříteli přicházejí (**příloha 1**). To předpokládá řídit všechny průzkumné síly a prostředky pluku z jednoho střediska, které bude schopné získané informace registrovat, zpracovávat a předávat veliteli (NŠ) pluku nebo dalším zájemcům. Tím bude zabezpečeno úsilí průzkumu k plnění hlavních úkolů a čas T_3 bude podstatně nižší.
 - b) Využít prostředků automatizace a mechanizace při získávání, předávání, zpracování informací a při přijetí rozhodnutí a jeho doručení k vykonavateli. Jde v podstatě o snížení doby T_1 až T_4 .
- Zavedení DATČIKU, kterým budou informace o nepříteli předávány souběžně od roty až ke svazku, odstraní zbytečné mezičlánky v předávání informací. Jedině touto cestou dospějeme k radikálnímu zlepšení v této oblasti.

Součinnost štábu RVD ve štábu svazku

Podplukovník Jaroslav J u h a

Splnění bojových úkolů vševojskových útvarů a jednotek závisí do značné míry na účinnosti jaderných úderů, na jejichž uskutečnění v taktickém rámci má rozhodující vliv náčelník a štáb RVD svazku. Rovněž palebná činnost dělostřelectva, manévr a boj protitankových prostředků a záloh jsou jedním z význačných činitelů, ovlivňujících výsledky vševojskového boje. Už tyto samotné dvě skutečnosti zdůrazňují celkový význam a úlohu náčelníka a štábu RVD svazku, která by však byla nemyslitelná bez zdůraznění zvyšujícího se významu součinnosti s vševojskovým štábem.

Nebudu popisovat vzájemné vztahy a povinnosti jednotlivých složek štábu, nýbrž ukáži na některé objektivní skutečnosti, které s ohledem na nová hlediska v organizaci a řízení vojsk i v rámci svazku zvýrazňují některé, dříve namnoze opomíjené nebo nedocenené skutečnosti. Rovněž zabírá se problematikou práce štábu RVD svazku neznámá, že by jako jedna ze složek štábu měl být jakkoli preferován nebo vyzdvihován nad ostatní složky. Nutno však plně docenit skutečnost, že štáb RVD svazku je složka, která plní v podstatě dva rozhodující, svým charakterem naprosto rovnocenné úkoly:

- svou informací a návrhy napomáhá veliteli svazku přijmout rozhodnutí a velet,

- přímo velí podřízeným mu raketovým a dělostřeleckým, raketometným i protitankovým útvarům a jednotkám.

Proto i mnohá zdůvodnění činnosti jsou platná pro celý vševojskový štáb svazku, včetně jedné jeho složky — štábu RVD.

K otázkám velení a problémům „informací“

Soudobý boj, vyznačující se nebývalým množstvím a různorodostí zasazených jednotek a techniky, od klasických ručních zbraní a ženijních prostředků až po dokonalé tanky a raketové jaderné prostředky, rychlý a hluboký manévr silami a prostředky, prudké změny a zvraty situace na bojišti, to vše klade zvýšené nároky na práci štábů všech stupňů i jejich složek. Při řešení situací stoupá důležitost informací o nepříteli, o vlastních jednotkách, o terénu, množství střeliva i o ostatních prostředcích zabezpečení. Zkoumáme-li tudíž podrobně podklady, které má jak velitel svazku, tak i náčelník RVD k dispozici, vidíme, že je můžeme shrnout do jediného, v současné době vžitého a svému obsahu plně odpovídajícího termínu, do výrazu „informace“. Ten totiž obsahuje veškeré údaje o událostech na bojišti, o jednotlivých jevech, systémech, objektech, činnosti a chování, o stavu zabezpečení a dalších skutečnostech jak vlastních vojsk, tak i nepřítelů.

Soudobá činnost štábů vzhledem k značně dokonalejším prostředkům průzkumu a spojení se vyznačuje přijímáním takového množství nejrůznějších informací, které sice mohou poskytnout ve většině případů solidní a konkrétní podklad pro rozhodnutí, které však vzhledem na množství, různorodost a hodnotovost pramenů mohou být jen těžko v dané časové lhůtě sebrány, podrobeny hluboké analýze a jejich závěry využity jak k formulaci rozhodnutí, tak k jeho realizaci v útvech.

Jako názorný příklad uvedu „zjištění prostředku jaderného napadení nepřítel“, konkrétně postavení HJ. Zdrojem informace pro štáb svazku může být např.:

- dělostřelecký průzkumný letec, který pronikl do daného prostoru, prostředek zjistil a jeho hlášení zachytil rádiem štáb RVD svazku,
- vševojskový prvek průzkumu (průzkumná hlídka, skupina apod.), který pronikl do blízkosti cíle, zjistil jej a ohlásil NPz svazku,
- výpověď zajatce (získaného některou z prvosledových jednotek), která byla předána až do operačního oddělení svazku,
- hlášení velitele předsunutého odřadu, který do daného prostoru pronikl,
- radiotechnický a radiolokační průzkum, jemuž se zaměřením a vyhodnocením podařilo určit místo prostředku hromadného ničení.

Už tento výčet zdrojů informací ukazuje, že ne všechny jsou stejně hodnotné a pro přijetí rozhodnutí o použitém způsobu jeho ničení stejně platné. Vždyť některé z nich jsou jen **informační**, jsou výsledkem činnosti vojáků pozorovatelů, kteří svůj závěr učiní na podkladě třeba několikavteřinového vjemu (přelet letce), jiné pak výsledkem práce přístrojů, které mohly být více či méně rušeny, které však výsledky svého zjištění vtělují do **početních** údajů, vydaných danou aparaturou. Nelze vyloučit ani takové, které mají charakter **logických závěrů**, které s ohledem na rozmištnění, terén, zabezpečení a další zjištění přijal např. velitel předsunutého odřadu.

Rovněž i způsob přijetí dané informace jako např. ústní výpověď, písemné hlášení, indikátor radiolokační obrazovky aj., ovlivňuje jak její hodnotovost, tak i použitelnost.

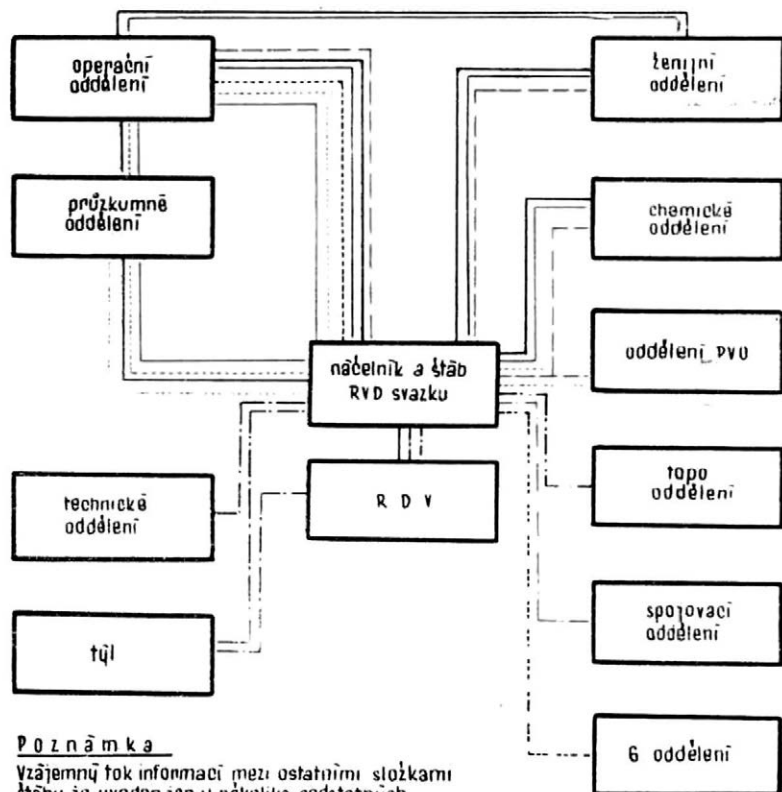
Můžeme tedy vyvodit platný závěr, že konečně slovo (rozhodnutí) o prostředku a způsobu ničení bude mít i nadále velitel, na kterého v současné době jsou a budou i nadále kladeny vysoké požadavky a to jak v otázkách vojenské, tak i odborně speciální přípravy i v osvojení si určité nezbytné nutné praxe.

Průběh informací ve štábu RVD svazku a některé závěry

Zkoumáme-li tok informací do štábu i ze štábu RVD svazku, dojdeme k závěru, že je právě konkrétní náplň té činnosti, označované dříve pojmem „součinnost“. O jaké hlavní vztahy v otázkách velení a součinnosti štábu RVD svazku s ostatními složkami vševojskového štábu jde, ukazuje **příloha 1**.

Z podrobného rozboru průběhu informací vyplývá, že

- s operačním oddělením je uskutečňována informace v 6 směrech,
- s průzkumným a chemickým oddělením ve 4 směrech,

Otázky bojového použití a manévru

- příprava a uskutečnění jaderného /chem /
úderu
- plánování a bojové použití dělostřelectva
- plánování a bojové použití PTZ
- uskupení dělostřeleckých útvarů a jednotek
- vyvedení manévru a přesuny raketových
a dělostřeleckých útvarů

Otázky zabezpečení bojové činnosti a útvar RVD

- bojové zabezpečení ovr
- použití průzkumných prostředků děl
a využívání povětr. zpráv

ustatní otázky zabezpečení

- topografické zabezpečení
- zabezpečení spojení
- zabezpečení šifry a kod mat
- dílení, opravárenské a vyprášovací
prostředky
- mat a zdravot. zabezpečení a doprava
munice

- s ženijním oddělením ve 3 směrech,
- s oddělením PVO ve 2 směrech a
- s ostatními odděleními nejméně v jednom směru.

V tomto počtu nejsou zahrnuty takové vztahy, jako např. součinnost RVD svazku s oddělením PVO při zásobování útvarů a PL jednotek municí, jeho vztahy k technickému oddělení, k týlu a další.

O jak závažné obsahové otázky informací jde, to dokazuje alespoň stručný obsah některých otázek bojového použití:

1. **příprava a uskutečnění jaderného (chemického) úderu**

— taktické posouzení vhodnosti a nutnosti zničení daného cíle a vliv na bojovou činnost vlastních jednotek — oper. odd.;

— analýza zpráv o nepříteli, vyhodnocení nejvhodnějšího cíle k jadernému nebo chemickému úderu, jeho souřadnice k dané době, charakter činnosti, rozměry — průzk. odd.;

— časové možnosti vlastního úderu, efektivnost účinku s ohledem na použitou kilotonáž, druh výbuchu, odklon epicentra a bezpečnostní vzdálenost pro ochranu vlastních vojsk — štáb RVD;

— vliv použité chem. látky (při chem. úderu) na činnost nepřítele (předpokládaný rozsah ztrát) a ovlivnění činnosti vlastních útvarů a jednotek — chem. odd.;

2. **plánování a bojové použití dělostřelectva**

— zámysl činnosti ke splnění úkolu svazku, kde a kým vést hlavní, kde pomocný úder, časové možnosti — oper. odd.;

— předpokládaný zámysl činnosti nepřítele a nejvhodnější způsob přijímaných protipatření vlastními vojsky (cíle, jejich charakter, doba činnosti aj.) — průzk. odd.;

— palebné a časové možnosti dělostřelectva s ohledem na povětrnostní, terénní a technické možnosti a množství střeliva — štáb RVD;

3. **plánování a bojové použití PTZ**

— zabezpečení zámyslu řešení velitele manévrem a činností PTZ — oper. odd.;

— možná úhroza, vyplývající z pravděpodobné činnosti nepřítele (směry, síla a doba protizteč) — průzk. odd.;

— efektivnost využití PTZ, časové a prostorové možnosti a otázky materiálně technického zabezpečení — štáb RVD;

— možnosti činnosti POZ v součinnosti s PTZ, osy přesunu, předpokládané čáry rozvinutí — žen. odd.;

4. **uskupení dělostřeleckých útvarů a jednotek**

— zámysl činnosti plnění úkolu a jeho vyjádření posílením a podporou útvarů a jednotek, působících na směru hlavního úderu, časové a prostorové otázky jejich zasazení do boje — oper. odd.;

— efektivnost využití dělostřeleckých útvarů a součástí, jejich uskupení, palebné možnosti — štáb RVD;

5. **vyvedení, manévr a přesuny raketového a dělostřeleckých útvarů**

— časové a prostorové možnosti vyvedení a přesunů raketového a dělostřeleckých útvarů s ohledem na celkovou činnost útvarů svazku (úkoly regulačních orgánů, křížení pochodových proudů, dosažení určených čar a prostorů) — oper. odd.;

— nejvhodnější osy přesunů, jejich úprava OZP, místa přechodů, využití, mosty, přepraviště — žen. odd.;

— palebné a časové možnosti a lhůty pohotovosti vyváděných a přesunujících se raketových a dělostřeleckých útvarů, volba prostorů bojové činnosti a palebných postavení s ohledem na technické možnosti — štáb RVD.

Tok hlavních informací uskutečňuje se z hlediska povinností a potřeb štábu RVD svazku v otázkách plánování a řízení vojsk a v otázkách velení nejméně ve 24 směrech. Za současného stavu obsazení štábu RVD svazku, používaného způsobu spojení, kterým je namnoze osobní styk, v krajním případě v některých směrech dispečink, není štáb RVD svazku s to v dané, obvykle určené době, vyhrazené k přijetí rozhodnutí na stupni svazku, pohybující se v rozsahu 2—3 hodin, důsledně a beze zbytku všechny otázky součinnosti vyřešit.

Už samotné rozdělení směru informací musí být zásadní kritérium k řešení rozmístění jednotlivých složek štábu svazku a to jak za přesunů, tak při rozmístění na velitelských stanovištích. Z hlediska potřeby štábu RVD svazku je nutné, aby byl co nejbližší operačnímu, průzkumnému, chemickému a ženíjnmu oddělení, aby tak byly v maximální možné míře zkráceny kanály jednotlivých informací a to jak při osobním styku, tak při užití technických prostředků.

V čem hledat východisko?

Některé štáby svazků vynakládají značné úsilí na úpravu pracovišť jak ve stálých objektech, tak na polních místech velení, což si vyžaduje často vysoké finanční náklady. Upravují nejrůznějším způsobem jednotlivé vozy či místnosti, zařizují kreslicí stoly, řeší osvětlení, topení, rozmístění jednotlivých příslušníků oddělení apod. Nelze popřít, že toto všechno je důležité. Vždyť zlepšené podmínky prostředí vytvářejí možnost rychlejší a přesnější činnosti jednotlivých příslušníků oddělení, snižují jejich fyzickou i duševní námahu, krátce řečeno — působí kladně na činnost příslušníků štábu. Je to však to hlavní, co v dané době může přinést v otázkách řízení a velení útvarům a jednotkám největší efekt? Co může v rozhodné míře pomoci ve sběru a analýze četných informací a ve vyvozování nutných závěrů? Domnívám se, že je nutné hledat účinnější cesty a způsoby, v současné době dosud málo prozkoumané a zřejmé.

První závěr je, že ne všechny informace jsou v daném okamžiku stejně potřebné a že je tedy nutné si jasně uvědomit, kdy ta která informace je potřebná a kdy naopak zbytečná, krátce — vycházet z „přiměřených informací“.

Druhý závěr nutno vidět v nutné maximální stručnosti informací. „Vojenská mluva“ už sama od sebe se snaží být lakonická, stručná, oprostěná od všech zbytečných výrazů včetně gramatických obrátů a přesto v současné době se ukazuje, že i tak je neúnosně dlouhá. Projevuje se to zvláště v některých údajích logického rázu, kdy např. v závěrech náčelníka průzkumu jsou výrazy „více, méně, pravděpodobně, lépe či hůře“, avšak pro potřeby štábu RVD je třeba cíl, souřadnice, rozměry, charakter a čas.

Východiskem může být proto předem zpracovaná „tabulka formulí“, vhodně kombinovaná s elektrickými impulsy. Vždyť sebemenší světelný panel, umístěný u velitele, náčelníka štábu, oper. odd. a u náčelníka RVD svazku, který ovládá náčelník průzkumu nebo jím vydaný akustický signál, může oznámit konkrétně

zjištěný a vyhodnocený cíl, vhodný pro vlastní jaderný úder, který by byl pak doplněn jen stručnými údaji (druh, souřadnice, rozměry...).

Třetí, svým významem neméně důležitý závěr, je nutné vidět v používání prostředků malé mechanizace ve štábu RVD svazku. Vždyť v současné době dosažitelný a lehce ovladatelný elektrický počítač stroj nejen 2—3krát urychlí početní úkony, ale co především, šetří duševní i fyzikou schopnost pracovníků štábu, uchovává je schopné plánovat a řídit bojovou činnost nejen první či druhou noc, ale i v dalších dnech. Nelze podceňovat ani ostatní mechanizační pomůcky, jako zařízení k překreslování situací do map a ostatních dokumentů, magnetofony, zapojené do systému dispečinku ve štábu, kódové pomůcky a další.

Čtvrtý závěr je nutné vidět v dokonalém ovládnutí, promyšlení a využívání současných prostředků, tj. kanálů informací. Vždyť jen namátkově uvedený příklad — předání důležitého rozkazu přesunujícímu se útvaru důstojníkem štábu RVD svazku, který je přepravován vrtulníkem — je značně obtížné, jsou-li opomínuta nebo zanedbána taková opatření, jako např.

- označení útvaru či proudu, umožňující jeho identifikaci při pohledu „shora“,

- vydání signálu „zastavte postup, vytyčte přistávací plochu“ a řada dalších.

Nové způsoby řízení musí se nutně odrazit i v činnosti velitelů a štábů a to jak v době míru, tak při řízení bojové činnosti vojsk. Rovněž i soudobé bojové prostředky, soustřeďující se pod velením náčelníka RVD svazku, si je nutně žádají a je tedy na všech příslušnících, aby se jimi důkladně a hluboce zabývali.

K násilným přechodům vodních toků

Podplukovník Vojtěch T a m b o r

Řada vojenských teoretických i odborných časopisů socialistických i kapitalistických armád dosti soustředěně řeší a diskutuje k otázkám násilných přechodů vodních toků. Tato otázka se dnes stává jednou z hlavních při velitelско-štábních cvičeních i cvičeních s vojsky. Současný vývoj dopravní i bojové techniky sleduje základní takticko-technické požadavky nejen z jejich funkce při boji na suchu, ale i při pohybu přes vodní překážky. Je tomu tak u většiny armád.

Zkušenosti z 2. světové války, vysoký rozmach současných útočných operací, nasycenost vojsk bojovou a dopravní technikou nesnižují význam vodního toku, ale naopak. Řeky jsou právě tím celkem válčiště, který nedovoluje plně a nepřetržitě používat soudobou bojovou techniku bez její úpravy nebo jiných opatření. Současné výhodné technické parametry bojové techniky (především z hlediska jejího pohybu) nebudou plně využity, pokud nebudou mít dostatečnou „volnost“ v terénu. Vodní toky brání vysoké manévrovosti a poskytují výhody obránci. Právě tyto vlastnosti řek si vynucují zvláštní opatření v organizaci i řízení útočného boje, při organizování bojové přípravy vojsk a přípravy velitelů a štábů a při vývoji nové bojové techniky. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že VŠC na mapách s tematikou násilného přechodu jsou lépe hodnocena než cvičení s vojsky. Je tomu tak proto, že při cvičení s vojsky každá opominutá otázka při plánování, organizování a zabezpečování je při přechodech vodního toku „nepřítelem číslo 1“. U VŠC na mapách opominuté otázky nejsou často ani postřehnuty a divize plní úkol ve všeobecně vžitém tempu jako bez přítomnosti vodních překážek, aniž si velitelé uvědomují, že každý vodní tok zpomalí tempo postupu.

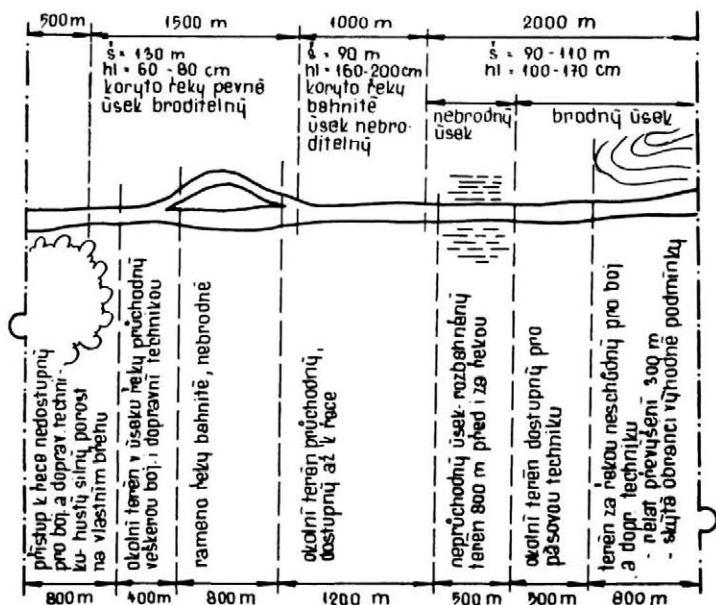
Čím více bude vodních překážek v útočném pásmu, tím nižší bude tempo i při dokonalém zabezpečení. RMNO na tento výcvikový rok znovu ukládá postupný přechod několika vodních toků za hlavní náplň ženiního zabezpečení vysokého tempa vojsk v útočných operacích. V článku rozeberu pouze ty otázky, které považuji za hlavní a zvláštní při plánování, organizaci a řízení útočného boje, specifické pro násilný přechod vodního toku, a to především směrem k vševojskovým velitelům a štábům.

CO MAJÍ ZNÁT VELITELÉ A PŘÍSLUŠNÍCI ŠTÁBŮ O CHARAKTERU VODNÍCH PŘEKÁŽEK NA PŘEDPOKLÁDANÉM VÁLČIŠTI

Vševojsk-1-1, čl. 278 hovoří: „Význam vodní překážky je daný její šířkou, hloubkou, rychlostí proudu, rázem břehů, dna a údolí, počtem vodních staveb, rázem nepřátelské obrany na ní, počasím a roční dobou.“ Tyto základní údaje

mají v souhrnu vytvořit část podkladů pro rozhodnutí při násilných přechodech řek. Důležitým objektem na řekách jsou dnes mosty a to především přes střední a široké řeky. Čím je jich více, tím je větší pravděpodobnost, že některé z nich zůstanou neporušeny. Není náhodou, že v zemích členských států NATO bylo v poslední době vybudováno značné množství mostů přes velké vodní toky. Např. na Rýně připadá na 1000 km toků 75 mostů.

Nestačí znát jen charakter toků. Přístupy, cesty, terén před řekou často neumožňují využít nejvhodnějších úseků řek (úzký profil, malá hloubka, velká rychlost proudu apod.). Typickým příkladem je přilehlý terén k řece Altmühl

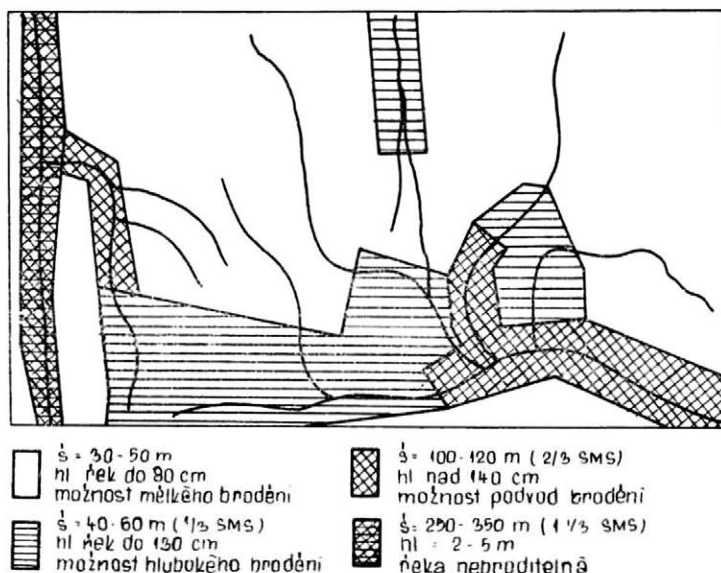
Obr. 1

v úseku Pappenheim, Kelheim a k řece Neckar v úseku Gundelsheim, Heidelberg. I schůdnost terénu a cest za vodní překážkou ovlivňuje výběr vhodných úseků. Plynulý odchod vojsk z přepravišť je podmíněn především a právě tímto terénem. Z tohoto důvodu je nutné chápat znalost vodních toků jako znalost toku a okolního terénu, v němž činnost vojsk rozhoduje o úspěšné přepravě.

Šířka i hloubka terénu před i za řekou je dána jednotlivými stupni velení a to tak, aby terén byl pokryt celou sestavou pluku či divize v souladu s potřebou vedení boje i s potřebou ochrany vojsk proti JZ. U pluků je tedy nutné znát charakter řeky s přilehlým terénem o šířce 5 km a hloubce 8-10 km, u divize podle daného pásma útoku např. o šířce 20 km a hloubce 20-25 km. Tento rozsah znalostí je především nutný na nižších stupních velení u rot, praporů a pluků. Právě tito velitelé a štáby mohou mít během bojové činnosti

eminentní potřebu znát, ve kterém úseku vyjít na řeku s rozvinutou sestavou při dodržování stanoveného tempa útoku.

Vydávat rozhodnutí jen na základě znalosti řek, jejich šířky, hloubky není dostačující. Ve vyšších štábech (armáda, front) často tato znalost postačuje. Velitelé a štáby jednotek a útvarů musí mít podrobnější znalosti. Je tedy povinností štábu divize, armády i frontu před zahájením operace a především již v míru získávat a nižším stupňům předávat rozsáhlejší zprávy než sami potřebují. V boji si velitelé a štáby tyto údaje prověří a upřesní vlastními průzkumy.

Obr. 2

Znalost stupně broditelnosti řek je prvořadá potřeba při plánování násilných přechodů. Téměř 100 % soudobé bojové techniky je schopno brodit mělkými brody. U tankových jednotek je stupeň broditelnosti v podstatě neomezen. **Vyhodnocení řek z hlediska broditelnosti je tedy prvořadý úkol.**

Jeden z činitelů, který ovlivňuje velitelské rozhodnutí při plánování násilných přechodů vodních toků, jsou i povětrnostní podmínky, které doposud neovlivňuje žádná lidská činnost. Je nutné je brát v úvahu potud, pokud jsou překážkou našeho zámyslu. Jednotlivé synoptické typy, převládající na středoevropském válečnickém území, trvají v průměru 3-7 dní, zhruba po dobu jedné útočné operace armády. Není výhodné, má-li převládající vítr směr toku, výhodnější je využívat úseků řek, které jsou kolmé ke směru větru. Toky většiny řek na předpokládaném válečnickém území mají směr jih-sever anebo sever-jih (Naab, Regnitz, část Altmühl, část Neckar, Rhein). Znat řeky z těchto pohledů musí především ty štáby, které určují pásma útoku (úseky přepravy).

Další činitel povětrnostních podmínek, který značně ovlivňuje rozhodnutí, jsou vodní srážky. Úsilí lidí i materiální zabezpečení je často několikanásobné v období vysokých vodních srážek. Řada cvičení s vojsky ukázala, že násilný přechod není ani při vynaložení maximálního úsilí uskutečnitelný v období dešťů. Často i úzké řeky jsou za těchto podmínek vážnou překážkou. Tyto činitelé zcela opomíjíme při VŠC na mapách a zdá se, že právě z těchto důvodů nejsou rozpracovány v souvislosti s násilnými přechody vodních překážek jako samostatná studie.

Zmrzlá vodní překážka také pozměňuje charakter opatření při přechodu řeky. Ledová pokrývka na jedné straně zlehčuje, na druhé straně při nedostačující síle ledu ztěžuje přechod. Aby i tyto faktory dostaly své oprávněné místo při přípravě rozhodnutí, je potřebné rozpracovat stav řek i v zimním období.

V této stati jsem rozebral, co mají znát velitelé a štáby o vodních tocích na předpokládaném válčišti z hledisek, která považují za důležitá. Tato hlediska však vyžadují zabezpečit štáby podrobnějšími zprávami a studiem o vodních tocích. Podrobnou studii řek potřebují štáby při hodnocení terénu a nepříteli i z důvodů větší racionalizace a automatizace práce. Jsem toho názoru, že při dnešních prostředcích průzkumu, kdy technika využívá k svému uplatnění i kosmických prostorů, je možné získávat o řekách podrobnější charakteristiky než je šířka a hloubka. Potřeba znalostí o řece u nižších velitelů a u vyšších štábů není v jednotlivých činitelích totožná. Bezprostřední znalost vodního toku a přilehlého terénu pomáhá především velitelům rot, praporů a pluků. Ostatní činitelé neovlivňují rozhodnutí na nižších stupních. Směr a síla větru nebo vodní srážky postihují rotu, prapor a pluk v celém pásmu činnosti, ve kterém nelze vybrat výhodnější úsek. V armádním pásmu jsou však různé povětrnostní podmínky a proto na tomto stupni už mají svoje uplatnění. Neřešil jsem hustotu a charakter řek, to je všeobecně známé a přístupné. Vodní toky na předpokládaném válčišti jsou známy konkrétně podle jednotlivých směrů. **První směr:** Regen, Naab, Regnitz, Altmühl, Wornitz, Jagst, Kocher, Neckar, Rhein; **druhý směr:** Dunaj, Isar, Amper, Lech, Rhein.

BOJOVÁ A DOPRAVNÍ TECHNIKA Z HLEDISKA NÁSILNÝCH PŘECHODŮ VODNÍCH PŘEKÁŽEK

Soudobá dopravní i bojová technika postupně nabývá potřebných vlastností ke zdolávání vodních toků a to broděním v různých hloubkách i pohybem na hladině vody. Techniku, která tyto vlastnosti nemá a nemůže je ani perspektivně dosáhnout, přepravujeme ženijními přepravními prostředky. Jejich kapacita je plně využita při přepravě druhých sledů a záloh svazků a armády. Použít ji pro první sledy pluků není účelné a často také uskutečnitelné. Odlehčené organizace praporů, vysoká manévrovost a aktivnost nepřipouštějí vést s sebou těžké a početné soupravy. Perspektiva a vývoj směřují tedy k podstatnému zvýšení procenta obojživelné techniky především na nejnižších stupních, což umožní rotám a praporům jak po stránce organizace, tak i vybavení bojovou a dopravní technikou okamžitě po dosažení břehu zahájit samostatně přepravu.

útvár /svazek/	plovoucí v %	schopná brodit v %			přepřavit žen přepr. prostředky řeka a hl. >100cm
		do 80 cm	do 120-140 cm	nad 140 cm /pod vodou/	
mzp	30	56,7	9,6	3,7	56,7
tp	3	54,5	29,5	13	54,5
dp	1	99	—	—	99
plo	—	100	—	—	100
žpr	12,3	85,7	2	—	85,7
spoj pr	—	100	—	—	100
ncho	20	80	—	—	80
ovr	—	89	11	—	89
tech tčl útvarů	—	98	2	—	98
mzd	16,5	70,5	9,4	3,6	70,5
td	8,7	70,1	14,6	6,6	70,1

Obr. 3

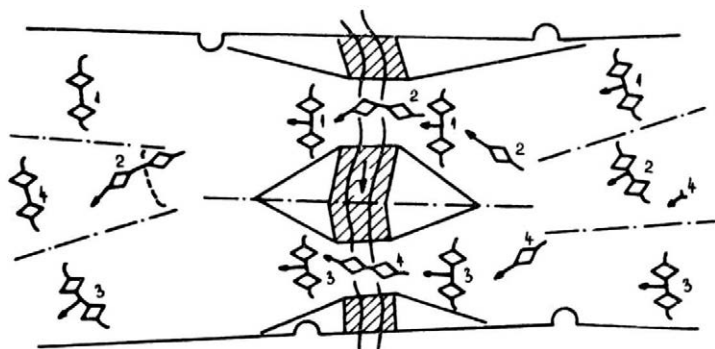
Z tabulky vyplývá, že v současné době musí ještě velké procento bojové techniky (především dopravní) při násilných přechodech přecházet ze svých směrů na přepraviště, budovaná centrálně pro svazky a armádu. Tím jsou narušeny bojové sestavy a vystaveny nepřátelským úderům jaderných zbraní. Je-li možno překonat řeku mělkým broděním (do 80 cm), je účelné využívat v maximální míře brodů a šetřit tak ženijní přepravní prostředky pro vodní překážky o větší hloubce. **Proto je důležité věnovat pozornost vyhodnocení řek na předpokládaném válečnickém území zejména z hlediska jejich brodítelnosti.**

Dalším požadavkem je vývoj ženijních přepravních prostředků a to jak obojživelných, tak i vezených. U motostřeleckých a tankových divizí je to celkem 70 % bojové a dopravní techniky, u které nelze ani v blízké budoucnosti vyřešit obojživelnost nebo možnost hlubokého či podvodního brodění. Jde především o přepravu raketových, dělostřeleckých i jiných druhů vojsk, které dosud používají k přepravě přes nebroditelné úseky řek výhradně ženijní přepravní prostředky. Z tohoto důvodu mají tyto prostředky i v současné době rozhodující význam.

ZVLÁŠTNOSTI ORGANIZACE A ČINNOSTI VOJSK PŘI NÁSILNÉM PŘECHODU VODNÍ PŘEKÁŽKY

Při přechodu vodní překážky (i když plně organizovaném a zabezpečeném) dochází ke zpomalení postupu vojsk a k hromadění sil a prostředků na jednotlivých směrech a v prostorech. Hustota sil a prostředků oboustranně řeky dosahuje v období jejího překonávání nebezpečných hodnot z hlediska ochrany proti jaderným zbraním. Projevuje se zde zákon rovnoměrného či nerovnoměrného pohybu. Čím menší bude kapacita přepravy a pomalejší pohyb vojsk po vodě, tím větší bude zpomalení tempa (nízké okamžité tempo) a větší hustota.

Aby pohyb vojsk byl rovnoměrný, muselo by právě na řece dojít k zrychlení pohybu.

Obr. 4

Soudobé i perspektivní přepravní prostředky, i když částečně řeší zrychlení přepravy, nemohou odstranit tento jev zcela.

Útočící vojska střetnou se především na vodní překážce s nejsilnějšími silami a prostředky nepřítele, který bude plánovat poměrně velké procento jaderných úderů na přepraviště a objekty na řece. Obranu nepřítele na řece můžeme při použití dostatečného množství jaderných zbraní zdolat, řeka však zůstane překážkou pro další postup vojsk. Význam vodních překážek je tedy možné z toho pohledu postavit před význam obranných opatření.

Při plánování vlastních úderů jaderných zbraní na obranu nepřítele na řece bychom měli přihlížet i k tomu, aby svými následky neznemožňovaly rychlý odchod vlastních vojsk z přepravišť. Problém řešení násilných přechodů předpokládá

- účast všech druhů zbraní při boji o řeku a při zabezpečení jejího přechodu,
- vysokou organizovanost při navádění jednotek na řeku i vyvádění z ní,
- stanovit bojové sestavy při boji před i za řekou z hlediska přechodu sestavy přes řeku,
- zrychlit přepravu přes vodní překážku,
- vysokou zastírací a klamnou činnost.

Řešit tyto problémy znamená stanovit předem organizaci a činnost vojsk v okamžiku přechodu. Tato organizace se ale vytváří postupně s přibližováním se k vodní překážce a postupně zaniká s ukončováním přepravy.

Kromě dosavadních druhů přeprav (plavidlové, brodové, přívozové a mostní) nachází své uplatnění v současných podmínkách i přeprava vzduchem. Tento druh přepravy by značně zrychlil přechod a umožnil na odlehklém břehu řeky nejvýhodnější bojovou sestavu co do hloubky i šířky a to v nejkratším čase. I když současné prostředky jsou značně omezeny, je nutné řešit při násilných přechodech přepravu sil vzduchem.

Tím, že vojska jsou postupně nasycována obojživelnými bojovými prostředky, pozměňují jednotlivé druhy přeprav svůj význam. Jde především o plavidlovou přepravu, která se stává záležitostí nejen ženijních jednotek s omezenou kapacitou přepravních prostředků, ale především masovým druhem pře-

Operační umění a taktika

pravy. Plavidlovou přepravou se nedeformuje bojová sestava. Vyžaduje méně ženijních opatření, především úpravu břehu. Na nižších stupních do praporu v to, stává se postupně hlavním druhem přepravy. Je možné ji zřídit i v úsecích řeky s méně schůdným a částečně porostlým okolním terénem. V úseku roty je výhodné budovat jedno a v úseku praporu dvě až tři přepraviště. Plavidlové přepraviště zanikne po přechodu obojživelných prostředků a proto je organizujeme na krátkou dobu. Často bude nutné po přechodu obojživelné bojové techniky ponechat na plavidlovém přepravišti ženijní přepravní prostředky „lehké“ (gumové čluny, loďka výsadková, člun útočný s motorveslem apod.) i nadále. Tato přepraviště se úplně ruší po zřízení přívozových, případně mostových přepravišť. V období mezi zrušením plavidlových přepravišť a zřízením přívozu nebo mostu je výhodná vzdušná přeprava, především k zásobování. Rozestupy obojživelných transportérů na vodní hladině i vzdálenosti mezi přepravištěm v praporním úseku přepravy z hlediska ochrany proti JZ v omezeném úseku (2 km) není možné dodržet. Při rychlém proudu vodního toku je třeba dodržovat mezi OT rozestupy 20–30 metrů. Rozhodující je, aby na všech přepravištích praporu vyšly tyto prostředky na řeku současně.

Plavidlová přepraviště pro tankové jednotky (pokud jsou vybavená obojživelnými tanky) zřizujeme obdobným způsobem. Pro dělostřelecké jednotky a jednotky ostatních druhů vojsk (které zabezpečují přepravu a boj prvních sledů pluku) zřizujeme zpravidla přívozová a mostová přepraviště až na stupni pluk, případně část těchto sil přepravujeme na plavidlových přepravištích praporů ženijními obojživelnými přepravními prostředky (SOŽ, VOŽ, K-61, PTS-65).

Zpravidla současně s plavidlovou přepravou začíná i brodová přeprava. Soudobá dopravní i bojová technika tento druh přepravy si přímo vynucuje. Vodní toky, které skýtají možnosti této přepravy, jsou pro postup menší překážkou. Ne každá řeka a v celém toku je broditelná. Do hloubky 80 cm je možné brodit řeku téměř veškerou bojovou technikou, do hloubky 80–140 cm technikou, která je k tomu účelu zvlášť přizpůsobena. Hloubku nad 140 cm brodí zpravidla jen tanky uzpůsobené k jízdě pod vodou. Podle tohoto rozdělení z hlediska hloubky vodní překážky můžeme rozdělovat brody na mělké, hluboké a podvodní. Brodová přepraviště těchto druhů mají jednoho společného činitele — pohyb po dně koryta řeky. Charakter dna řeky bude tedy rozhodující při určování úseků vhodných k brodění. Protože průzkum i úprava brodu (úprava břehu, odtarasování řeky, vytyčení, zabezpečení brodu záchranými i vyprošťovacími prostředky) si vyžadují větší úsilí i více času než u plavidlového přepraviště, není účelné zřizovat v úseku praporu více než 1 až 2 brodová přepraviště (každé po třech brodech). U přepravy pod vodou bude zpravidla jedno přepraviště na tankový prapor. Vzdálenosti mezi brody a brodovými přepravišti určujeme podle rychlosti proudu a charakteru dna řeky. Při šířce překážky 80–120 m a rychlosti proudu 0,7–1,6 m/s stanovíme trasy jednotlivých brodů zhruba na vzdálenost 50 m. K rychlému zásahu záchraných a vyprošťovacích prostředků je nutné určit šířku brodových přepravišť do 200 m. Dodržovat vzdálenosti z hlediska ochrany proti jaderným zbraním v omezeném úseku praporu nebude možné. Tuto vzdálenost mezi jednotlivými přepravišti bude však nutné dodržovat na stupni pluk a výše. Při výhodných

podmínkách (kdy vodní překážka je v úseku pluku broditelná) je **plavidlová a brodová přeprava rozhodující pro přechod hlavních sil pluku**.

Pro dopravní a bojovou techniku pluku a divize, která není přizpůsobena k plavidlové a brodové přepravě, organizujeme přívozovou přepravu, při níž přechod přes vodní tok zprostředkují ženíjní přepravní prostředky (soulodí SMS — 40–60 t, JMS — 60 t anebo obojživelné prostředky SOŽ, VOŽ — 2,5 t, K 61 — 3 t, PTS-65 — 10 t, GSP — 52 t). Převážena technika je přepravována jako břemeno. Některé z těchto obojživelných prostředků (jako SOŽ, VOŽ a K-61) zařazujeme i na plavidlovou přepravu. Přívozová přeprava má plně uplatnění až na stupni divize, kde jsou již organicky začleněny dostatečně únosné přepravní prostředky (SMS). Pokud jsou na stupni pluk hlavní síly přepravovány plavidlovou a brodovou přepravou, stačí v úseku pluku jedno přívozové přepraviště o 3–4 přívozech (z divizních prostředků). Tuto přepravu zahajujeme zhruba po přechodu prvních sledů (30–40 min. po skončení plavidlové přepravy). Časový průběh přepravy u motostřeleckého pluku za předpokladu, že jde o řeku 80–120 m širokou, hlubokou 120–300 cm, dno řeky výhodné pro brodění a koloběh u přívozové přepravy bude trvat max. 6 min., uvádí tato tabulka:

	30'	60'	90'	120'	150'	180'	210'	240'
plav přepř								
82 ks								
brod přepř								
70+10 ks								
102 ks								
celkem u msp 250 ks bojové a dopravní techniky								

přívozové přepraviště
 (kapacita 4 soulodí SMS
 anebo GSP, PTS)

divizní most přepr
 přeprava
 plukov-
 ních pro-
 středků

92 ks

56 ks

148 ks

Obr. 5

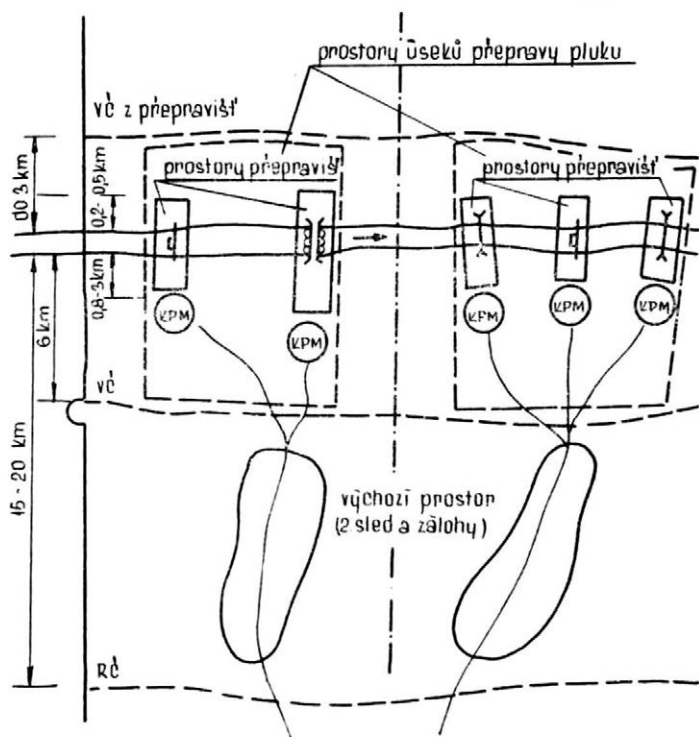
Bude-li divize posílena $\frac{1}{3}$ až $\frac{2}{3}$ SMS, může zřídit 2–3 přívozová přepraviště. Vzdálenost mezi přepravišti z hlediska ochrany proti JZ by neměla být menší než 1,5 km. Větší vzdálenosti než 3 km nevyhovují požadavku přecházet z přívozových přepravišť na mostová přepraviště. Přesun (plavba) soulodí (i když po proudu do osy mostu) na větší vzdálenosti bude vystaven nebezpečí snadného zničení (vodní miny a zátarasy, nepřátelská palba apod.). Přechod jednotlivých soulodí z přívozové přepravy do mostu si vyžaduje na přívozovém přepravišti tolik soulodí, kolik je jich zapotřebí do uzavřeného mostu. Tato potřeba odporuje požadavkům nenahustovat přepravní prostředky do jednoho prostoru.

Přeprava po mostě je druh přepravy s největší kapacitou. Organizujeme ji na mostových přepravištích, zpravidla na stupni divize, amáda a front. Přesun po mostě však vyžaduje koncentrovat síly a prostředky z velkých vzdáleností na určitý směr. Tento druh přepravy bude nepřítel nejvíc vyhledávat a ničit, protože je také nejvíc zranitelný. Už tyto faktory nedovolují organizovat mostová přepraviště (především přes střední a široké řeky) na nižších stupních velení. Kapacita mostového přepraviště je plně využita až na stupni armáda. U divize je využita jen částečně, především druhými sledy, zálohami a týlem divize. Požadované tempo útoku a šířka útočného pásma divize ukazují na potřebu dvou mostových přepravišť, což ale vyžaduje značné prostředky. Je-li jich nedostatek, má zpravidla PO nebo TVV za úkol zmocnit se jednoho mostu. Mám za to, že na středně širokých řekách anebo řekách, které jsou na důležitém směru (při dnešních prostředcích rychlého a totálního ničení objektů na řece) je tento postup získávání mostů nereálný. Chceme-li zabezpečit vysokou manévrovost a pohyb divize, není účelné včlenit do její sestavy prostředky na dva mosty. Výhodnější je zřídit v úseku divize jeden most (prostředky divize) a jeden zabezpečit předsunutými armádními silami a prostředky. Tento most je nutné mít k dispozici k přesunu záloh a týlu divize zhruba v Č + 4—5 hodin.

Nizkovodní dřevěné mosty vyžadují značné síly a mnoho času, což divize nebude moci zabezpečit. Bude to především záležitost armády a frontu.

V předešlé části jsem rozebral jednotlivé druhy přeprav a přepravišť z pohledu řeky samé. Úsek přepravy a přepraviště je ale širší pojem. Zahrnuje řadu opatření jak na hladině řeky, tak i v přilehlém terénu, v němž činnost vojsk má rozhodující vliv na úspěšný přechod. Vševojsk-1-1 ukládá [vojskům při násilném přechodu vodního toku] zřizovat a organizovat výchozí čáru, výchozí prostor, regulační čáru (RČ), kontrolní propouštěcí místo (KPM), pořádkové stanoviště (PS) a správce úseku přepravy. Kromě těchto prvků organizujeme na jednotlivých přepravištích záchrannou a vyprošťovací službu, správce přepraviště, říční stráž, pořádkovou hlídku a další prvky podle charakteru přepravy. K ucelení představy o přepravišti, pojednám v dalším o těchto organizovaných opatřeních. Při každém násilném přechodu vodního toku bude docházet k nahuštění bojových sestav, ke zpomalení tempa. Tato situace z hlediska ochrany proti JZ vyžaduje vysokou organizovanost. Jednotlivé úseky řeky budou často vyraženy z použití především pozemními údery JZ, které vytvoří ve směru toku řeky rozsáhlé radioaktivní stopy. Vojska, nahromaděná v blízkosti řek a samostatná mostová přepraviště budou cílem pro vzdušné údery jaderných zbraní. K ničení objektů na řekách se používají i různé typy atomových min a fugasů. Zvýšená ochrana vojsk na přepravišti má tedy své plné opodstatnění.

V čem hlavně spatřovat ochranu? Především v odsunutí zákonitého nahuštění bojových sestav dále od vodní překážky tím, že stanovené prostory a čáry určujeme nejméně ve vzdálenosti 5—6 km od řeky. Regulační čáry by měly být 15 km i více a výchozí čáry 6 km i více od řeky, výchozí prostory pro 2 sledy pak mezi regulační a výchozí čarou. Z tohoto hlediska řešíme i pohyb vojsk na odvráceném břehu (terénu). Prostory soustředění 2. sledů a záloh, palebná postavení a bojová rozmístění zbraní (pokud to dovolí jejich dostřel), neurčujeme blíže než 6 km od řeky. Je nutné stanovit bezpečnostní čáru i za řekou (výchozí čára z přepraviště).

Obr. 6

Zasazování 2. sledů těsně před anebo za vodním tokem by neumožnilo plně organizovat plynulost přepravy. Bude tedy účelnější stanovit čáry zasazení druhých sledů především na stupni divize a armády tak, aby regulační čáru (15—20 km od řeky) vojska překračovala v úplné rozvinuté sestavě, tj. u armády nejvýhodněji na vzdálenost 25—30 km před řekou. Při zasazování druhých sledů za řekou určujeme zhruba tutéž vzdálenost.

Zasazovat nové síly v nedostatečné hloubce před vodní překážkou nemůže mít úspěch. Tyto síly neuspějí podrobný průzkum, nebudou včas zabezpečeny přepravními prostředky a štáb nebude schopen zpracovat a předat potřebná nařízení.

Tyto názory potvrzují, že rozhodující je nejen šířka úseku přepravy a přepravišť, ale především jejich hloubka, kterou je nutné chápat jako součást úseků přepravy a přepravišť.

V jednotlivých úsecích přepravy a na přepravištích (kde činnost vojsk je podřízena především úspěšnému násilnému přechodu) usměrňujeme iniciativu velitelů a štábů především k přepravě. Neusměrněná iniciativa (jak ukazují zkušenosti ze cvičení s vojsky) může značně narušit plynulost přepravy.

Kdo má organizovat a řídit činnost vojsk při násilných přechodech? V úseku přepravy pluků správce plukovního úseku (zpravidla velitelů pluku), obdobně i v úseku praporu, kde správcem přepravního úseku je velitel praporu. Na jednotlivých přepravištích určujeme správce přepraviště. Pokud jde o přepraviště, kde hlavním prostředkem přepravy jsou přepravní ženíjní prostředky, určujeme správcem přepraviště velitele ženíjní jednotky (útvary), která tato přepraviště zřizuje. Na plavidlových přepravištích, kde jde o přepravu obojživelnými transportéry (především u praporů) je správcem přepraviště velitel přepravující se jednotky.

Několik názorů ke kontrolním propouštěcím místům (KPM) a pořádkovým stanovištím (PS) a na čem závisí jejich počet a poloha. Bude to především počet a druh přepraviště a také stupeň velení, na kterém se KPM zřizuje. KPM zpravidla nebudeme určovat pro plavidlová přepraviště, jde-li o rozvinutou sestavu rot a praporu a řeku přecházejí v této sestavě. Zde je výhodnější určit blízko řeky východiště k přepravě, ale na takovou vzdálenost, aby všechny obojživelné prostředky prvního sledu měly z východiště k řece stejné podmínky, tak aby v čase Č vycházely na řeku současně. Obdobně je tomu u brodových přepravišť, je-li řeka brodná v celém úseku.

KPM má svůj význam především na takových stupních velení, kde je nutné navádět druhé sledy, zálohy a týly na jednotlivá přepraviště. Protože k přepravě těchto prvků sestavy jsou určena přívozová a mostová přepraviště, je účelné organizovat KPM především na těchto druhích přepravištích. Kontrolním propouštěcím místem začíná vlastní prostor přepraviště. Ve větší vzdálenosti dochází nejprve k usměrňování sestav na jednotlivá přepraviště, popř. na praporeční či plukovní úseky. Na těchto vzdálenostech od řeky měla by být KPM úseku přepravy (KPM Ú). Pokud je nezřizujeme, měly by jejich funkci plnit regulační a výchozí čáry.

Kontrolní propouštěcí místa je účelné zřizovat pro každé mostové a přívozové přepraviště a někdy i pro plavidlové přepraviště. Vzdálenost těchto KPM určujeme podle pokrytosti terénu, jeho průchodnosti a v závislosti na noční nebo denní době. Zpravidla to bude mezi řekou a výchozí čarou. Při větší kapacitě bude KPM dále od řeky. Podle zkušeností a potřeby by měla být tato vzdálenost 800–3500 m; pořádková stanoviště (PS) vyplňují mezeru mezi KPM a místy odplutí. Zřizujeme je zpravidla tam, kde by mohlo dojít k vybočení z plánované trasy.

V této oblasti jsem nerozebral organizaci na jednotlivých přepravištích, i když ji považuji za výjimečně důležitou. Na samostatných přepravištích jde především o ženíjní prvky, které jsou k dispozici správci přepraviště. Tato organizace přepraviště je převážně záležitostí velitelů ženíjních čet, rot a praporů.

VLIV NÁSILNÝCH PŘECHODŮ NĚKOLIKA VODNÍCH PŘEKÁŽEK NA PLÁNOVÁNÍ, ŘÍZENÍ A ČINNOST ŠTÁBU PŘI VEDENÍ ÚTOČNÉ OPERACE (ÚTOČNÉHO BOJE)

Závěry z vyhodnocení stavu vodních překážek na předpokládaném středo-evropském válčišti ukazují, že divize bude překračovat denně 1–2 vodní překážky. Armáda do BÚ bude překračovat 2–3 řeky, v celé hloubce operace

5—7 řek. Z toho vyplývá, že násilné přechody řek budou ovlivňovat činnost štábů při zpracování rozhodnutí.

Plánování směrů hlavních úderů, bojové a operační sestavy, hranice útvarů a svazků, zasazení 2. sledů, jakož i zabezpečení bojové činnosti musí být sladěno se zásadami organizace přechodu vodní překážky. Během boje se tato organizace upřesňuje a postupně se vytvářejí podmínky pro přechod z chodu. Výsledkem správné organizace, velení a řízení má být dokonalá znalost velitelů všech stupňů a náčelníků druhů vojsk, jak vyjít na jednotlivá přepraviště, které síly a prostředky na kterém přepravišti přepravovat.

Hlavním dokumentem vševojskového štábu, směřujícím k tomuto cíli, je „Grafikon přepravy“. Zpracovává jej operační oddělení (skupina) za spolupráce náčelníků všech druhů vojsk. Vyhotovuje se na všech stupních velení. Určuje časový a prostorový průběh přepravy vojsk přes vodní tok a to od času Č až po přepravu tylových útvarů a zařízení vto. Grafikon přepravy by měl obsahovat současně časy, kdy vojska dosahují výchozích prostorů, popř. mají dosahovat výchozích čar. Zpracování tohoto grafikonu si vyžaduje součinnosti všech druhů vojsk, prvních i druhých sledů. Ženíjní náčelník zpravidla připraví podklady z hlediska počtů, druhů a kapacity jednotlivých přepravišť.

č. přepr.	úsek přepr.	schéma přepraviště	zahájení činnosti	kapacita	poznámka
1	11 msp		Č + 160'	povolena rychlost 40 km/hod 200 vozidel za 1 hod	
2	12 msp		Č + 40'	4. soul. SM3 (40t) koloběh 7'	bude zrušeno Č + 160'
3			Č	povolena rychlost 20 km/hod 400 voz/hod	

Obr. 7

Jednotliví náčelníci druhů vojsk zpracují své požadavky s údaji o počtu, druhu, váze bojové a dopravní techniky.

Obdobné požadavky na přepravu druhých sledů zpracují operační oddělení (skupina). Na základě podkladů ženíjního náčelníka a požadavků druhů vojsk je zpracován „Grafikon přepravy“. Pro rychlý výpočet doby potřebné k přepravě jednotek a útvarů je výhodné předem zhotovit určité kalkulační pomůcky. Obsah a forma grafikonu je známa a proto ji neuvádím.

Během boje bude rozhodující včas začlenit do bojových sestav ženíjní přepravní prostředky. Tyto jsou (z důvodu jejich ekonomického využití) po celou

poř. č.	druh techniky	počet	váha techniky t	délka proudu v km	působitná směru (požadav)	poznámka - požadavek na puřadí
1	osob. automobil ter.	44	1,5	-	12 msp	
2	automobil nákladní	11	5	1	11 msp	+5 přivěsů 3-5 t
3	automobil nákladní	41	10	2,5	12 msp	
4	tahač + skříně aut	31	10	2	11 msp	+20 přivěsů 5-10 t

Obr. 8

dobu operace) přidělovány podle potřeby jednotlivým divizím na určitou dobu. Ke sladění činnosti je nutné přidělovat přepravní prostředky svazkům nejméně 24 hod. před jejich použitím.

Velitelé a především ženijní náčelníci musí dbát, aby po skončení přepravy byly prostředky včas sejmuty z řeky a připraveny k použití na další vodní překážky. Náhradu za sejmuté mosty řeší vyšší štáby (armáda, front) svými prostředky.

Z á v ě r

Rozebral jsem některé zvláštnosti a názory na současné problémy násilných přechodů vodních překážek z pohledů ženijních náčelníků a velitelů a směrem k činnosti vševojskových velitelů a štábů. To proto, že soudobá i perspektivní bojová technika nabývá obojživelného charakteru. To, co v minulosti řešily při přechodech vodních toků výhradně ženijní jednotky a útvary, dnes při vysokých tempech (a možnostech nepřítele hromadně ničit vojska na přepravištích) musí řešit i vševojskoví velitelé a štáby. Přeprava prvních sledů (tj. plavidlová a brodová přepraviště) se stává výlučně záležitostí vševojskových velitelů. Ženijní jednotky budou řešit na řekách náročnější úkoly, které si vyžádají speciální přípravu (zřizování mostových a přivozových přepravišť).

V článku neuvádím problémy přechodu úzkých vodních překážek, jako jsou kanály různých rozměrů, i když tento problém přechází výlučně do kompetence vševojskových velitelů zejména na nejnižších stupních. Získání stávajících mostů a přepravišť PO a TVV je další kapitolou násilných přechodů, kterého se v článku nedotýkám. Zaujal jsem stanovisko k určitým problémům, jejichž vyřešení považuji za důležitou otázku při zabezpečování vysokého tempa útočné operace. Problém vidím především v dokonalé přípravě jednotek, velitelů a štábů nižších stupňů, na nichž bude spočívat hlavní tíha úkolu při násilných přechodech vodních toků.

Vyhodnocovanie radiačnej a chemickej situácie na stupni armáda

Podplukovník Ján Franko

Poľný poriadok Československej ľudovej armády hlava 5 článok 108 a 109 uvádza hlavné zásady organizácie radiačného, chemického a biologického prieskumu a varovania vojsk o radioaktívnom, chemickom a biologickom zamorení. Pokusím sa rozobrať túto problematiku pre prácu jednotlivých štábov, pretože dosiaľ dochádza v realizácii opatrení ako u štábov, tak u vojsk k podstatne rozdielnemu chápaniu.

Za hromadného používania zbraní hromadného ničenia vzniká radiačná, chemická alebo bakteriologická situácia, ktorá svojimi charakteristickými prejavmi na činnosť vojsk dostala charakter takticko-operačného až operačného činiteľa. Preto je bezpodmienečne nutné prijímať opatrenia, ktoré zabezpečia čo najrýchlejšiu efektívnu reakciu na vzniklú situáciu a umožnia splniť bojové úlohy.

Jedným z týchto opatrení je radiačný, chemický a biologický prieskum jednotlivými druhmi vojsk a špeciálnych vojsk (služieb), ktorého „podsystem“ je radiačné a chemické pozorovanie. Jeho výsledky sú hlavným predpokladom k splneniu funkcie príslušného štábu — predpovede radiačnej a chemickej situácie a jej vyhodnotenie, upovedomenie vojsk o radioaktívnom, chemickom či biologickom zamorení alebo sústavná, diferencovaná informácia vojsk o možnom zamorení a informácia o miestach, ktoré sú zamorené radioaktívnymi a otravnými látkami a bojovými biologickými prostriedkami v miestach ich činnosti.

Túto funkciu štábov zdôrazňuje Poľný poriadok Čs. ľudovej armády v hlave 5, čl. 108 zásadu, že pri organizácii radiačného prieskumu sa vychádza z orientačných údajov predbežného vyhodnotenia radiačnej situácie, ktoré dodáva štáb armády a susedia.

Ak protivník použije chemických zbraní, ťažisko činnosti v predbežnom vyhodnotení následkov napadnutia sa prenáša na nižšie veliteľské stupne (štáb pluku, divízie), pretože bojové vlastnosti týchto zbraní nutia vo svojej podstate reagovať na vzniklú situáciu po ich použití bezprostrednejšie.

Z uvedených zásad vyplýva, že údaje nutné k posúdeniu možných následkov použitia zbraní hromadného ničenia protivníkom sa delia podľa stupňa konečného určenia na dve skupiny:

1. skupina — údaje, ktoré získavajú vojská pre vlastnú potrebu a rozhodovanie v konkrétnych podmienkach;

2. skupina — údaje, ktoré získavajú vojská pre potrebu štábov armády a frontu, hlavne k predbežnému vyhodnoteniu vzniklej situácie vcelku.

Toto rozdelenie do skupín netýka sa však obsahu údajov, ale sa vzťahuje k rýchlosti ich odovzdávania.

Pre druhú skupinu údajov je charakteristické, že vyžadujeme ich odovzdanie do štábu armád (frontu) vo veľmi krátkych lehotách, ktoré majú zabezpečiť, že závery z nich budú použiteľné pre príslušný stupeň velenia a k opatreniam v rámci OPZH na takticko-operačnom (operačnom) stupni. Preto je nutné odovzdávať ich pojítkami mimo poradia, pričom hlavný spôsob odovzdania bude spojenie vševojskové (veliteľské) a spojenie druhov vojsk po priamej podriadenosti.

Medzi údaje druhej skupiny budú patriť

— miesto (priestor) použitia jadrových zbraní,

— druh výbuchu jadrových zbraní (vzdušný, pozemný),

— zistená kilotonáž výbuchu (orientačná),

— doba výbuchu jadrových zbraní,

- miesto (priestor) použitia chemických zbraní,
- typ otravných látok, doba a spôsob použitia.

K predbežnému vyhodnoteniu radiačnej situácie je treba mať údaje o smeru a rýchlosti stredného výškového vetra, pre potrebu predbežného chemického vyhodnotenia zase meteorologické podmienky v prízemných vrstvách atmosféry (teplotný gradient — Δt , teplotu vzduchu, teplotu pôdy, rýchlosť a smer prízemného vetra). O spôsoboch a metódach ako sa tieto údaje získavajú, se zmienim v ďalšom.

Potrebné údaje získavajú vojská vyčleňovaním pozorovateľov a tiež jednotky chemického vojska na miestach, ktoré svojou dôležitosťou vytvárajú podmienky pre ich činnosť (VS, regulačné čiar, vážne terénne prekážky atď.). Hustota pozorovacích miest v bojových zostavách zväzkov a útvarov zabezpečuje včasné odhalenie napadnutia ZHN. S využitím jednoduchých prostriedkov budú tieto schopné odovzdávať tým veliteľom, ktorí ich k plneniu úloh vyslali, údaje o

- priestore (mieste) použitia jadrových a chemických zbraní,
- druhu výbuchu jadrových zbraní podľa vonkajších príznakov,
- kilotonáži výbuchu (orientačne),
- dobe výbuchu jadrových zbraní alebo napadnutia chemickými zbraňami.

Takto získané údaje sú príslušné veliteľské stupne povinné hlásiť mimo poradia svojmu nadriadenému po veliteľskej sieti. Určený príslušník štábu alebo chemický náčelník je povinný dbať o to, aby sa údaje od podriadených v hlásení pre nadriadený stupeň nedublovali. Rovnako postupuje i nadriadený stupeň, čím sa vytvárajú objektívne podmienky k rýchlej reakcii na vzniknú situáciu na takticko-operačnom alebo operačnom stupni vedenia.

Chemické vojsko svojimi jednotkami pre radiačný a chemický prieskum, získava údaje o použití ZHN protivníkom na vydelených chemických pozorovateľných, počínajúc útvarom [ak sú v ňom organizačne chemické prieskumné jednotky začlenené]. Chemické pozorovateľne, zriaďované z počtu organických chemických jednotiek vyčleňujeme v takom počte, aby sa nenarušilo plnenie ich ďalších úloh (v prospech útvaru, kde sú začlenené) napr.

- **vytyčovanie hraníc** zamorených priestorov,

- **určovanie stupňa a charakteru** zamorenia,
- **vyhľadávanie obchádzok** zamorených priestorov,
- **stanovenie smerov prekonania** zamorených priestorov,
- **zistenie a označenie priestorov s najmenšou úrovňou radiácie,**
- **kontrola zmien úrovni radiácie** v určených priestoroch.

S prihliadnutím k týmto úlohám je účelné vyčleňovať z počtu chemických jednotiek:

- na stupni msp a tp po 1 družstve radiačného a chemického prieskumu na VS útvaru,
- na stupni zväzkov 2 družstvá, z toho jedno na VS a jedno na TVS,
- na stupni armáda a front 3 až 5 družstiev, z toho jedno na VS, jedno na PVS (ZVS), jedno na TVS.

Okrem toho v závislosti na záujmoch priestoroch armády alebo frontu môžeme vyčleňovať ďalšie družstvá ako chemické pozorovateľne, predovšetkým v priestoroch, odkiaľ je zabezpečené trvalé spojenie s VS armády (frontu).

Družstvá radiačného a chemického prieskumu, za plnenia úlohy radiačného a chemického pozorovania, sú schopné získať pre potrebu štábu, ktorý ich vyslal, tieto údaje:

- odhalí radioaktívne, chemické a bakteriologické zamorenie;
 - určí vizuálne, alebo za pomoci jednoduchých prístrojov priestory jadrových úderov a smer pohybu radioaktívneho oblaku;
 - určí priestory v bojovej zostave útvarov, ktoré boli napadnuté chemickými zbraňami;
 - určí úroveň radiácie a typ (skupinu) otravných látok v priestore chemickej pozorovateľne;
 - koná prieskum v okolí chemickej pozorovateľne do vzdialenosti 1 km a odoberať vzorky s príznakmi bakteriologického zamorenia;
 - kontrolovať zmeny úrovni radiácie a prítomnosť otravných látok na chemickej pozorovateľni;
 - stanoví sflu a rýchlosť vetra v prízemnej vrstve atmosféry;
 - stanoví teplotu vzduchu a pôdy;
 - stanoví teplotný gradient v prízemných vrstvách atmosféry, relatívnu vlhkosť a atmosférický tlak.
- Údaje získané pozorovateľmi druhov vojsk a služieb alebo od vyčlenených che-

mických pozorovateľien, vytvárajú spolu s údajmi o smere a rýchlostiach výškových vetrov (od orgánov operačnej správy frontu alebo operačného oddelenia armády) dostatočnú pracovne efektívnu základňu pre činnosť špecialistov v oboru OPZHN na štábu armády a lebo frontu, alebo pre vyčlenených dôstojníkov štábov druhov vojsk a služieb. Možná organizácia miest pozorovania a základných stupňov informácie o použití ZHN je uvedená v prílohe 1.

Spôsob odovzdávania hlásenia o nariadení ZHN (vzhľadom k stávajúcej organizácii spojenia) je výhodný po línií vševojskovej priamej podriadenosti. Z toho vyplýva povinnosť veliteľa praporu — oddielu (alebo jemu na roveň postavenému stupni) zabezpečiť rýchle a presné hlásenie veliteľovi pluku (štábu pluku). Na stupni útvarov je náčelník štábu útvaru povinný získať údaje od podriadených odovzdať nadriadenému stupňu velenia (zväzku), ktorý filtráciou jednotlivých údajov o použití ZHN vylúči možné dubovanie správ o použití ZHN v priestore zväzku. Na stupni útvaru a zväzku je treba tiež počítať s údajmi o použití ZHN od jednotlivých vyčlenených do „pod systému“ radiačného a chemického pozorovania z podriadených chemických jednotiek útvaru (zväzku) po línií podriadenosti chemického vojska.

Údaje o použití ZHN protivníkom je nutné čo najrýchlejšie odovzdať až do stupňa armáda (front), pretože len tieto stupne velenia sú schopné vcelku reagovať na vzniknúť situáciu a na základe znalostí stanovených úloh v rozsahu takticko-operačnom prijať rozhodnutie (i keď iba na základe predbežného vyhodnotenia situácie), ktoré zabezpečí splnenie konečných cieľov vojsk armády alebo frontu. Prenesenie právomocí na nižšie štáby velenia by malo za dôsledok neustále vzrastajúci chaos a narastanie nepriaznivých podmienok, ktoré by v súhrnu niekedy i zabránili splniť úlohy armády (frontu).

Týmto stupňom velenia (divízia, útvar) ponecháva sa povinnosť riešiť otázky OPZHN, ktoré vo svojej podstate nemôžu ovplyvniť splnenie cieľov operácie. Ku všetkým ďalším opatreniam vykonávaným týmito stupňami velenia sa vyžaduje zásadný súhlas nadriadeného stupňa velenia.

Vzhľadom na to, že na stupni armády (front) uskutočňujeme hlavné úkony a

prepočty súvisiace s radiačnou a chemickou situáciou, ďalej úkony s predbežným vyhodnotením ožiarovania vojsk, s organizovaním diferencovanej informácie podriadených o vznikajúcej situácii boli už v priebehu roku 1964—65 vyskúšané možné organizačné modely pracovných skupín na stupni armáda (front), ktoré by boli schopné zabezpečiť požadované úkony a podklady pre potrebu veliteľa a štábu armády (frontu), ako aj pre štáby druhov vojsk a služieb. Po zákonitom vývoji ich organizačnej štruktúry, s využitím prostriedkov racionalizácie práce a za zabezpečenia potrebného spojenia, bola dosiahnutá jednotná názorov na potrebnosť, účelnosť a obsah práce týchto pracovných kolektívov, ktoré vstúpili do praktickej štábnej práce pod názvom armádne (frontové) radiačné stredisko.

Armádne radiačné stredisko (v ďalšom ARS) alebo frontové radiačné stredisko (FRS) zhromažďuje, spracováva a odovzdáva údaje k predbežnému vyhodnocovaniu radiačnej a chemickej situácie, ako i údaje o skutočnej radiačnej situácii. Tieto údaje sú po vyhodnotení nutné k prijatiu rozhodnutia na takticko-operačnom stupni velenia a k vypracovaniu návrhov na organizáciu ochrany proti radioaktívnym a otravným látkam.

ARS (FRS) je podriadené náčelníkovi chemického vojska armády (frontu) a k rýchlemu odovzdávaniu výsledkov svojej práce má byť zásadne na VS armády (frontu) spolu, alebo blízko operačného oddelenia (správy) armády (frontu).

Má tieto hlavné úlohy:

- zhromažďovať údaje o súradniciach a parametroch jadrových úderov a o priestoroch použitia chemických zbraní;

- uskutočňovať predbežné vyhodnotenie jednotlivých zón radioaktívneho zamerania;

- vykonávať nutné výpočty k stanoveniu možných dávok ožiarovania osôb, útvarov a zväzkov, ktoré sú predurčené pôsobiť v zónach zamerania;

- pravidelne informovať štáby druhov vojsk a služieb armády (frontu) divízií (armád) a susedov o predbežnej alebo skutočnej radiačnej a chemickej situácii a o priestoroch použitia chemických zbraní;

- zhromažďovať a zovšeobecňovať údaje vzdušného a pozemného radiačného prieskumu a spracovávať tieto údaje k ohodnoteniu skutočnej radiačnej situácie;

— rozpracovávať podklady na základe prepočtov, vzťahujúce sa k najúčinnejším variantom činnosti vojsk v podmienkach vzniklej radiačnej a chemickej situácie;

— spracovávať podklady k určeniu všetkých opatrení, ktoré sa vzťahujú k bezpečnosti vojsk frontu (armády) v prípade vlastných pozemných jadrových úderov alebo použitia chemických zbraní;

— spracovávať údaje nutné k efektívnemu použitiu chemických zbraní vlastnými vojskami;

— spracovávať podklady od vojsk o meteorologickej situácii v prízemných vrstvách atmosféry;

— zovšeobecňovať údaje o výškových meteorologických podmienkach, ktoré sa obdržia od operačnej správy frontu (oper. oddelenia armády);

— viesť výkazové a pracovné mapy radiačnej a chemickej situácie.

Aby boli príslušníci radiačných stredísk schopní plniť svoje úlohy v krátkych lehotách a konkrétne, musia viesť všeobecnú situáciu na rovnakej úrovni aj rozsahu ako príslušníci operačnej správy frontu (operačného oddelenia armády). Umiestnenie na VS (dohromady s týmito oddeleniami) im pre to vytvára potrebné podmienky.

Podľa obsahu konkrétnej práce je možné rozdeliť štruktúru strediska vo dve základné skupiny: skupinu vyhodnocovaciu a skupinu informačnú. Prácu oboch skupín potom zabezpečuje časť spojovacích a dopravných špecialistov a ich technika.

K optimálnemu uplatneniu výsledkov svojej činnosti je nutné, aby ARS alebo FRS malo odpovedajúce spojenie so strediskami armád (priamo) a vnútorné dispečerské spojenie s náčelníkom chemického vojska a s jednotlivými oddeleniami (správami) alebo s náčelníkmi druhov vojsk a služieb štábu, kde je organizácia začlenená.

Základom práce strediska za predbežného vyhodnocovania radiačnej a chemickej situácie sú údaje o

— súradniciach a parametroch jadrových úderov a priestoroch použitia chemických zbraní, typu otravných látok, spôsobu ich použitia, ktoré sa odovzdávajú poškodením a dodržaním všetkých zásad utajenia;

— smeru a rýchlosti stredného výškového vetra a o meteorologických podmienkach v prízemných vrstvách atmosféry vo svojom priestore;

— situácii vlastných vojsk frontu (armády) a ich predpokladaná činnosť v rozsahu, ktorý podmieňuje činnosť príslušníkov strediska;

— stupni žienijného vybudovania terénu na miestach, kde sú vojská v okamihu jadrových (chemických) úderov protivníka.

Tieto podklady sú povinní dať príslušníkom strediska príslušné oddelenia štábu, náčelník chemického vojska a druhý vojsk a tiež i armádne radiačné strediska. Podklady je účelné zaznamenávať chronologicky do stanovenej dokumentácie strediska. Pôjde hlavne o prehľad hlásení a správ, prehľad o jadrových úderoch, prehľad o použití chemických zbraní, prehľad o úrovniach radiačie v určitých priestoroch, prehľad o výskytu zamorenia otravnými látkami a prehľad o poveternostnej situácii výškového a prízemného charakteru.

Akým spôsobom je možné pracovať so získanými údajmi? Po zakreslení vstupných údajov o použití jadrových zbraní od vojsk alebo štábov vyhodnotia sa predbežne jednotlivé zóny zamorenia a informuje sa náčelník chemického vojska. Periodičnosť informácií je limitovaná dobou a spôsobom použitia jadrových zbraní pri čom sa dodržiava nutná postupnosť a stála informovanosť náčelníka chemického vojska, ktorý rozhodne o ďalšej činnosti informačnej skupiny. Všeobecne možno povedať, že vydá pokyn k informácii zložiek štábu a súčasne i stredísk armád a i útvarov frontovej podriadenosti o súradniciach a parametroch tých jadrových úderov, od ktorých sa radioaktívny oblak šíri vo smere činnosti týchto sväzov, zväzkov a útvarov frontovej podriadenosti. Rovnakým spôsobom informuje stredisko armádneho typu, pričom zahrnuje do informácie zväzky a útvary armádnej podriadenosti.

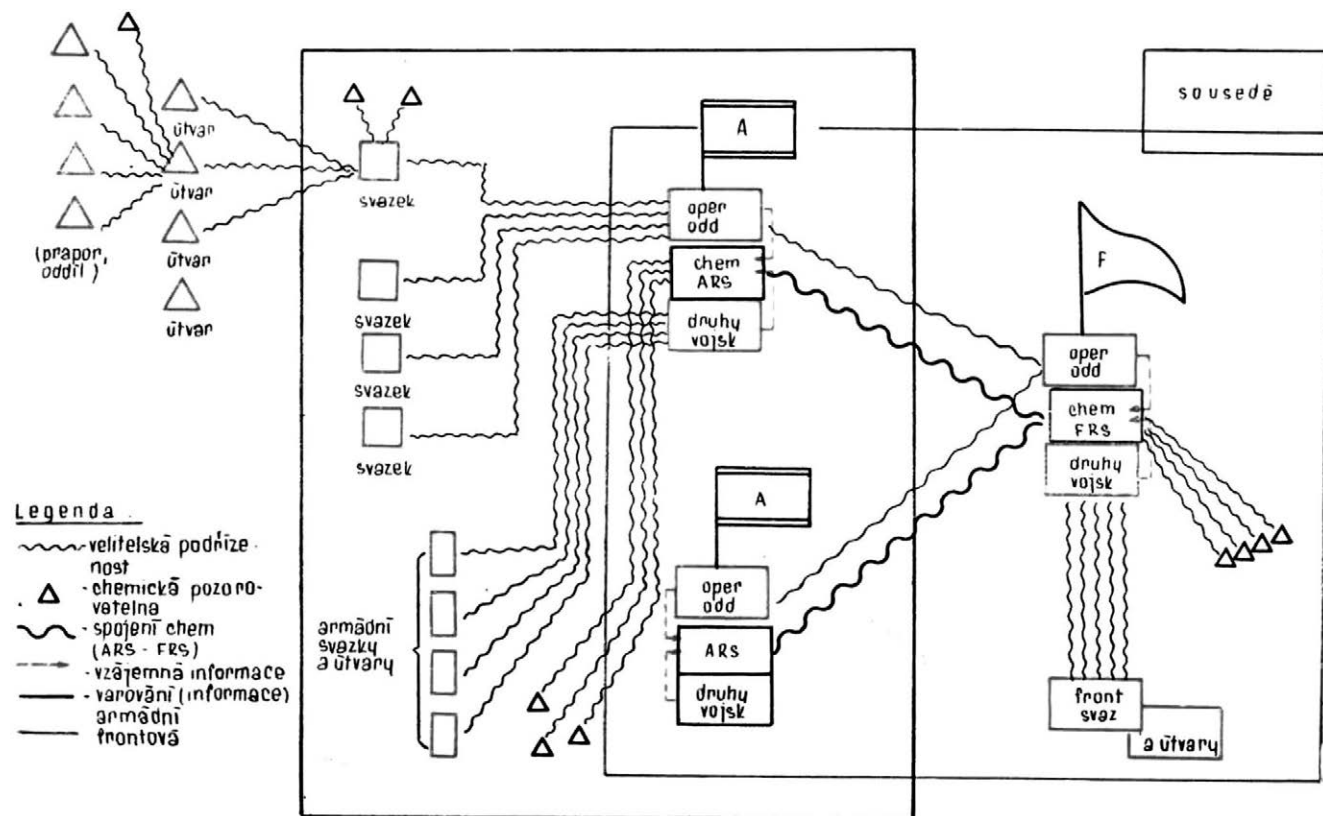
K tomu účelu je možné organizovať sieť radiačnej informácie s využitím jednoduchých, ale jednotných systémov kódovania, platných oddelene pre stupeň front a armáda.

V tomto období vyhodnocovacia skupina podľa úlohy, ktorú vydal náčelník chemického vojska, pripravuje nutné výpočty a prepočty možného ožarovania osôb, jednotiek a zväzkov, vzhľadom na predpokladanú ich činnosť v jednotlivých zónach zamorenia, s cieľom získať potrebné údaje k ohodnoteniu predpokladaných stupňov ožarovania a ich vplyvu na bojovú schopnosť vojsk vcelku.

SCHEMA ORGANIZACE MÍST POZOROVÁNÍ PRO VYUŽITÍ V ARS (FRS)

PŘÍLOHA 1

A PŘENOSOVÉ CESTY ÚDAJŮ

Radiačné stredisko frontu vedie výpočty predbežných dávok ožiarenia osôb za zväzky a frontové útvary, radiačné stredisko armády za útvary. Skutočné dávky ožiarenia po kontrole ožiarenia osôb sa vedú za vojská u organizačných oddelení, za dôstojníkov u kádrových (evidenčných) orgánov.

S orientačnými výpočtami ožiarenia spracovávanými v radiačnom stredisku zoznamuje informačná skupina podľa rozhodnutia náčelníka chemického vojska príslušné oddelenia a štáby druhov vojsk a služieb frontu (armády).

Ak má vyhodnocovacia skupina úlohu spracovať podklady pre rozhodnutie veliteľa, môže vypracovať rôzne varianty riešenia pre vopred stanovené prípustné dávky ožiarenia jednotiek alebo zväzkov.

V prípade, že vstupné údaje sa týkajú použitia chemických zbraní, vyhodnocovacia skupina zakrešuje priestory zamoření, určuje hĺbku a rýchlosť šírenia prvotného i druhotného oblaku par otravných látok, určuje stálosť otravných látok na teréne i orientačne i dobu pobytu osôb s použitím prostriedkov ochrany jednotlivca.

Náčelník strediska musí zabezpečiť taký spôsob zhromažďovania údajov, aby bola zabezpečená predovšetkým rýchlosť odovzdania a rýchla informácia štábov. Tieto údaje dostane od sväzov, zväzkov a útvarov frontovej (armádnej) podriadenosti a tiež od jednotiek vzdušného a pozemného radiačného prieskumu. Postupnosť prijímu údajov určuje náčelník chemického vojska frontu (armády). Prvý zber a vyhodnotenie situácie a informáciu o skutočnej radiačnej a chemickej situácii je stredisko schopné spracovať a vydať:

- u frontu — okamžite po obdržaní údajov od armád,
- u armády — až po obdržaní údajov od zväzkov.

Znalosť skutočnej radiačnej situácie v pásme celého frontu je na štábu frontu podmienená bezpodmienečnou praktickou činnosťou jednotiek a všetkých podriadených stupňov, ktoré majú za úlohu konať radiačnú a chemickú prieskum. Periodičnosť znalosti situácie na frontu bude priamo úmerná dobe, ktorú tieto jednotky ku svojej činnosti potrebujú.

Spracovanie údajov vo stredisku, ktoré je obdržalo od jednotiek radiačného a chemického prieskumu a iných, spočíva v tom, že po zakreslení údajov do mapy

(oleáty), sa **predovšetkým** vyhodnotí zóna B a C (silného a nebezpečného) radioaktívneho zamoření, určia sa priestory chemického zamoření, vylúčia sa možnosti dublovania vstupných údajov od niekoľkých stupňov, upresní sa možný stupeň ožiarenia vojsk a stanoví sa doba bezpečného pobytu v zónach zamoření.

Údaje, ktoré sa získajú prieskumom, spracováva vyhodnocovacia skupina, grafické rozmnoženie a príslušnú informáciu zabezpečuje skupina informačná.

Stredisko frontu (armády) zabezpečí informáciu stredisk armády (štábov divízií a armádnych útvarov) o skutočnej radiačnej a chemickej situácii v záujmových priestoroch, ktoré sú predurčené k vedeniu bojovej činnosti zväzkov ich podriadenosti, ďalej o situácii na komunikáciách, smerujúcich do týchto priestorov atď.

K odovzdávaniu informácie používame prostriedky spojenia strediska i všetky ostatné druhy spojenia vo štábu frontu a armády. Ku kvalitatívnej práci stredisk je však nutné zaistiť spojenie medzi strediskami frontu a armád, čím sa vytvorí predpoklad nutnej rýchlosti v práci týchto stredisk v optimálnej variante pre potrebu vyšších stupňov velenia.

Informačná skupina strediska vedie výkazovú mapu radiačnej a chemickej situácie, ktorá je určená k informácii rôznych skupín a funkcií štábu o predbežnom vyhodnotení radiačnej a chemickej situácie v pásme frontu (armády) a tiež o skutočnej situácii, ktorá bola získaná prieskumom. Tento dokument zpravidla obsahuje:

- rozhraní medzi sväzmi (zväzkami) a situáciu vojsk k dobe zakreslenia radiačnej a chemickej situácie;
- všetky jadrové údery protivníka — i vlastné, s uvedením kilotonáže, druhu výbuchu a doby úderu;
- predbežné vyhodnotenie jednotlivých zón zamoření,
- skutočnú radiačnú situáciu s vyčíslenou úrovňou radiačie v priestoroch rozmiestnenia (činnosti) zväzkov (útvarov), na hlavných križovatkách komunikačnej siete, atď.;
- priestory použitia chemických zbraní, typ otravných látok, hĺbku šírenia sa zamořeného ovzdušia a stálosť otravných látok na teréne;
- meteorologickú situáciu výškových vetrov po jednotlivých vrstvách od 0 do 24 km (alebo menej) a poveternostné prvky v prízemných vrstvách atmosféry.

Vliv automatizace

na organizaci štábu 7. americké armády

Bojová činnost ve válce za používání zbraní hromadného ničení a nové průzkumné techniky vyžaduje zdokonalené metody řízení vojsk. Podstatně se zkrátila doba, potřebná k přijetí rozhodnutí velitele, zvýšila se potřeba různých informací o bojové situaci, zpracování informací je složitější, a proto vzrostla možnost chyb v přijímaných rozhodnutích. Ke zlepšení metod řízení vojsk americké armády bylo rozhodnuto postupně zavádět takové prostředky shromažďování, zpracování a zobrazování údajů o bojové situaci, které umožňují zkrátit čas přenosu a zpracování informací od nižších štábů, rychle přijmout optimální řešení a zabezpečit automatizaci celého procesu řízení a velení.

Na středoevropském válčišti je od roku 1962 zaváděn automatizovaný systém řízení a velení u 7. americké armády.

Od roku 1957 do roku 1962 došlo ke značným změnám v organizaci štábu armády. Změny však nebyly ve spojitosti se zaváděním automatizačních prostředků, ale s cílem zjednodušit velení a připravit je současným bojovým podmínkám; do určité míry braly v úvahu i ekonomická hlediska.

Oddělení dělostřelectva, které bylo v roce 1957 součástí zvláštního štábu, je od roku 1961 z něho vyčleněno a podřízeno přímo náčelníku štábu armády. Počet osob oddělení je nižší asi o polovinu. Náčelník týlu, který v roce 1957 podléhal náčelníku štábu, se stal v roce 1961 zástupcem velitele armády pro týl. Týlové oddělení zůstalo jako součást operačního štábu; navíc byla zřízena funkce pomocníka náčelníka štábu pro týl. Počet osob se snížil jen nepatrně. Téměř dvojnásobně se zvýšil počet osob na oddělení vojskového letectva, kde byli začleněni jen důstojníci a důstojníci zástupci. Počet důstojníků ve štábu armády se snížil asi z 1080 roku 1957 na 520 k roku 1962.

Po roce 1962 začal štáb 7 A ověřovat nové způsoby řízení a velení, již s přihlédnutím na možnosti použití samočinných elektrických počítačů. Typové středisko řízení bojové činnosti pro stupeň armáda mělo 79 osob, z toho 40 důstojníků. Středisko řízení týlu mělo 98 osob, z toho 42 důstojníků.

Po zorganizování střediska, vyškolení osob a získání dílčích zkušeností dochází v roce 1964 k vybavování a přezkušování automatizovaného střediska řízení bojové činnosti u 7 A, které bylo označeno ARTOC 7 A. Celkový počet osob střediska byl 94; část z nich byla vyčleněna z jednotlivých oddělení štábu 7 A a ze štábů dělostřeleckých a raketových útvarů (66 osob), část nově získána (28 osob převážně specialistů). Celkový automatizovaný systém řízení a velení u 7 A není ještě plně rozvinut a k jeho formování bude docházet až do r. 1970. Uvádění střediska v činnost klade značné nároky na kádrové obsazení funkcí štábu. Lze říci, že dosud nedochází k podstatnému snížení počtu osob ve štábu armády, ale naopak k růstu v některých odbornostech.

Nejprokazatelnější výsledky jsou v týlovém zabezpečení, kde bylo začato s automatizací nejdříve a kde bylo možno využít řady zkušeností z civilních orgánů (jak z průmyslu, tak i obchodu). K zásadním změnám ve složení a podřízenosti orgánů týlového zabezpečení, zařazených ve štábu polní armády, došlo až při reorganizaci týlu polní armády v druhém pololetí 1965. Reorganizační proces má být podle plánu dovršen reorganizací týlu pozemních sil USA na válčišti do roku 1970.

Reorganizace týlových orgánů na všech stupních prokazatelně souvisí se zaváděním prostředků mechanizace a automatizace, zejména v oboru zásobování materiálem. Používání děroštitkových strojů a samočinných elektronických počítačů ovlivnilo hlavně organizaci zásobování.

Na jedné straně vynucuje jednotné názvosloví a číslování materiálu, na druhé straně však umožňuje centralizaci na určitém stupni zpracování velkého množství údajů. Kromě toho působily na reorganizaci další požadavky, např. snaha odstranit dosavadní organizační roztržičnost, nejednotnost a těžkopádnost, zejména u druhů vojsk a služeb s materiální působností.

Hlavní podstata reorganizace týlových orgánů ve štábu armády:

- řízení všech týlových útvarů a zařízení polní armády se přenáší na štáb všetýlového svazku — týlové velitelství polní armády;

- oddělení druhů vojsk ve štábu armády (např. spojovací) nemají funkce v zásobování a technickém zabezpečení;

- zásobovací oddělení zbrojní a dopravní služby se ruší; specialisté těchto služeb jsou zařazeni přímo do týlového oddělení operačního štábu;

- zdravotnické oddělení ve štábu armády zůstává; jeho činnost však kontroluje osobní oddělení operačního štábu;

- stanoviště, ze kterého se řídí týlové zabezpečení polní armády, se vytváří z prostředků týlového velitelství polní armády.

Z dosavadních poznatků vyplývá, že nedochází k celkovému snížení pracovníků týlového zabezpečení v rámci polní armády. Dochází však k podstatným změnám v jejich zařazení a ve způsobu činnosti. Podíl jednotek materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení polní armády na celkových početních stavech nepoklesl, ale naopak podle předběžných údajů poněkud se zvýšil.

Souběžně se zaváděním automatizace v řízení pozemních sil, se buduje americký automatizovaný systém (412 L) v protivzdušné obraně a letectvu na území NSR. Zavedený systém má zabezpečit automatizované zjišťování, sledování a rozpoznávání vzdušných cílů, vyhodnocování vzdušné situace, výběr druhu zbraní k ničení cílů a navádění stíhacích letounů na vzdušné cíle. Kromě toho se může systém použít k navádění a řízení prostředků VVS při ničení pozemních cílů a při řízení vzdušného průzkumu a k celkovému řízení leteckého provozu.

V průběhu zavádění tohoto automatizovaného systému do výzbroje se na jeho výstavbě, kromě vojenských specialistů, podílelo po určitou dobu více než 500 inženýrů a techniků výrobních závodů. Celkový počet osob obsluhy systému 412 L není dosud upřesněn. Je však zjištěno, že větší počet příslušníků letectva se přeskokuje na potřebné odbornosti a trvale jsou přijímáni specialisté z civilu.

V průběhu posledních deseti let došlo ve štábu 7 A ke značným změnám na základě požadavku zvýšení efektivity práce snížením finančních nákladů i zjednodušením systému velení. Ke změnám do r. 1962 nedošlo vlivem automatizace. Od roku 1962 byly zkoušeny a zaváděny ve štábu 7 A samočinné elektronické počítače a byla vytvořena taktická střediska řízení bojové činnosti na různých stupních. K částečným změnám počtu osob a jejich odbornosti trvale dochází. V současné době dochází ke zvyšování počtů specialistů a ke snižování počtů administrativních a pomocných sil.

REÁLNÉ HODNOCENÍ VÝZNAMU ATOMOVÝCH MIN

*Inženýr podplukovník Ing. Lubomír Přileský, CSc.,
Inženýr podplukovník Ing. Milan Linhart, CSc.*

Odhalení plánů vytvoření pásma atomových min na naší západní hranici, existence těchto prostředků ve výzbroji protivníka a konečně praktické přípravy k jejich možnému použití nás nutí připravit se předem na úkoly, před které bychom byli v případě jejich použití postaveni.¹⁾

Výbuchy atomových min mohou být vytvořeny zátarasy, které svým významem bezesporu překonávají všechny dosavadní prostředky zatarasování. Zcela nový charakter těchto zátarasů přináší s sebou i řadu kvalitativně nových problémů spojených s jejich přípravou, zřízením, využitím a překonáváním. Předpokládáme-li použití atomových min, je proto nutné, jaká bude jejich zatarasovací schopnost, tj. **jakým způsobem, do jaké míry a na jak dlouhý čas budou zastavena útočící vojska a tím zpomaleno tempo jejich útoku.**

Shromáždění a zpracování podkladů pro konkrétní, reálné hodnocení zatarasovací schopnosti atomových min je cílem tohoto článku.

Účinky podzemního jaderného výbuchu

Mají-li atomové miny vytvářet účinné zátarasy, budou se používat především k podzemním jaderným výbuchům. Pouze při nedostatku času k vyhloubení šachty nebo vrtu pro umístění nálože může být použito výbuchu miny na povrchu terénu nebo nehluboko pod povrchem. Výbuch v malé hloubce sice vytváří kráter o něco větší než pozemní výbuch; ostatní účinky se od podzemního výbuchu příliš neliší a nevytvářejí ve svém souhrnu tak účinný zátaras jako podzemní výbuch.

Význam ničivých faktorů jaderného výbuchu (tlaková vlna, světelné záření, pronikavá radiace a radioaktivní zamoření terénu) **se podstatně mění se vzrůstající hloubkou nálože.** Do popředí jako hlavní účinek vystupuje vytvoření mohutného kráteru po výbuchu.

Jako nový faktor se objevují seizmické účinky (silné otřesy půdy), jež mohou dosahovat značných vzdáleností.

Průběh a charakteristické příznaky pozemního a vzdušného jaderného výbuchu jsou dnes již známy. Průběh podzemního jaderného výbuchu se od nich podstatně liší a jeho popsání je důležité k vytvoření správné představy o jeho účincích. V tomto článku jsou převzaty z amerických pramenů **konkrétní údaje o výbuchu nálože 100 kt na atomové stělnici v Nevadě.**

Nálož je přivedena k detonaci v hloubce asi 200 m pod povrchem terénu. V průběhu jaderné reakce proběhne uvolnění téměř veškeré energie za velmi krátkou dobu asi 1 mikrosekundy. Působení tak obrovské energie na poměrně malý objem horniny je provázeno vzrůstem teploty bezprostředního okolí nálože na několik miliónů stupňů Celsia a tlakem několik miliónů atmosfér. V důsledku tak vysokých teplot a tlaků dojde asi za dvě tisíce sekundy k vypaření horniny v bezprostřední blízkosti nálože a k roztavení horniny ve vzdálenější zóně. Současně se začíná šířit velmi silná tlaková vlna, která horninu rozrušuje a stlačuje. Společným působením všech těchto vlivů dochází v místě výbuchu ke vzniku dutiny o průměru několika desítek metrů, vyplněné žhavými plyny. Jakmile šířící se tlaková vlna dosáhne povrchu terénu (asi za jednu desetinu sekundy po výbuchu), začne se povrch nad místem výbuchu rychle zvedat a během asi 3 sekund vznikne na terénu polokulovitá vyvýšenina o průměru asi 200 m a výšce 90 m. V této době dojde k výronu žhavých plynů, které rozrušenou horninou pronikají na povrch. Při podzemním výbuchu není na povrchu viditelná žhavá polokoule (jako při pozemním výbuchu), avšak unikající plyny mají ještě takovou teplotu, že způsobují jasné záblesky, viditelné na několik desítek kilometrů. V příštích sekundách je do velké výše vymrštna obrovská masa hornin (asi 15 miliónů tun). Větší kusy horniny vyletí až do výše 600 m

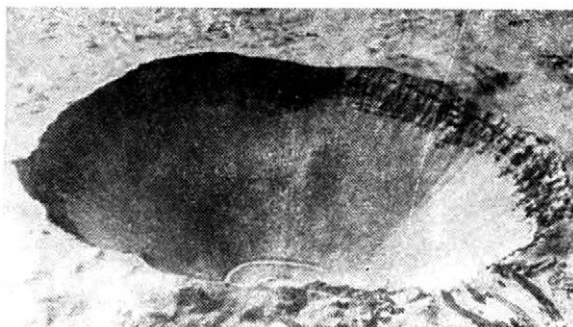
¹⁾ Viz článek pplk. Skopce a pplk. Chalupy: Více pozornosti atomovým minám v NSR — VM 1/1968.

a asi po půl minutě dopadají zpět na zem, přičemž zhruba polovina vyvržené horniny spadne zpět do kráteru a částečně ho zaplní, zbytek dopadne mimo kráter. Nad místem výbuchu zůstává kráter se strmými stěnami o průměru 360 m a hluboký asi 100 m. Terén v okolí kráteru je pokryt vrstvou rozrušené horniny o tloušťce několika metrů. V důsledku nerovno-

je 5 m. Jednotlivé větší kusy horniny dopadají ve vzdálenosti 1,5—2 km.

Prach a drobné kousky horniny se oddělí ve vzduchu od větších kusů, jsou strženy proudem plyných produktů asi do výše 3 km, kde s nimi vytvoří špinavě bílý oblak, z něhož pak postupně vypadávají.

Na průběh podzemního výbuchu a na hodno-

Obr. 1 – Kráter po podzemním jaderném výbuchu 100 kt. Průměr kráteru je 365 m, hloubka 97 m. V pravém dolním rohu jsou u okraje kráteru nákladní auta a stavební stroje.

měného úniku plynů při výhozu horniny je pokrytí terénu nerovnoměrné – u kráteru je tloušťka vrstvy od 6 do 30 m a se vzdáleností se zmenšuje. Většina materiálu je rozhozena do vzdálenosti 600 m, průměrná tloušťka vrstvy

tu zátarasu jím vzniklého mají vliv zejména dva faktory: hloubka výbuchu a geologie místa výbuchu.

Geologické složení hornin v místě výbuchu ovlivňuje zejména rozměry kráteru

Obr. 2 – Vyhozená hornina po jaderném výbuchu v čedičové skále.

a velikost kusů vyhozené horniny. Dále uvedené údaje o rozměrech kráteru odpovídají výsledkům zkoušek v nevadské poušti, tj. v aluviálních usazeninách a platí tudíž pro případy, kdy k výbuchu dojde v pokryvných útvech (sypkých nebo soudržných horninách). V případě výbuchu v horninách skalního podkladu (což bude v geologických podmínkách západoevropského válečnického pravidlem) se průměr i hloubka kráteru zmenší asi o 20 %; je tedy nutno rozměry odečtené z grafu na **obr. 5** vynásobit koeficientem 0,8. Vyhozená hornina je v tomto případě složena zčásti z velkých balvanů, neboť ve větší vzdálenosti od centra výbuchu se hornina při výhozu dělí jen podle stávajících systémů trhlin a přirozených ploch odlučnosti. Z **obr. 2** je patrné, že při výbuchu ve skále i hornina vyvržená na okolní terén představuje zátaras těžko překonatelný i pásovými vozidly. Stejný charakter má i vnitřní povrch kráteru.

Hloubka výbuchu ovlivňuje především rozměry a tvar kráteru, dále také intenzitu vzdušné tlakové vlny, radioaktivního zamoření aj. Rozměry kráteru s rostoucí hloubkou uložení nálože se zvětšují až do určité optimální hloubky. Zvětšujeme-li i dále hloubku výbuchu, dochází ke zmenšování rozměrů kráteru, od určité hloubky již nedochází k vytvoření kráteru vůbec. Při umístění nálože do optimální hloubky lze dosáhnout daným typem atomové miny mnohem účinnějšího zátarasu než při menší nebo větší hloubce. Můžeme tedy s velkou pravděpodobností očekávat, že miny budou ukládány do optimálních hloubek. Toto platí zejména pro miny, jejichž uložení je připravováno již v míru a jež budou použity v počátečním období války.

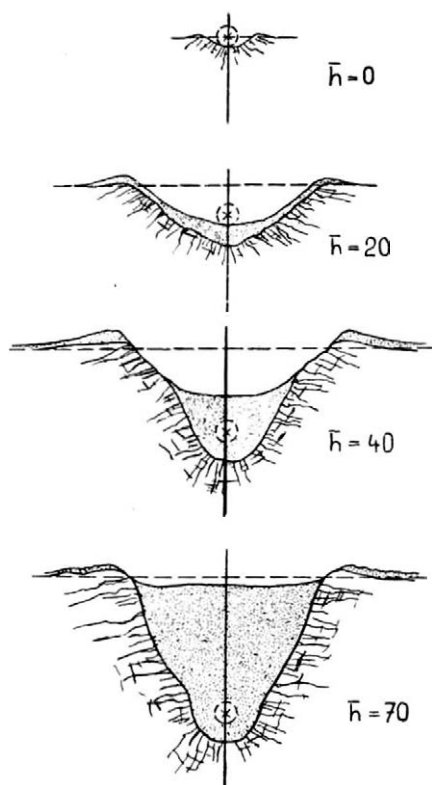
K porovnání výbuchů náloží o různém tritolovém ekvivalentu zavádíme v souhlase s aplikovaným zákonem o podobnosti při výbuších tzv. redukované hodnoty – v tomto případě redukovanou hloubku uložení nálože

$$\bar{h} = \frac{h}{q^{3,4}}$$

což prakticky znamená skutečné hodnoty nálože o tritolovém ekvivalentu 1 kt. Tritolový ekvivalent q se dosazuje do uvedeného vzorce v kilotonách, hloubka h v metrech. Exponent $\frac{1}{3,4}$ vyjadřuje přesněji vliv sil setrvačnosti a vnitřního tření než dosud používaný exponent $\frac{1}{3}$.

Porovnání tvaru a rozměrů kráterů v různých redukovaných hloubkách uložení nálože je na

obr. 3. Tak při $\bar{h} = 0$ (což je vlastně pozemní kontaktní výbuch) vzniká malý kráter, při $\bar{h} = 20$ se kráter zvětšuje a k optimální velikosti kráteru dochází při $\bar{h} = 40$. Při $\bar{h} = 70$ je kráter z větší části znovu zasypán a konečně při $\bar{h} = 100$ nevzniká kráter a výbuch se na povrchu projeví jen silnými otřesy.

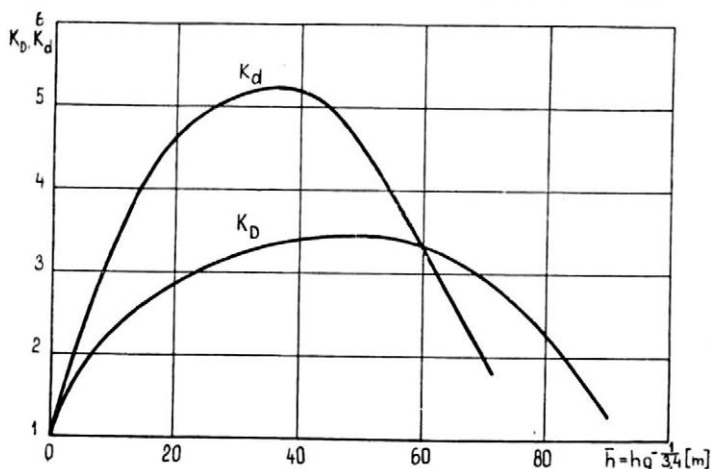

Obr. 3 – Tvar a srovnatelné rozměry kráteru při výbuchu atomové miny v různých hloubkách.

Rozměry kráteru při výbuchu v kterékoli hloubce lze stanovit vynásobením rozměrů kráteru pro pozemní kontaktní výbuch koeficienty z grafu na **obr. 4**. Kráter při pozemním výbuchu má rozměry (v metrech):

$$\text{průměr } D_0 \doteq 35 q^{\frac{1}{3,4}}$$

$$\text{a viditelnou hloubku } d_0 \doteq 5,5 q^{\frac{1}{3,4}}$$

Obr. 4 – Koeficienty k_D a k_d .

Při podzemním výbuchu lze pak určit rozměry ze vztahů

$$D_h = k_D \cdot D_o$$

$$d_h = k_d \cdot d_o$$

Při výbuchu ve skalních horninách (vápenec, pískovec, žula apod.) je nutné oba rozměry vynásobit ještě koeficientem 0,8.

Příklad: Máme určit průměr kráteru po výbuchu atomové miny 30 kt při uložení ve skále v hloubce 100 m.

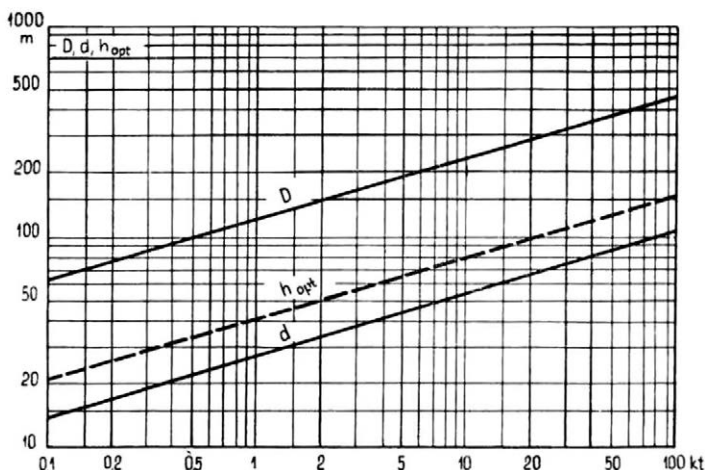
Redukovaná hloubka výbuchu

$$\bar{h} = \frac{h}{q^{1/3.4}} = \frac{100}{30^{1/3.4}} = 36,8 \text{ m}$$

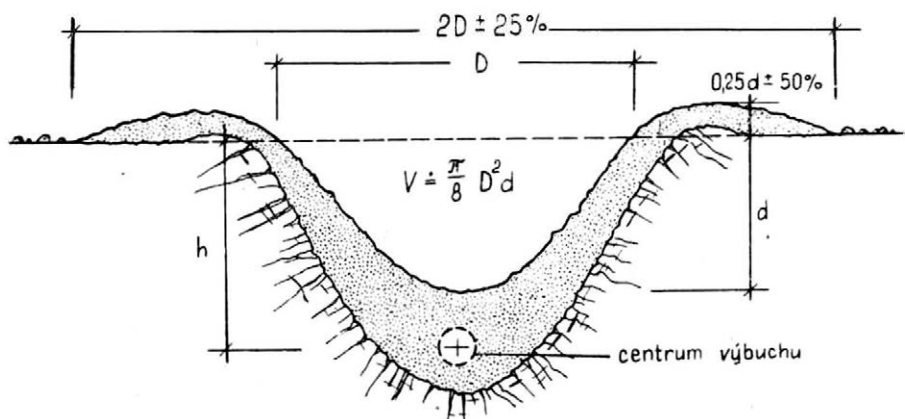
Pro $\bar{h} = 36,8 \text{ m}$ je $k_D = 3,3$ (viz obr. 4)

Průměr kráteru $D_h = 0,8 \cdot 3,3 \cdot 35 \cdot 30^{1/3.4} = 251 \text{ m}$

Rozměry kráterů jaderných výbuchů v optimálních hloubkách lze snadno určit z grafu na

Obr. 5 – Graf k určení optimální hloubky uložení atomové miny (h_{opt}), hloubky kráteru (d) a průměru (D) v závislosti na tritovém ekvivalentu

Obr. 6 – Přibližné údaje o rozměrech viditelného kráteru, jeho obsahu a rozměrech násypu (valu) vytvořeného vyhozenou horninou při výbuchu atomové miny.

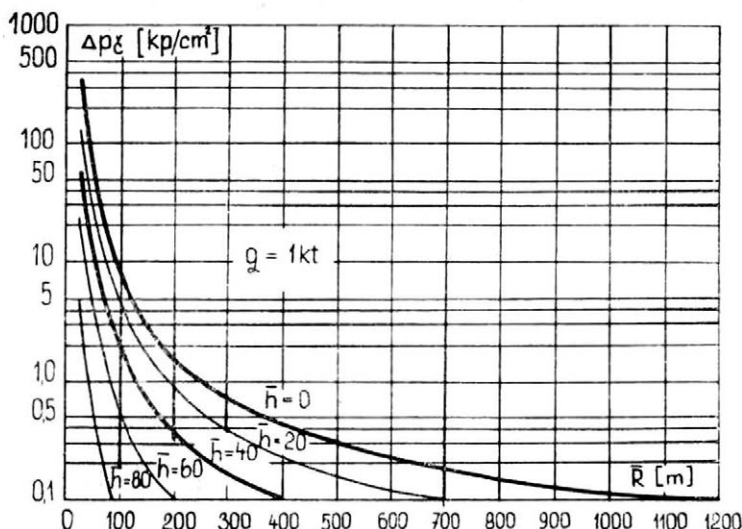
obr. 5. Rozhození horniny v okolí kráteru, výšku a poloměr násypu lze vyčíst z obr. 6.

Vzdušná tlaková vlna, světelné a radioaktivní účinky

Účinek **vzdušné tlakové vlny** se s rostoucí hloubkou výbuchu zmenšuje. Tlaková vlna se

šíří v polokulovitých vlnoplochách jako při pozemním výbuchu a rovněž charakter jejího působení je obdobný. Přetlak v čele tlakové vlny u povrchu terénu lze v závislosti na redukované hloubce výbuchu určit ze vzorce

$$\Delta p_z = \Delta p_{z0} (100 - \bar{h})^3 \cdot 10^{-6}$$

Obr. 7 – Graf k přibližnému určení přetlaku v čele vzdušné tlakové vlny v závislosti na hloubce uložení atomové miny.

kde Δp_{to} je přetlak v kp/cm^2 v čele tlakové vlny pozemního výbuchu

$$\Delta p_{\text{to}} = 0,84 B + 2,7 B^2 + 7,0 B^3$$

$$\text{kde } B = 0,1 \frac{\sqrt{q}}{R}$$

R je vzdálenost od epicentra výbuchu v km.

Přetlak lze určit také z grafu na **obr. 7**.

Příklad: Máme stanovit přetlak v čele tlakové vlny ve vzdálenosti 1 km od epicentra podzemního výbuchu atomové miny 30 kt v hloubce 100 m.

Z grafu na **obr. 7** zjistíme, že přetlak v čele vlny v redukované vzdálenosti

$$\bar{R} = \frac{R}{\sqrt[3]{q}} = 322 \text{ m}$$

a pro redukovanou hloubku

$$\bar{h} = \frac{h}{q^{3,4}} = 36,8 \text{ m}$$

je $\Delta p_{\text{e}} = 0,14 \text{ kp/cm}^2$, což je hledaný výsledek.

Rovněž účinky světelného záření, pronikavé radiace a radioaktivního zamoření terénu se budou s rostoucí hloubkou výbuchu v podstatě zmenšovat. Světelné záření a proni-

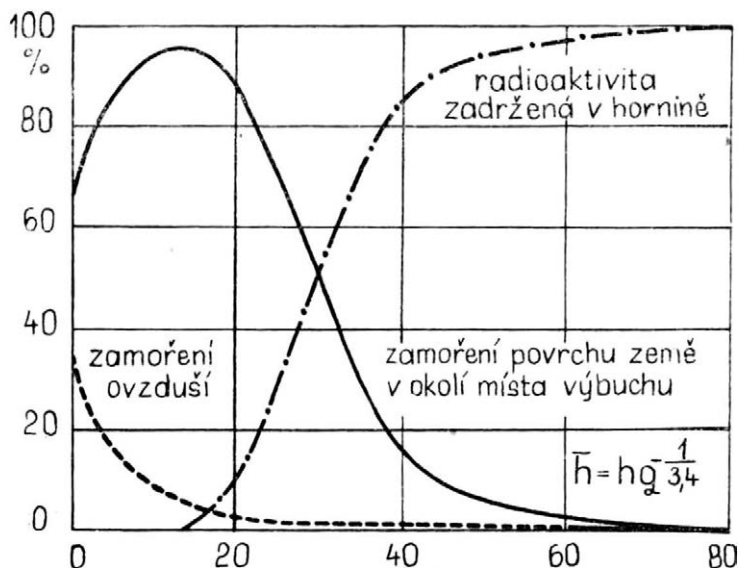
kavá radiace budou působit na povrchové objekty jako při pozemním výbuchu, pokud bude výbuch uskutečněn v malé hloubce, tj. řádově několik metrů. Se vzrůstající hloubkou se budou účinky rychle zmenšovat. Protože výbuchy atomových min budou uskutečňovány většinou ve značných hloubkách, aby bylo dosaženo maximálních rozměrů kráterů, není třeba o účincích těchto faktorů vůbec uvažovat.

V grafu na **obr. 8** je uvedeno procentuální rozdělení energie jaderného výbuchu, spotřebované na radioaktivní zamoření, mezi radioaktivitu zadržanou v hornině, zamoření místa výbuchu a radioaktivitu přenášenou oblakem. Je zřejmé, že radioaktivní zamoření se rovněž podstatně snižuje s rostoucí hloubkou a při optimální hloubce dosahuje již poměrně nízké úrovně.

Radioaktivní zamoření při podzemních výbuchu tvoří samostatný okruh problémů a měla by mu být věnována zvláštní pozornost.

Seizmické účinky

Při každém jaderném výbuchu v hornině vzniká v epicentru výbuchu silná tlaková vlna, která se šíří na všechny strany, postupně slabne a mění svůj charakter v pružné **seizmické vlny**. Při podzemním výbuchu je tento seizmický efekt přirozeně daleko větší než při pozemním nebo vzdušném výbuchu a jeví se jako samostat-

Obr. 8 – Percentuální rozdělení energie a radioaktivního zamoření.

ný ničivý efekt. Analýzy výsledků dosavadních podzemních výbuchů ukazují, že jejich seizmické účinky jsou v bližším okolí velmi podobné silnému zemětřesení a mohou způsobit destrukce nebo značné poškození budov ve větší vzdálenosti od epicentra než vzdušná tlaková vlna.

Přibližnou představu o intenzitě otřesů při podzemním jaderném výbuchu lze si vytvořit na základě ztv. magnituda.²⁾ Pro magnitudo podzemního jaderného výbuchu platí přibližně vztah $M = 4,6 + 0,5 \log q$. Zemětřesení, které v roce 1959 zničilo marocké město Agadir mělo $M = 5,8$, zemětřesení ve Skopji v červenci 1963 $M = 6,0$. Odpovídajícím zdrojem seizmické energie by byl jaderný výbuch o tritolovém ekvivalentu asi 350 kt.

Amplitudu ve vzdálenosti do 3 km od epicentra je možné vypočítat ze vztahu (amplituda v cm)

$$A = 0,605 q^{0,75} R^{-2}$$

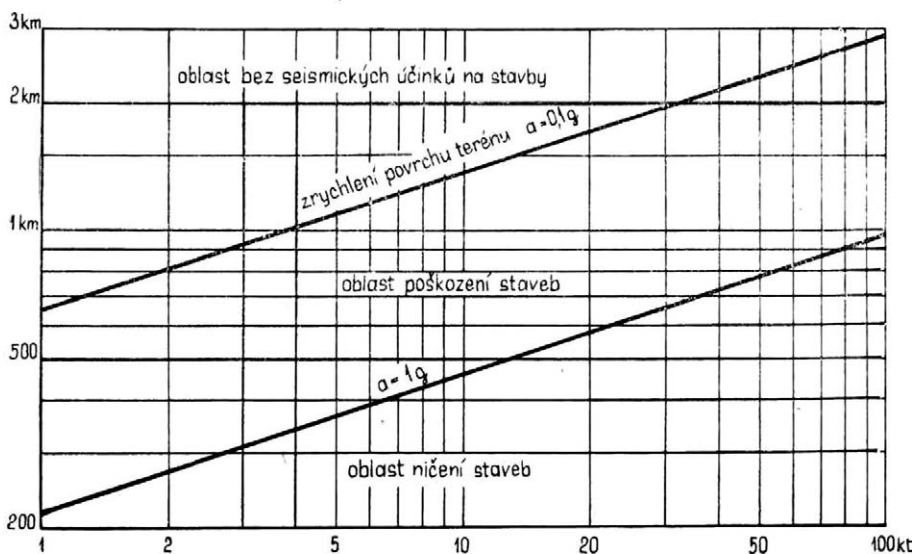
a zrychlení způsobované těmito otřesy (v jednotkách zrychlení zemské tíže g)

$$a = 0,17 q^{0,69} R^{-2,11}$$

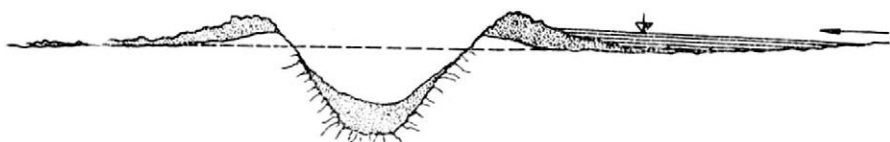
Posouzení účinků seizmických vln na stavební objekty je velmi složitá záležitost, při níž nezáleží jen na intenzitě otřesů, ale i na seizmické

odolnosti stavby, počtu podlaží, druhu hornin v podloží stavby, převládajícím směru kmitů atd. Seizmické vlny jedné a téže intenzity mohou některým budovám způsobit zcela nepatrné škody, zatím co jiné úplně zničí. Pro cihlové budovy obvyklé konstrukce platí velmi přibližně, že prvá poškození začínají při zrychlení $a = 0,1$ g, kdežto silné poškození a zřícení nastává při zrychlení $a = 1$ g. Tyto hodnoty jsou vyznačeny v grafu na obr. 9, a to tak, že vzdálenosti odpovídající určitým hodnotám zrychlení jsou udávány poloviční hodnotou ve srovnání s výsledky uvedeného vzorce. Je to ze dvou důvodů. Předně vzorce byly sestaveny na základě pokusů s podzemními výbuchy ve velkých hloubkách, kde nedochází k výhozu zeminy a vytvoření kráteru a tudíž větší část energie se šíří ve formě seizmických vln (intenzita otřesů je větší). Dále zde hraje roli okolnost, že téměř ke všem těmto výbuchům došlo v geologických podmínkách nevadské pouště, tj. ve vrstevnatých tufech malé pevnosti a v aluviálních písčích. V takovém prostředí mají seizmické vlny větší účinnost než v geologických podmínkách západního válečnictví. Zmíněná úprava grafu vyjadřuje reálné vlivy obou těchto faktorů.

Ze srovnání poloměru kráteru, rozletu vyhozené zeminy, působení vzdušné tlakové vlny a seizmických účinků vyplývá, že poslední jmenované se projevují ještě ve vzdálenostech,

Obr. 9 – Graf k přibližnému určení seizmických účinků výbuchu atomové míny.

Obr. 10 – Zátopení oblastí nad kráterem po výbuchu na dně údolí.

kde ostatní účinky nepůsobí již ničivě. Tento závěr usvědčuje z nepravdy tvrzení kpt. L. Circea, který v článku o použití atomových min v časopise „Army“ v lednu 1965 argumentoval tím, že použití podzemních výbuchů umožní vyhnout se zničení těch objektů, které jsou mimo rájón kráteru, takže např. (citováno doslova) „je možné zničit nádraží v centru města a nezpůsobit vážnější poškození jiným objektům“.

Při posuzování zatarasovacích schopností atomových min je nutné tedy vzít v úvahu i destrukce způsobené seizmickými vlnami. Ty způsobí částečné nebo úplné zboření domů v osadách (zvláště starších budov, několika-patrových cihlových domů apod.) a tím závaly v ulicích, zřícení mostů (zvláště kamenných a obloukových), porušení hydrotechnických staveb (jezů, přehrad apod.) a tím zátopení určitých částí území, sesuvy méně stabilních svahů, zářezů apod. Společným znakem všech těchto sekundárních účinků je ztižení komunikačních možností a tím zvýšení zatarasovacích schopností jaderného podzemního výbuchu. Na osoby ve volném terénu a ve vozidlech nemají tyto účinky příliš velký vliv.

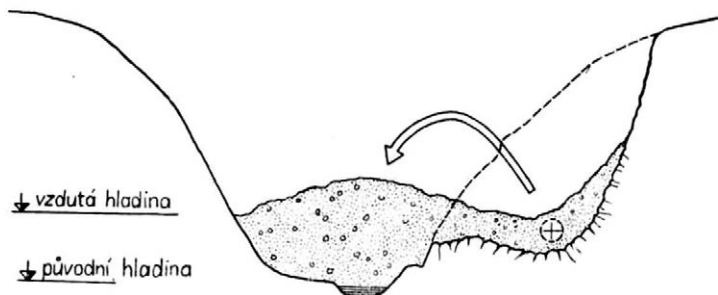
Způsoby použití atomových min k vytváření zátarasů

Jestliže známe hlavní cíle použití atomových min, tj. vytvoření účinných zátarasů na důležitých směrech k usměrnění útočících vojsk do

jiných směrů, můžeme na základě toho předvídat situace a místa, kde budou tyto prostředky pravděpodobně použity.

Výhodné je použít tyto zátarasové v horských údolích, soutěskách a průsmycích, kde jimi lze doplnit přírodní překážky a vytvořit tak velmi účinný ucelený systém. Na západním válečnickém je takových příhodných míst poměrně hodně. V užších údolích bude stačit jedna mina, v širších dvě nebo několik min vedle sebe k přehrazení celé šířky.

Prakticky každé údolí protéká nějaký vodní tok, jehož vliv na zatarasovací schopnost kráteru může být různý. V případě, že údolí je široké, má malý podélný sklon a přítok vody je malý, může hornina vyvržená z kráteru (při příznivém složení horniny) vytvořit hráz, která buď úplně nebo z větší části zadrží vodu a zátopy prostor nad kráterem do výše několika metrů (viz obr. 10). Tímto by se zvětšila hodnota zátarasu zejména ve směru postupu proti proudění. V případě, že přítok vody bude velký nebo vyvržená hornina bude značně propustná (to bude u výbuchů ve skalních horninách pravidlem) dojde k zátopení kráteru, což jeho zatarasovací schopnost po úplném vyplnění sníží. U vodních toků s malým množstvím vody dojde k úplnému zátopení až za velmi dlouhou dobu a v případě potřeby by bylo možné se mu vyhnout, např. současným zřízením druhého kráteru (protiproudě), který by vlastně plnil funkci vodní nádrže. Přehrazení toků v údolích může být

Obr. 11 – Přehrazení údolí výbuchem atomové miny, uložené v jednom svahu údolí.

Z kapitalistických armád

Ing. Lubomír Přileský, CSc.,
Ing. Milan Linhart, CSc.

naopak využito tím způsobem, že mina nebude umístěna pod dnem údolí, nýbrž v jednom nebo obou svazích a vyhozená hornina, případně následující sesuv půdy vlivem seizmických účinků vytvoří mohutnou hráz napříč údolím (**obr. 11**). Tento způsob bude výhodný v úzkých údolích s malým podélným sklonem a větší řekou, kde může v krátké době vytvořit vzdutí vodní hladiny a zatopení údolí na délku několika kilometrů.

Je zřejmé, že výběr místa a způsobu vytvoření zátarasů není možné vybírat šablonovitě nebo nahodile, nýbrž velmi uvážlivě, s přihlédnutím ke konkrétně sledovanému cíli, konfiguraci terénu a geologickým poměrům. Tak např. způsobu podle **obr. 10** bude pravděpodobně použito při spádu údolí směrem k nepříteli, způsobu podle **obr. 11** při opačném spádu.

V rovinatém a mírně zvlněném terénu by byla zatarasovací schopnost jednotlivých atomových min v důsledku snadného obejití poměrně malá, proto je třeba počítat se souvislými řadami takových min. Při vzájemné vzdálenosti 1,5 násobku poloměru a současném odpálení min vznikne tak souvislý příkop, jehož hloubka a šířka odpovídá přibližně údajům grafu na **obr. 5**, výška valu kolem kráteru bude zhruba dvojnásobná proti osamocenému kráteru. O zaplnění vytvořeného příkopu vodou platí totéž, co bylo řečeno o zatarasování údolí.

V americkém tisku se vyskytují úvahy o možnosti vytvořit souvislou řadu kráterů podél celé hranice určitého státu. Na souvislé zatarasování hranic v délce 200 km bylo by potřeba asi 1300 náloží po 10 kt nebo asi 650 náloží po 100 kt. Je třeba upozornit na to, že po technické stránce by byl takový úkol velmi náročný, avšak nikoli neřešitelný.

Další oblast použití atomových min je v zatarasování komunikačních uzlů, ničení letišť, přístavů, nádraží a jiných důležitých komunikačních a jiných objektů. Vzhledem k popsaným vlastnostem podzemních jaderných výbuchů je jejich použití k těmto účelům efektivnější než např. pozemní výbuch.

Otázka na jak dlouho dokáží tyto zátarasy zdržet postup útočících vojsk závisí v podstatě jen na možnostech jejich překonání, protože kráter sám je velmi stabilní – stěny pokusných kráterů v USA odolávaly po několik let všem erosi vlivům (tyto vlivy v aridním pouštním klimatu jsou ovšem malé). Překonání zátarasů může být ztíženo palbou bránících se vojsk, protože poměrně nízká úroveň radiace při podzemním výbuchu jim umožní za určitých okolností zaujmout postavení brzy po výbuchu několik set metrů od kráterů. V rovinatém terénu by bylo znemožněno vedení přímých palb poměrně vysokým valem kolem kráteru.

Překonání kráterů atomových min odpálených v optimální hloubce je daleko větší problém, než překonání poměrně mělkých kráterů po pozemních výbuchích. Značný sklon stěn (asi 45°) a charakter jejich povrchu (balvanitá suť) znemožní jejich překonání pásovými vozidly, nehledě na pravděpodobné další komplikace (např. částečné zaplnění kráteru vodou do výše několika desítek metrů). Zvlášť velkým problémem bude překonání kráteru podzemního jaderného výbuchu střední ráže. Překonání způsobem obvyklým u PT příkopů (stržením stěn a upravením do sjízdného sklonu) je u nich téměř vyloučeno v době kratší než několik týdnů, neboť

- a) by to předpokládalo přesun několika desítek až set tisíc m³ materiálu,
- b) nasazení většiny typů ženijních strojů by vzhledem k charakteru vyvržené horniny bylo buď zcela znemožněno nebo velmi neefektivní,
- c) ukládání větších soustředěných náloží klasických trhavin by bylo velmi obtížné a zdoluhavé,
- d) úprava odvráceného svahu kráteru by z jeho dna nebyla možná a vyžadovala by nejprve dopravit na protilehlou stranu kráteru těžké mechanismy.

Úplné zaplavení kráteru umožní jeho překonání normálními přepravními prostředky (např. mosty na plovoucích podporách). Doba, potřebná k zaplnění kráteru je však u běžných toků dosti velká. Tak např. dva krátery po atomových minách 50 kt by byly zaplaveny vodním tokem s průtokovým množstvím 5 m³/s asi za 15 dnů.

Způsoby překonání těchto zátarasů představují obsáhlý komplex problémů, který nelze podrobněji rozebírat.

Některé zvláštnosti použití atomových min

Použití atomových min je spojeno s některými zvláštnostmi. Především je to nutnost vrtů k uložení náloží, protože je málo pravděpodobné, že bude možno využít podzemních prostorů (jeskyní, dolů apod.), hlubokých studní, naftových vrtů apod. Zejména vrtů pro velké nálože, které mají velký průměr i hloubku, musí být připraveny s dostatečným předstihem, protože trvají několik týdnů. Poměrně nízká cena vrtů ve srovnání s cenou jaderné nálože umožňuje připravit větší množství vrtů pro několik variant zatarasování a využívat jich podle situace. Spuštění miny do vrtu a její adjustace trvá jen několik hodin. Utěsnění vrtů by bylo sice časově náročné, ale u hloubek přes 30 m není nutné. Atomové miny nebudou pravděpodobně vůbec utěšňovány pískem nebo zeminou,

protože bude sice nařizeno miny uložit, avšak při změně situace bude nařizeno miny neodpalovat a vyjmout.

Vrt opatřený ocelovou výpažnicí může být připraven mnoho let a při bezpečném uzavření otvoru nevyžaduje žádnou péči. Spodní voda sice postupem doby vyplní vrt, ale neztíží podstatně uložení a odpálení miny, naopak do jisté míry nálož utěsni.

Další zvláštností tohoto zátarasu je skutečnost, že po vytvoření kráteru je jeho překonání prakticky stejnou překážkou pro obě strany. To má velký význam zejména při zatarasení delších souvislých úseků.

Vzhledem k důležitosti těchto prostředků je nutné počítat s tím, že způsob roznětu bude pravděpodobně zdvojen (např. dálkový roznět kombinovaný s časovým roznětem) a kromě toho může být mina zajištěna proti vyjmutí. Z toho plyne, že zjištění atomové miny průzkumem, obsazení místa vrtu vlastními vojsky ani likvidace roznětové hlídky nedá asi možnost zabránit odpálení miny. Naopak protivník může nechat adjustované miny i úmyslně překročit útočícími vojsky bez rizika, že budou zneškodněny. S těmito eventualitami je nutné počítat, věnovat průzkumu atomových min velkou pozornost a při jejich zjištění je buď obejít nebo přivést k výbuchu ve vhodném okamžiku.

Závěr

Hlavní význam popsaných způsobů použití atomových min spočívá v tom, že je jimi možné na určitých směrech vytvořit zátaras neobyčejné účinnosti a dosáhnout tak na určitou dobu úplného zastavení postupu útočících vojsk. Použití těchto prostředků ve větším měřítku by mohlo mít zásadní vliv na tempo útočné operace. Zřizování a překonávání, případně obejití těchto zátarasů bude nutné věnovat nadále velkou pozornost z taktických i technických hledisek.

V obou těchto případech musí být vojska v bezpečné vzdálenosti, kterou je možné přibližně stanovit z podkladů obsažených v tomto článku.

Při průzkumu je tedy nutné věnovat velkou pozornost zjištění nebo alespoň odhadu velikosti nálože. Z podkladů také vyplývají i možnosti přibližného odhadu této velikosti:

1. **Podle hloubky vrtu:** za předpokladu, že nálože budou ukládány pravděpodobně do optimální hloubky, je možné z grafu č. 5 stanovit odpovídající velikost nálože. Hloubku vrtu je možné zjistit např. podle délky a počtu ocelových výpažnic použitých při vrtání.
2. **Podle průměru vrtu:** jaderná nálož 100 kt zkoušená v USA byla spuštěna do vrtu o průměru 914 mm, menší nálože budou vyžadovat menší průměr vrtu, u náloží pod 1 kt postačí pravděpodobně 200 mm. Naopak u větších náloží se uvažuje s průměry vrtu daleko přes metr.
3. **Podle vzdálenosti vrtů v řadě:** k vytvoření souvislého příkopu se nálože umísťují do vzdálenosti 1,5 poloměru kráteru, z čehož je možné zpětně vypočítat velikost nálože.

Zaujetí bojové sestavy v útočném boji bez použití JZ

Podplukovník Vladimír Pecánek

V útočném boji bez použití jaderných zbraní (dále JZ) je největší problém způsob soustředění sil a prostředků k vytvoření převahy nad nepřítelem, tzn. **zaujetí bojové sestavy divize a pluku**. Při útoku na pozici obranu nepřítele bude třeba před úsekem průlomu v šířce do 4 km (viz můj článek ve VM č. 5/65) soustředit před zahájením zteče do prvního sledu divize buď dva motostřelecké pluky, nebo jeden motostřelecký a jeden tankový pluk, v obou případech s posilovými prostředky. Vyjdeme-li z předpokladu, že jeden motostřelecký nebo tankový pluk má okolo 200–250 tanků, obrněných transportérů a jiných vozidel a hloubka bojové sestavy pluků prvního sledu divize bude asi do 8–10 km (v níž budou asi $\frac{2}{3}$ všech vozidel divize), zjistíme, že před vyražením na zteč bude celkově před úsekem průlomu soustředěno asi 25–30 vozidel všech druhů na 1 km² a do hloubky bojových sestav praporu prvního sledu více než 50 vozidel na 1 km². Připočteme-li k tomu ještě palebné prostředky, potřebné k palebné přípravě útoku vidíme, že nahromadění živé síly a bojové techniky bude značné a proto soustředit síly a prostředky divize do úseku průlomu včas bude značně obtížné. Bude to vyžadovat přesnou a sladěnou práci velitele a štábu při určení prostorů útvarů a jednotek, pečlivou rekognoskaci terénu a dokonalou organizaci pořádkové služby.

K velkému nahromadění bojové techniky a palebných prostředků dojde jak při útoku z chodu, tak z přímého dotyku s nepřítelem. Rozdíl bude pouze v tom, že při útoku z přímého dotyku musíme tyto prostředky rozmístit a ukrýt a výchozí prostor ženijně vybudovat a zabezpečit prostředky protivzdušné obrany.

V obou případech budeme usilovat o to, aby soustředění hlavních sil divize pro průlom zabezpečovalo potřebné rozptýlení a tak snížilo ztráty vlastních jed-

notek při případném úderu JZ nepřítele. Kromě toho doba maximálního nahromadění živé síly a bojové techniky na malém prostoru má být co nejkratší. Proto hledáme nejvhodnější způsoby zaujetí bojové sestavy.

Jedno z možných řešení je **postupné soustředování (zhušťování) sil a prostředků** k přednímu okraji nepřátelské obrany.

Toto řešení vychází především z požadavku dosáhnout nezbytného rozptýlení útvarů a jednotek v určité vzdálenosti od předního okraje nepřátelské obrany vzhledem k účinkům jeho JZ. Vyjdeme-li z předpokladu, že nepřítel bere též v úvahu rentabilitu použití jednotlivých ráží podle velikostí a hodnoty cíle a bezpečnost vlastních vojsk v obraně, můžeme učinit některé závěry:

1. Jednotky v dotyku s nepřítelem (tj. na čáře zteče) nejsou jadernými údery nepřítele prakticky ohroženy a proto může jejich soustředění v této vzdálenosti odpovídat normě, potřebné pro zajištění úspěšného průlomu obrany.

2. Mezi jednotkami v hodnotě roty ve vzdálenosti okolo 2 km do čáry dotyku vytváříme mezeru asi 0,5–0,6 km, ve větší vzdálenosti mezeru asi 1,5–2 km.

Mezeru 1,5–2 km dodržíme i u jednotek v hodnotě praporu ve vzdálenosti okolo 4 km a blíže k čáře dotyku. Ve větší vzdálenosti jsou mezery mezi prapory do šířky asi 3–4 km, do hloubky asi 5–6 km.

Mezi pluky, umístěnými nebo přesunujícími se v pochodových proudech ve vzdálenosti větší než 6–8 km, dodržujeme mezeru asi 8–9 km.

Použijeme-li uvedené závěry na **zaujetí bojové sestavy divize k útoku na nepřátelskou obranu z chodu**, můžeme pro způsob postupného soustředování sil a prostředků vytyčit tyto zásady:

1. Pro přesun divize z vyčkávacího prostoru na čáru zteče je třeba vyhradit pro každý pluk prvního sledu dvě pocho-

dové osy, vzdálené od sebe 3—4 km, tj. celkem **nejméně 4 osy** (navíc alespoň jednu pro divizní útvary). Celková šířka pochodové sestavy prvního sledu divize zhruba odpovídá šířce útočného pásma divize.

2. V této šířce se pluky prvního sledu přesunují až do vzdálenosti **okolo 8 km** od předního okraje obrany. Od této vzdálenosti se začne šířka pochodové sestavy (pásma přesunu) postupně zužovat, aby na **čáře rozvinutí do rotních proudů** (okolo 4 km) dosáhla asi 5—6 km. Vzdálenosti mezi praporečnými proudy budou pak 1,5—2 km.

3. Dále se bude šířka pochodové (bojové) sestavy zužovat tak, aby na čáře zteče odpovídala šířce průlom (do 4 km). Vzdálenosti mezi rotními proudy se postupně zúží až na 300 m.

4. Nebude-li možné vyhradit plukům prvního sledu po dvou osách, ale **jen po jedné**, bude vzdálenost mezi plukovními prapory asi 8—9 km a vzdálenost mezi prapory asi 4—5 km. Od čáry rozvinutí do praporečných proudů bude stejné jako v předchozím případě.

5. Pluky druhého sledu se přesunují obdobným způsobem. Způsob postupného soustředování sil a prostředků divize k útoku na nepřátelskou obranu z chodu znázorňují v **příloze 1**.

Při útoku z přímého dotyku s nepřítelem budeme zaujímat bojovou sestavu podle stejných zásad.

Celková šířka bojové sestavy praporů prvního sledu (v dotyku s nepřítelem) bude odpovídat šířce úseku průlomu, kdežto prapory a pluky druhého sledu budou umístěny ve větší šířce se zachováním potřebného rozptýlení.

V zaujetí bojové sestavy budou určité rozdíly. Mohou vyplývat z toho, že divize se přesunuje z hloubky a zaujímá východiště k útoku současně s vystředáním bránících se vojsk nebo je v dotyku s nepřítelem, ale musí přeskupit bojovou sestavu do úseku průlomu. Dále bude rozdíl v době, vyhrazené pro soustředění.

V prvním případě můžeme prapory druhého sledu pluků umístit ve vzdálenosti asi 4—6 km od předního okraje po rotách, přičemž mezi rotami zachovat mezery 1,5—2 km. Celková šířka bojové sestavy praporů druhého sledu bude asi 6 až 8 km. Pluky (pluk) druhého sledu divize budou umístěny po praporech v hloubce asi 8—12 km od předního okraje v celé šířce útočného pásma divize s mezerami mezi sebou asi 3—4 km. Je-

jich druhosledové prapory budou za nimi ve vzdálenosti 4—5 km.

Výčkávací prostory tankových jednotek pluků prvního sledu bude výhodné volit ve vzdálenosti 6—10 km od čáry dotyku a umístit je po rotách vzdálených od sebe asi 1,5—2 km.

Způsob zaujetí bojové sestavy divize ve výchozím prostoru k útoku z přímého dotyku znázorňují v **příloze 2**.

Druhý případ již nemá jednoznačné řešení, neboť bojová sestava divize v dotyku může být různá. Jeden pluk nebo prapor v prvním sledu v dotyku s nepřítelem může útočit z přímého dotyku, zatímco pluk nebo prapor z druhého sledu může útočit z chodu. V tomto případě bychom např. výčkávací prostor tanků pluku v dotyku s nepřítelem nevolili ve vzdálenosti 6—10 km, nýbrž podle možnosti před praporem druhého sledu ve vzdálenosti okolo 4 km. Není účelné stahovat tanky více do hloubky. Přitom část tanků v palebném postavení na čáře dotyku zahájí zteč přímo z těchto postavení. Rozhodující vliv na zaujetí bojové sestavy má pak záměr velitele divize pro průlom a charakter terénu. Přesto i v tomto případě můžeme dodržovat zásady uvedené v předchozím odstavci.

Velmi důležité při zaujetí bojové sestavy divize je **vyvedení a rozvinutí dělostřelectva a oddílů vojskových raket**.

K průlomu nepřátelské obrany v šířce do 4 km bude třeba soustředit **nejméně 8—10 dělostřeleckých oddílů organického, posilového a popřípadě přibranného dělostřelectva k nepřímé střelbě**. Při jejich rozmístění respektujeme jak možnost nejlepšího plnění palebných úkolů, tak nutného rozptýlení pro případ úderu JZ nepřítele.

Při umístění palebných postavení dělostřelectva do šířky a hloubky vycházíme z průměrné délky střelby, při níž nedochází k nadměrné spotřebě munice a k menší účinnosti palby. U převážné části dělostřelecké techniky nemá průměrná délka střelby překračovat 6 až 8 km. Proto palebná postavení jednotlivých oddílů (baterií) by neměla být dále od nejbližších cílů než 6—8 km.

Při rozptýlení dělostřelectva bereme v úvahu, že nepřítel může použít na uskupení a palebná postavení dělostřelectva jaderných náplní různé mohutnosti a to podle důležitosti cílů a dále podle vzdá-

lenosti palebných postavení od předního okraje nepřátelské obrany.

Vezmeme-li v úvahu, že nepřítel může s ohledem na bezpečnost svých jednotek použít na soustředěná vojska jadernou náplň asi 28 kt již od vzdálenosti okolo 4 km od předního okraje a že k zabránění současného zničení jednoho dělostřeleckého oddílu tímto úderem je nutné baterie umístit od sebe na vzdálenost asi 4 km, vidíme, že rozptýlení dělostřelečtva, které by odpovídalo těmto požadavkům, není prakticky uskutečnitelné. Reálnější je proto rozmísťovat jednotlivé baterie v takové vzdálenosti, aby nebyla zničena hodnota jednoho oddílu jedním jaderným úderem malé ráže o mohutnosti asi 2,5–5 kt, který může nepřítel použít jen na dělostřelečtvo. Tomuto požadavku odpovídá **umístění baterií a oddílů od sebe na vzdálenost asi 1,5–2 km.**

Tyto vzdálenosti jsou spíše teoretické. V praxi bude rozmístění dělostřelečtva do značné míry ovlivněno konkrétními terénními podmínkami. V určité části útočného pásma nebude mnohdy umístění dělostřelečtva možné a proto bude nutné v některém prostoru naopak bojovou sestavu dělostřeleckých oddílů více zhustit. Pak bude třeba dodržet vzdálenost **nejméně 2 km** mezi oddíly, mezi bateriemi v oddíle může být asi **400–500 m.**

Z předchozích úvah můžeme dojít k závěru, že maximální počet z potřebných 8–10 dělostřeleckých oddílů je výhodné umístit mimo prostor soustředění hlavních sil divize před úsekem průlomu (využít celou šířku útočného pásma). Přitom přihlížíme k podřízenosti dělostřelečtva, možnosti účinné palby a jeho přemístění.

Přibrané dělostřelečtvo je vhodné rozmístit co nejblíže k přednímu okraji obrany a mimo úsek průlomu, aby mohlo střílet na maximální dostřel bez změny palebného postavení. Dělostřelečtvo přidělené plukům prvního sledu umístíme rovněž co nejblíže k přednímu okraji, avšak před úsekem průlomu pluku a v jeho blízkosti. Zadní hranici veškerého dělostřelečtva bude účelné volit nejdále ve vzdálenosti okolo 6 km.

Možné rozmístění dělostřelečtva pro palebnou přípravu v útočném pásmu divize je vyjádřeno v **příloze 2.** Schéma znázorňuje sice rozvinutí dělostřelečtva pro útok z přímého dotyku, platí však i pro útok z chodu.

Oddíl vojskových raket je účelné (i když neplánujeme předem použití jaderných náplní) umístit v prostoru bo-

jového rozmístění, jehož přední okraj nemá být blíže než 6 km od předního okraje nepřátelské obrany.

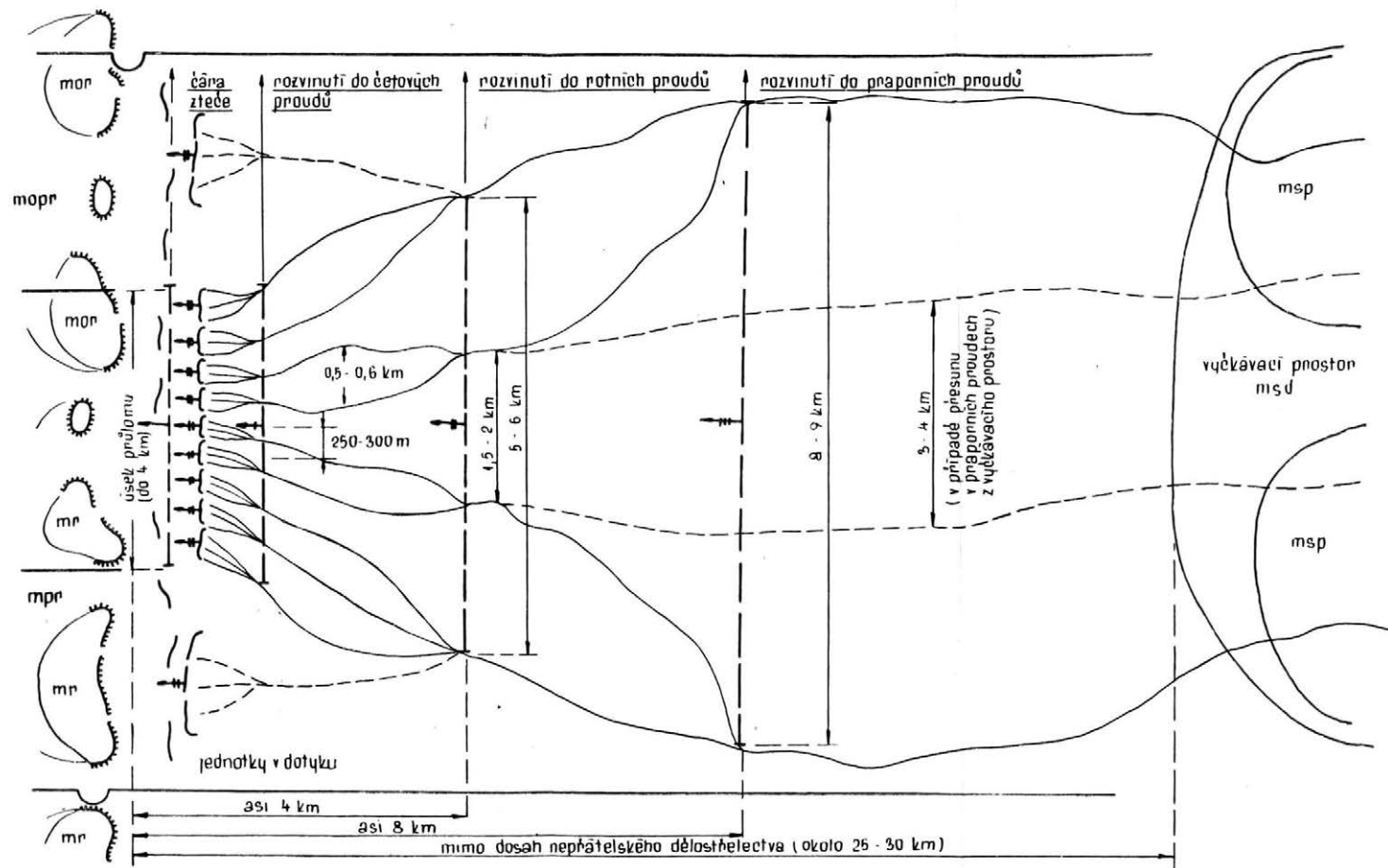
Neméně důležité bude **vyvedení palebných prostředků pro přímou střelbu** včas do zahájení palebné přípravy. Organizátorem přímé střelby je u motostřeleckého pluku náčelník dělostřelečtva pluku, u tankového pluku pověřený důstojník ze štábu pluku. Jak vyplývá z propočtů, k ničení cílů přímou střelbou v době palebné přípravy bude třeba soustředit před úsekem průlomu v šířce do 4 km předem celkem čtyři čety bezzákluzových kanónů praporů prvního sledu, dvě protitankové baterie a dvě houfnicové baterie pluků prvního sledu, dva tankové prapory nebo jeden tankový prapor a protitankový oddíl divize. Při útoku z chodu se přesunují čtyři BzK praporů prvního sledu do palebných postavení teprve při přesunu a rozvíjení praporů do bojové sestavy v průběhu palebné přípravy.

Na rozdíl od dělostřelečtva pro nepřímou střelbu bude nutné všechny palebné prostředky pro přímou střelbu umístit bezprostředně před předním okrajem nepřátelské obrany přímo před úsekem průlomu. Při celkovém počtu 77–98 prostředků to znamená v průměru na každých asi 50 m jeden prostředek. Jejich včasné a utajené vyvedení do palebných postavení zvláště při útoku z chodu nebude snadné. Proto bude výhodné, aby jejich palebná postavení byla předem alespoň částečně vybudována, vytyčeny příjezdové cesty a podle možností připravena i záložní postavení.

Obtížné bude zejména vysunutí tankového praporu (praporů) a to jak z hlediska utajení tak pro potíže v zásobování střelivem, potřebným pro průlom nepřátelské obrany. Proto bude účelnější využít pro přímou střelbu jednotek v dotyku. Je však třeba počítat s tím, že potřebný počet zbraní v daném prostoru jednotky v dotyku zpravidla mít nebudou, takže v každém případě určitý počet tanků bude třeba předsunout. Přitom tanky vyčleněné pro ničení cílů přímou střelbou v průběhu palebné přípravy nebude možné (ani účelné) použít i ke zteči předního okraje nepřátelské obrany. Nebudou totiž schopny oba úkoly splnit časově. Při jejich vyražení ke zteči by chyběly zbraně, které by ničily přímou střelbou ty cíle, jež budou zjištěny teprve při vyražení jednotek na zteč. Takových cílů

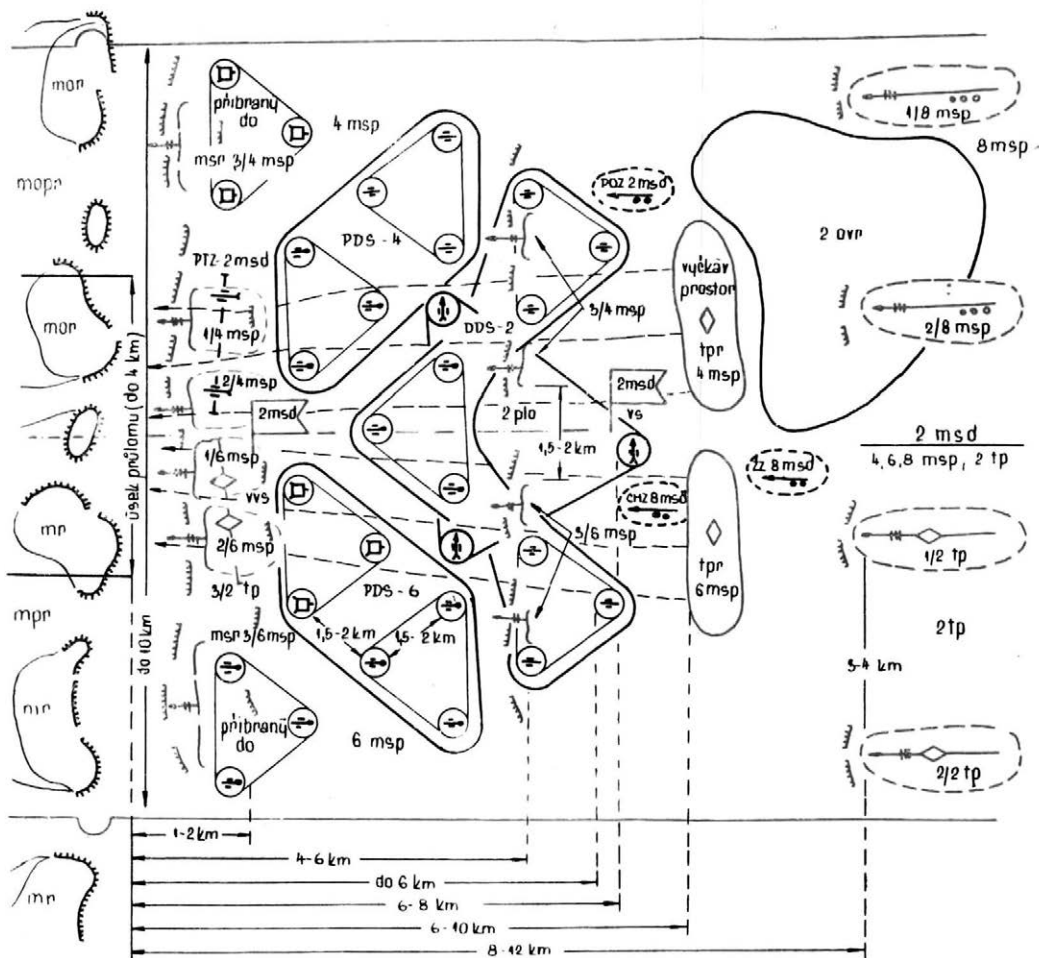
ZAUJETÍ BOJOVÉ SESTAVY DIVIZE PŘI ÚTOKU NA OBRANU NEPŘÍTELE BEZ POUŽITÍ JZ Z CHODU

PŘÍLOHA 1

**ZAÚJETÍ BOJOVÉ SESTAVY DIVIZE PŘI ÚTOKU NA OBRANU NEPŘÍTELE
BEZ POUŽITÍ JZ Z PŘÍMÉHO DOTYKU**

PŘÍLOHA 2

může být více než těch, které jsme zjistili před zahájením palebné přípravy. Proto bude účelné pro účast v palebné přípravě předsunovat podle potřeby tankový prapor pluku druhého sledu, nebo při zasazení tankového pluku do prvního sledu jeho prapor druhého sledu.

Prostředky pro přímou střelbu budou palebná postavení zaujímat postupně, při-

čemž tanky půjdou jako poslední, aby byla zajištěna jejich palebná ochrana jak protitankovými prostředky, tak dělostřelectvem pro nepřímou střelbu.

U ostatních prvků bojové sestavy divize nebo pluku budou v umístění proti útoku s použitím jaderných zbraní v podstatě nepatrné rozdíly, vyplývající z celkového způsobu zaujetí bojové sestavy.

Úloha dělostřeleckého průzkumu při zjišťování cílů a zabezpečení palby RVD

Podplukovník František Cvrček, ČSs.

Neustálý vývoj názorů na boj a operaci, změny organizace vojsk a jejich technického vybavení a z toho vyplývající nové zásady použití vojsk se dotkly všech a všeho, co tato vojska tvoří a zúčastní se jejich bojového použití. Vývoj však nepostupuje vždy přímočaře. Pochopit tuto okolnost je důležité nejen k posouzení perspektiv, ale také k správnému ocenění skutečností tvořících součást přítomnosti.

Mluvíme-li o dělostřeleckém průzkumu, bude vhodné všimnout si krátce tendencí jeho vývoje počínaje dobou, kdy byl ustanoven jako jednotka (instituce) s řadou možností a povinností vzhledem k dělostřelectvu a konče současným stavem.

Počátky dělostřeleckého průzkumu ve všech armádách spadají do první světové války. I před ní se již používalo jistých prostředků průzkumu ve prospěch dělostřelecké palby, ale k postavení speciálních jednotek ještě v mnoha armádách nedošlo. První světová válka však donutila všechny hlavní armády zřídit v rámci dělostřelectva jednotky, které by byly s to zjistit cíle a zároveň se pokusit na ně řídit a opravovat palbu. Tento stav trval v podstatě až do konce druhé světové války, lépe řečeno ještě několik let po ní. Celé toto období je možné charakterizovat jako snahu po přesném měření pomocí různých prostředků průzkumu. Měřily se vzdálenosti, úhly, rozměry. Odtud vznikl i název dělostřelecký měřičský průzkum.

Druhé období se datuje od prvních pokusů po zevšeobecnění zkušeností druhé světové války. V naší armádě, která přijala sovětskou zkušenost a zásadu, že hlavní palebnou silou na bojišti je dělostřelectvo, dochází v této době spolu s budováním vyšších štábů k tomu, že dělostřelecké stupně velení a jeho štáby začínají zaujímat velmi důležité místo v rámci štábů vševojskových a přirozeně čerpají z jejich práce zkušenosti. Vzorem pro činnost důstojníků

dělostřeleckého průzkumu se pak stávají vševojskoví důstojníci průzkumu. Podobný vliv se projevuje na práci a poslání dělostřeleckých průzkumných jednotek. Začíná se upouštět od zásad měřičského průzkumu. Dělostřelecký průzkum nehledá jen fakta zjištěná v sestavě nepřítel, ale pokouší se ústy náčelníků dělostřeleckého průzkumu formulovat i možnosti či dokonce zámysly nepřítel. Podklady pro palbu dělostřelectva již nejsou jediným úkolem, ale jen součástí úkolu.

Třetí období nastává po zavedení jaderných zbraní a raket do výzbroje. Velká účinnost těchto prostředků působí rychle ve směru od dosud požadované přesnosti práce, od „měřičství“ ke „shromažďování podkladů“ pro úder těmito prostředky. Spolu s jistým přeceňováním raketových zbraní vznikají i tendence podceňování dělostřelectva a tím i snížení úlohy všeho toho, co k dělostřelectvu patří. Nastává situace, kdy se svěřuje všem druhům průzkumu získat podklady pro palbu nejmohutnějších palebných prostředků — raket. Zde začíná působit i známá krize průzkumných prostředků, které zaostaly za vývojem palebné techniky. Protože je průzkumných prostředků málo, je třeba využít všech dohromady, vytváří se teze o dovedném spojování a doplňování zdrojů zpráv. Spojování zcela zákonitě připadne tomu, kdo měl a nepochybně vždycky musí mít rozhodující úlohu v systému průzkumu. Totiž vševojskovému průzkumu. Protože vůdčí úlohu má vševojskový průzkum a protože všechny prostředky průzkumu musí především zabezpečit podklady pro náš nejmohutnější palebný prostředek — rakety, způsobí to spolu s dosavadní praxí v posílání dělostřeleckého průzkumu (jeho jakéhosi napodobení průzkumu vševojskového) další úpadek měřičství v systému práce dělostřeleckého průzkumu. Dochází zde k dvojímu přiblížení. První je snaha vševojskového průzkumu o zpřesnění svých údajů, tedy přiblížení k bývalé funkci dělostřeleckého průzkumu a druhé přiblížení je u dělostřeleckého průzkumu směrem k praxi průzkumu vševojskového. Toto přiblížení se týká jen náplně práce. Ve skutečnosti je to oddálení od přesnosti a preciznosti dodávaných podkladů.

Tento stav má však i další důsledky. Jsme totiž v situaci, kdy měřičské principy práce mnohdy opouštíme u dělostřeleckého průzkumu a u vševojskového průzkumu jsme jich zdaleka nedosáhli. Výsledek je takový, že není solidních podkladů.

V této situaci je nejzajímavějším rysem snaha soustřeďovat všechny průzkumné prostředky pod jedním velením. Je to logická snaha, protože vychází z předpokladů, že všechny průzkumné prostředky dělají prakticky totéž. **Zde je první klíč ke řešení problematiky posílání dělostřeleckého průzkumu.**

Názor, jakoby všechny prostředky průzkumu dělaly totéž, není naprosto správný, což uvedený „logický“ předpoklad ruší. V podstatě jde totiž vždy o dva nebo výjimečně tři faktory, kterými se průzkum zabývá. Prvním je zjistit místo a sílu nepřítel, druhým je stanovit možnosti, které tato síla z tohoto místa má a konečně třetím je snaha předvídat, kterou z možností nepřítel skutečně použije. V tomto sledu musíme také skutečně postupovat jak při zjišťování, tak ve zhodnocení. Palebné prostředky, kterými každý velitel reaguje, potřebují však ke svojí činnosti jen jediný podklad. Ten první. Je pravda, že rozhodnutí k palbě je také závislé na té či oné možnosti nepřítel, případně na tom či onom zámyslu. Jenomže ani na možnost, ani na zámysl

se nestřílí. Střílíme na konkrétně udaný cíl, tak udaný, aby bylo účelné na něj střílet; ne z hlediska možností nepřítele, ale z hlediska přesnosti udání. Zatímco druhé dva faktory patří do sféry myšlenkových schopností a zkušeností vyhodnocovatele, pak první má co činit se zcela exaktní matematikou. Zde nějaké zlepšení nelze vytvořit zkušeností, větším úsilím, rozkazem, morálkou či podobnými kategoriemi. Otázka stojí zcela jednoznačně. Buď je podklad přesný a palba bude účinná nebo není a nemá cenu střílet. **Problematika tohoto rozhodování, tedy na první pohled sféra matematiky, sféra střelby patří zcela jednoznačně dělostřelectvu a raketovému vojsku.** Sepjatost získání průzkumných podkladů se střelbou je tedy více než patrná. Tato sepjatost však není abstraktní pojem. **To je druhý klíč k řešení problematiky poslání dělostřeleckého průzkumu.**

K vyčíslení údajů, tvořících povel k palbě, potřebujeme řadu podkladů. Nehodlám tuto pravdu rozvádět, vycházím z ní jako ze samozřejmého předpokladu dalšího pochopení této statě. Každému, kdo se zabývá otázkami balistiky a střelby vůbec, je jasné, že tato řada podkladů je zdůvodněna, že nevyplývá ze zvyku, subjektivity či zdání důležitosti a „tajemnosti“.

Nachází-li v současné době v politickém a ekonomickém životě uplatnění zásada, aby o odborných věcech rozhodovali odborníci, bylo by snad vhodné přijmout tuto zásadu i v této oblasti, totiž tak, aby za odborníka v oblasti střelby raket a dělostřelectva byl považován dělostřelec. Přijmeme-li tento předpoklad, můžeme postoupit dál. Uvedená řada podkladů k palbě se rozpadá na opatření a skutečnosti z oblasti topografické, povětrnostní a technické přípravy a na opatření z oblasti průzkumu nepřítele. O tuto poslední nám jde. Jestliže první okruh otázek soustřeďuje, organizuje a uskutečňuje raketové vojsko a dělostřelectvo, mělo by být logické, aby tato sepjatost byla zachována i u části druhé. Žel tomu tak není.

Co znamená vlastně ona sepjatost? Co znamená v praxi organizačního členění, podřízenosti, velení a součinnosti? Především to, aby průzkum pracoval podle požadavků a potřeb střelby. Nám přece nic nepomůže správné rozhodnutí o zničení určitého cíle, nebudeme-li o něm vědět to, co potřebujeme, aby mohl být skutečně zničen. Nejde zde tedy o otázku rozhodování na co střílet. To je, vždy bylo a bude věc velitele. Jde ale o otázku, na co můžeme střílet. To už věci vševojskového velitele být nemůže. Pokud by v tomto směru byly vydávány rozkazy, bude se střelba podobat spíše slavnostním salvám, než bojovému efektivnímu použití.

Způsoby, které zahrnuje ona možnost střelby, jsou velmi pestré, někdy dost složité, ale v každém případě zvládnutelné odborníkem. Prostředky k uskutečnění těchto možností jsou. Jde jen o to, aby byly zahrnuty do systému velení, tedy podřízenosti toho, kdo o možnostech rozhoduje, aby byly přiblíženy, vráceny nebo zachovány organizaci raketového vojska a dělostřelectva, aby byly prostě sepany, aby průzkumné a palebné prostředky tvořily jednotu a byly řízeny jednou osobou.

To jsem však nezodpověděl otázku, co je vlastně posláním dělostřeleckého průzkumu. Jsem již blízko, dokonce by stačilo učinit krátký závěr. Bude ale vhodnější shrnout dosavadní poznatky a roztřídit je podle toho, jak usnadňují nebo znesnadňují efektivnost střelby.

Prvním záporným vlivem je oboustranná snaha vševojskového a dělostřeleckého průzkumu o zaměnitelnost a přiblížení funkcí. Vševojskový průzkum v tomto případě požadované podklady ještě zdaleka nezískává a dělostřelecký průzkum se od jejich získání neustále vzdaluje. Snaha o přiblížení vede ke splynutí. Ale to není všechno. Připusťme, že vševojskový průzkum dosáhne požadované úrovně v přesnosti a obsluhování dělostřeleckých jednotek při řízení a kontrole palby. Co se z něj potom stane? Změní se jméno. Nic víc. Bude plnit úkoly dělostřeleckého průzkumu, ale dělostřelečtí velitelé budou nuceni zaobírat se ne velením těmito kdysi svým prostředkům, ale složitým otázkám součinnostním. Na první pohled se tedy věci zkomplikují. Nebo snad je ještě něco, co tvoří podklad těchto snah? Zřejmě to, že takto vycvičené jednotky budou plnit ještě úkoly pro vševojskový průzkum. Kdyby tomu tak nebylo, je zbytečné je soustřeďovat pod řízením vševojskového průzkumu. To je logické. Nelogický je však předpoklad, že by tyto jednotky mohly zabezpečit plně potřeby raketového vojska a dělostřelectva a ještě být využity vševojskově, když již dnes jsou u dělostřelectva vytíženy na krajní mez. Nemusím rozvádět, že by pak něco vzalo za své a určité úkoly byly vypuštěny.

Druhým záporným vlivem je snaha, aby o možnostech použití raket a dělostřelectva rozhodovali neobdobníci. Udávám-li slovo „použít“, mám na mysli střeleckou stránku věci. Zámysl použití se opírá o možnosti, ale to ještě není skutečnost. Tu tvoří konkrétní podmínky, které může posoudit výhradně dělostřelec. Čím víc prostředků, rozšiřujících tyto podmínky, bude bezprostředně dělostřelec ovlivňovat, tím větší efektivnost palby na straně jedné a tím větší možnosti na straně druhé. Tímto vzájemným vztahem, rozšiřujícím svoji platnost v přímé závislosti na přímém řízení dělostřeleckého velitele se tedy řeší i efektivní použití a zvětšují se i možnosti.

Třetí záporný vliv má teze o vzájemné doplňitelnosti všech průzkumných prostředků. Příčina je v tom, že není univerzální průzkumný prostředek. Na první pohled nelze nic namítat. Součinnost průzkumných prostředků je a vždy bude nutná. Absolutní průzkumný prostředek nikdy nebude. To je ovšem jen povrchní pohled. Rozebereme-li tento názor v souvislosti s první skutečností, totiž že vševojskový průzkum vlastně dělá totéž co dělostřelecký nebo naopak, postavíme-li tento názor do systému, že všichni získávají podklady, že všichni jsou odpovědní a všichni tedy musí být jednotně řízeni, dojdeme k pravé příčině dosavadního stavu.

Přicházím k závěru. Pokud jsou všichni za všechno odpovědní, není odpovědný nikdo. Odpovědný může být jen ten, kdo je schopen požadovaný úkol splnit. Tři nevyhovující průzkumné prostředky nedají jeden vyhovující. Z hlediska dělostřeleckého průzkumu je nevyhovující ten prostředek, který nepracuje s příslušnou přesností, popř. není schopen obsluhovat dělostřelectvo při řízení palby. To znamená, že v první řadě bude nutné delimitovat poslání dělostřeleckého průzkumu a průzkumu vševojskového. Závislost palby na průzkumných prostředcích je zřejmá. Palba je hlavní poslání dělostřelectva a raket. Dělostřelecký průzkum musí mít tedy na úseku získání podkladů o nepříteli jeden jediný cíl. Tím je to, co bylo v první a druhé světové válce — údaje pro střelbu.

Je nutné vrátit se k formě měřičského průzkumu a všechno ostatní ponechat průzkumu vševojskovému. Pokud i vševojskový průzkum dodá takové podklady, které z hlediska přesnosti a řízení palby budou dělostřelectvu vyhovovat, je nutné jich využít. Posláním dělostřeleckého průzkumu v oblasti zjišťování cílů je tedy získat měřičské podklady pro palbu, tj. nejen k jejímu včasnému a přesnému zahájení, ale i jejímu opravování a kontrole. Nic víc a nic méně. A k tomu mají sloužit příslušné prostředky a jednotky dělostřeleckého průzkumu.

Veřejné mínění o válce a míru

Podplukovník Milan Ždímal

Z iniciativy a za podpory ústředních orgánů strany se uskutečnil loňského podzimu celostátní sociologický výzkum veřejného mínění obyvatelstva o otázkách války, míru, armády a obrany země. Připravilo jej a řídilo vědeckovýzkumné pracoviště sociologie armády při Vojenské politické akademii Kl. Gottwalda ve spolupráci s Čs. sociologickou společností.

Při výzkumu, prvním tohoto druhu a tohoto rozsahu u nás, bylo použito tří technik. Hlavní technikou byl **dotazník**, který obsahoval čtyři bloky otázek: mírové soužití a válka, Čs. lidová armáda, příprava obyvatelstva k obraně a objektivní údaje o šetřené osobě. Druhou technikou byl **rozhovor** (interview) s vybranými funkcionáři okresních orgánů a institucí, kteří měli bližší vztah k problematice, jako např. tajemníci štábu CO na ONV, sekretáři komisí obrany při OV KSČ, tajemníci koordinačních komisí, vedoucí funkcionáři OV ČSM, SPB, atd. Rozhovor zahrnoval šest významnějších otázek, které umožnily srovnávat odpovědi funkcionářů s míněním obyvatelstva. Třetí technika byla **doplňková**: šlo o obsahovou analýzu dokumentů, týkajících se šetřené problematiky a projednávaných v určitém časovém údobí stranickými orgány na stupni okresu.

Výsledky hlavní techniky, dotazníku, byly zpracovány strojově za použití statistické procedury.

Anketéři předložili dotazník celkem 7500 občanům ve věku 15–60 let, kteří byli vybráni náhodným výběrem. Ti jej po vyplnění vraceli poštou. Celkem se vrátilo přes 5000 dotazníků a bylo vyhodnoceno 4930 dotazníků. Procento návratnosti je ve srovnání s analogickými výzkumy vysoké. Vzorek 4930 dotázaných (respondentů) vcelku odpovídá svým složením základnímu souboru našeho obyvatelstva vůbec. Proti této celkové populaci je ve vzorku vyšší procento mužů a vyšší procento členů KSČ.

Uveřejňujeme v tomto čísle „VOJENSKÉ MYSLI“ vědeckou informaci o výsledcích mínění obyvatelstva, zkoumaných hlavní technikou, tj. dotazníkem, a to pokud jde o výsledky veřejného mínění k problematice války, míru, mírového soužití. V příštích dvou číslech na ni naváží vědecké informace o dalších dvou hlavních blocích otázek z dotazníku — o našich ozbrojených silách a o přípravě obyvatelstva k obraně.

Především výslovně, že šlo o výzkum veřejného mínění obyvatelstva, tedy výzkum názorů občanů o dané objektivní realitě. Veřejné mínění je odrazem této objektivní reality v myslích lidí, je míněním společenského subjektu a jako takové má různou kvalitu, více či méně věcně odrážející tuto objektivní realitu. Bližší zkoumání by zjistilo, jaké to jsou vlivy, jež formují veřejné mínění obecně i mí-

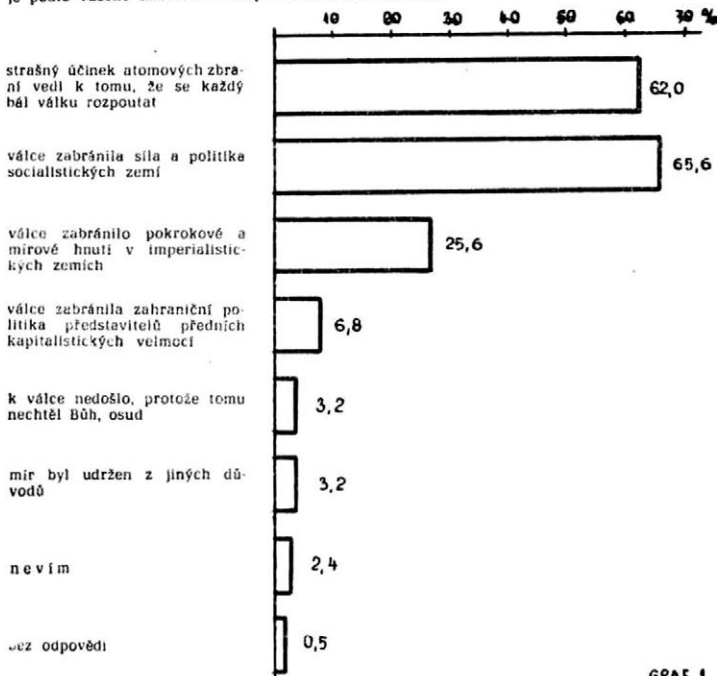
Názory — ohlasy

nění o určitých otázkách zvláště. To je ovšem problematika veřejného mínění jako sociologické a sociálně psychologické kategorie a není předmětem těchto informací.

celkové procento odpovědí je vyšší než 100 %.

Na tuto otázku navazovala další, týkající se mínění lidí na otázky války a míru v budoucnosti. Otázka zněla:

Je skutečností, že v uplynulých dvaceti letech se podařilo udržet světový mír. Co je podle Vašeho názoru hlavní příčinou zachování míru?

GRAF 1

Veřejné mínění o mírovém soužití

Část otázek prvního bloku dotazníku se týkala problematiky možnosti udržení míru či možnosti války. Za tím účelem obsahoval dotazník několik otázek. Odpovědi dotázaných respondentů jsou zpracovány v procentech.

Na otázku, čím si občané vysvětlují skutečnost, že se v uplynulých dvaceti letech podařilo udržet mír a co je podle jejich názoru hlavní příčinou zachování míru, jsme obdrželi celou škálu odpovědí. Jejich rozložení ukazuje **graf 1**. Zahrnuje procenta odpovědí celkem; dotázaní totiž měli z několika možných odpovědí, jež byly v dotazníku předtištěny, označit několik těch, s nimiž souhlasí. Proto také

„Domníváte se, že kapitalismus a socialismus budou žít v míru, nebo máte názor, že mezi nimi dojde dříve či později ke světové válce?“

Jaké byly odpovědi, ukazuje tato tabulka:

1. Budou určitě žít v míru	14,8 %
2. Pravděpodobně budou žít v míru	52,1 %
3. Pravděpodobně dojde mezi nimi dříve či později k válce	19,2 %
4. Určitě mezi nimi dojde k válce	2,6 %
5. Nevím	10,3 %
6. Bez odpovědi	1,0 %

Dotázaní, kteří mní, že socialismus a kapitalismus budou pravděpodobně žít v míru (odpovědi ad 2), vyjadřují svůj názor v souladu s vědeckou hypotézou,

obsaženou v dokumentech mezinárodního komunistického hnutí, že války v současnosti nejsou nevyhnutelné a lze jim zabránit, i když možnost války nelze vyloučit. Dotázaní, kteří odpovídali ad 1, ztožňují možnost udržení míru se skutečností a posuzují tuto problematiku optimističtěji, než ve skutečnosti je.

K tomu, abychom mohli blíže zjistit motivy toho či onoho mínění k předešlé otázce, položili jsme otevřenou otázku: „Proč tak soudíte?“

Odpovědělo na ni jen 68,2 % dotázaných. To svědčí o tom, že značná část obyvatelstva, která má určitý názor na možnost udržení míru či na možnost války, jej nedovede zdůvodnit. Jejich mínění je nevyhraněné.

Ti, kteří svůj názor uvedli, tj. oněch 68,2 %, zdůvodňují v 50,7 %, proč mír bude určitě či pravděpodobně udržen. To jsou tedy ti, kteří na předcházející otázku volili odpověď 1 nebo 2. Zbylá část, tj. 17,5 %, zdůvodňuje, že dříve či později dojde mezi socialismem a kapitalismem určitě nebo pravděpodobně k válce. Motivy jejich mínění jsou zajímavé. Pro ome-

zený rozsah této informace však není místa na jejich analýzu.

Zajímavé je dále, jak posuzují občané jako jednotlivci své vlastní, osobní možnosti podílet se na zachování míru. Proto jsme položili další otevřenou otázku:

„Domníváte se, že můžete něco udělat pro zachování míru, nebo máte názor, že v tomto směru nemáte žádný vliv?“

Odpovědi v procentech ukazuje graf 2.

Na první pohled zaráží vysoké procento odpovědí „Nemám vliv“ a „Bez odpovědi“. Odpovědi, že pro zachování míru může člověk nejvíce udělat poctivou prací, byly zřejmě ovlivněny známou tézí „Buduj vlast, posilíš mír!“, která je ovšem jednostranná: sebesilnější ekonomika a morálně politická jednota země ještě nevytváří automaticky její silnou obranyschopnost.

Mínění o charakteru a důsledcích války

Několik otázek dotazníku bylo věnováno zjištění mínění obyvatelstva o charakteru a následcích války a o možnostech omezení války ve střední Evropě. Tabulky obsahují odpovědi v procentech.

Na otázku „V případě, že by došlo ke světové válce, domníváte se, že by v ní ...“

odpovědělo

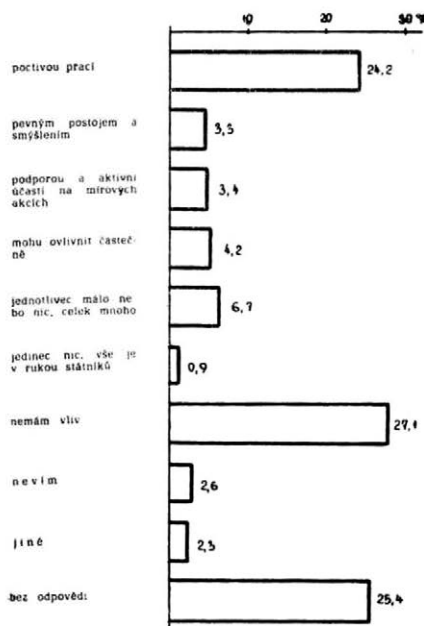
1. byly použity jaderné zbraně 62,5 %
2. válčící státy by se zdržely použití JZ 25,0 %
3. nevím 11,7 %
4. bez odpovědi 0,8 %

Táž otázka byla položena při rozhořování funkcionářům. V jejich odpovědích se častěji než u obyvatelstva vyskytoval názor, že JZ by byly použity — 73,6 %, a obdobně že by JZ nebyly použity — 25,7 %. Odpovědi „nevím“ nebo nejasné byly u funkcionářů minimální: jen 0,7 %.

Na otázku „Jaké důsledky by podle Vašeho názoru měla světová jaderná válka?“ dotázaní odpověděli:

1. skončila by vítězstvím socialistického tábora 11,1 %
2. skončila by vítězstvím, imperialistického tábora 1,0 %
3. nebylo by vítězů ani poražených, protože svět by byl zničen 78,9 %
4. nevím 8,4 %
5. bez odpovědi 0,6 %

Je zajímavé porovnat tyto odpovědi s míněním obyvatelstva o poměru sil.

GRAF 2

Názory — ohlasy

Na otázku „**Jaký je podle Vašeho názoru vojenský poměr sil mezi imperialistickými zeměmi a socialistickým táborem**“ dotázaní odpověděli:

1. socialistický tábor má vojenskou převahu	29,3 %
2. vojenské síly jsou vyrovnány	47,8 %
3. socialistický tábor je vojensky slabší	5,2 %
4. nevím	17,0 %
5. bez odpovědi	0,7 %

Již z letmého srovnání odpovědí vyplývá, že jen část dotázaných, která je přesvědčena o vojenské převaze socialistického tábora, míní, že by v případné světové válce zvítězil. Blíží analýza si vyžádá zjistit vnitřní korelace mezi těmito otázkami, abychom dostali přesnější celistvější obraz.

Konečně jsme položili otázku: „**Domníváte se, že může v blízké budoucnosti dojít ve střední Evropě k válečnému střetnutí, které by však nepřerostlo ve světovou válku?**“

Odpovědi občanů byly tyto:

1. K takové válce v žádném případě nemůže dojít	39 %
2. k takové válce určitě dojde	2,2 %
3. spíše nedojde	28,9 %
4. spíše dojde	4,0 %
5. nevím, nemohu posoudit	25,9 %
6. neodpověděli	1,1 %

Na první pohled je vysoké procento odpovědí „nevím, nemohu posoudit“. Tyto odpovědi jsou běžné při výzkumech veřejného mínění v těch případech, klade-li občanstvu otázku, která vyžaduje vysoce odborné znalosti dané problematiky.

Mínění o viníku mezinárodního napětí

V problematice mezinárodních vztahů zaujímají názory na viníka napětí klíčové místo. Do značné míry předurčují mínění obyvatelstva o konkrétních mezinárodně politických otázkách, jeho posuzování politiky té či oné strany v mezinárodních sporech či krizových situacích. V dotazníku na otázku: „**Myslíte, že viníkem mezinárodního napětí jsou:**“

	odpovědělo
1. imperialistické kruhy	51,1 %
2. socialistické země	0,5 %
3. obě strany	28,4 %
4. národně osvobozené hnutí v bývalých koloniích a politickoekonomicky závislých a zaostalých zemích	9,3 %
5. nevím	9,3 %
6. bez odpovědi	0,8 %
7. nejasná odpověď	0,6 %

Otázka se záměrně ptala na **viníka napětí**, měla tedy výrazný morální aspekt.

socialistické země by měly být iniciátory jednání o okamžitém zastavení bombardování VDR a odchodu amerických vojsk z jižního Vietnamu

socialistické země by měly svými ozbrojenými silami poskytnout přímou vojenskou podporu lidovým ozbrojeným silám ve Vietnamu

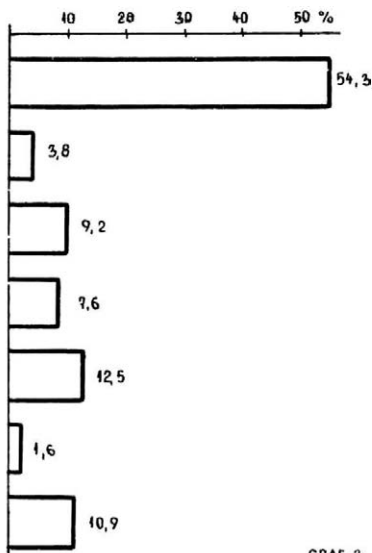
socialistické země by měly být iniciátory takového jednání, které by vedlo k ukončení války i za cenu, že by americká vojska zůstala na území jižního Vietnamu

lid soc. zemí by měl přispět obyvatelstvu VDR postiženému nálety USA, hmotnou pomocí (např. léky, ošacením, potravinami...)

socialistické země by neměly žádnou z těchto forem zasahovat do vietnamského problému, neboť by tím zhoršily mezinárodní situaci

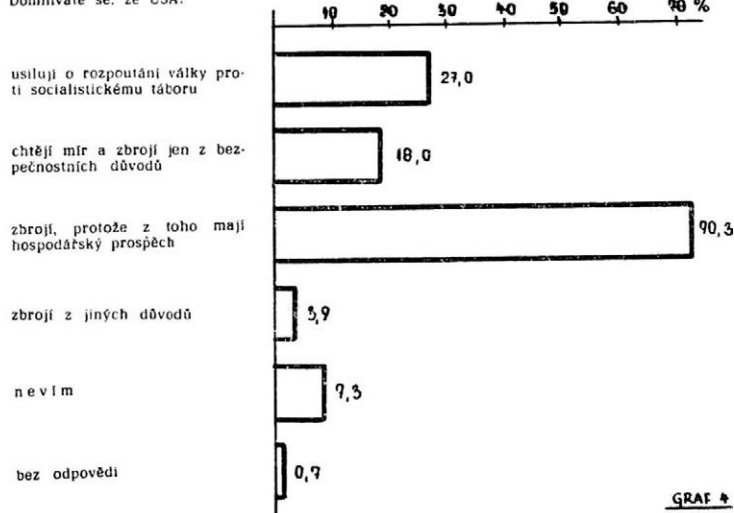
mám na tuto otázku jiný názor

bez odpovědi

GRAF 3

Domníváte se, že USA:

GRAF 4

Poměrně četné je procento odpovědí, které přisuzuje vinu oběma stranám. U těchto dotázaných zřejmě splývá pojem viníka se zkreslenou představou třídního boje, přisuzující vinu oběma stranám, bez posuzování, antagonistických motivů jejich zahraniční politiky.

Další otázka sledovala porovnání obecného mínění o viníku mezinárodního napětí s konkrétní napjatou mezinárodní situací, zaviněnou agresí USA ve Vietnamu. Otázka zněla:

„Co je podle Vašeho názoru hlavní příčinou napjaté situace ve Vietnamu?“

Otázka měla otevřený charakter, tzn. že na ni dotázaní odpovídali volně, podle vlastního svého uvážení. Kategorizováním jsme získali tyto skupiny odpovědí:

1. politika imperialistických států 19,8 %
2. USA: chtějí se ve Vietnamu udržet z hospodářských důvodů 8,7 %
3. USA: chtějí se ve Vietnamu udržet z vojenskostrategických důvodů 7,7 %
4. USA: chtějí zabránit politickému vývoji ve Vietnamu a ve světě 8,9 %
5. ve Vietnamu jde o střetnutí mocenských zájmů 6,3 %

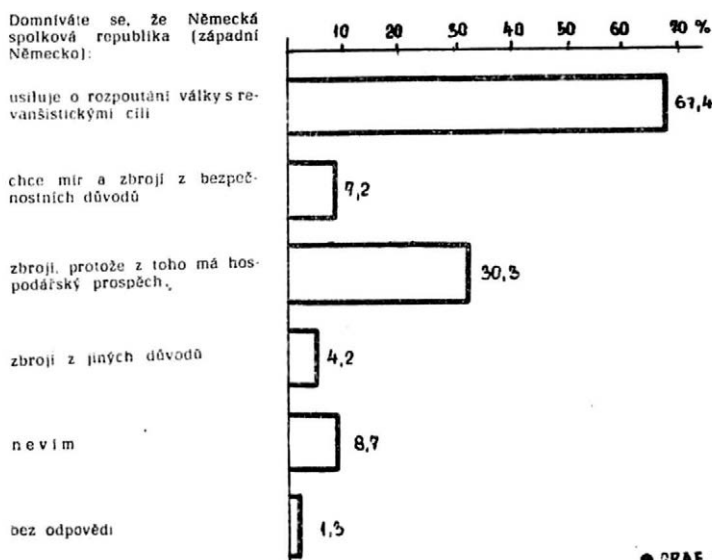
6. vnitropolitická situace ve Vietnamu 3,3 %
7. pomoc socialistického tábora 1,5 %
8. jiné příčiny 3,2 %
9. nevím 16,4 %
10. bez odpovědi 24,7 %

Srovnáním s předcházející tabulkou zjistíme prudký vzestup odpovědí „nevím“ a „bez odpovědi“. Sečteme-li odpovědi 1 až 4, dostaneme 45,1 % občanů, kteří míní, že viníkem ve Vietnamu jsou USA. Je to nižší procento než u otázky po viníku napětí. Část dotázaných odmítla otevřeně přisuzovat vinu určitému společenskému subjektu v konkrétním konfliktu, přestože průběh konfliktu v době, kdy se výzkum v terénu konal, tj. v září 1965, naprosto jasně svědčil o agresí USA jakožto hlavní příčině vietnamské krize.

Konečně není bez zajímavosti ani graf 3, zachycující odpovědi občanů na otázku „Jakým způsobem by měly socialistické země přispět k řešení vietnamské otázky“. Dotázaní v případě souhlasu zakroužkovali jednu odpověď, kterou považovali za nejdůležitější.

Už na prvý pohled zarazí poměrně vysoký počet odpovědí, že socialistické země by neměly vůbec nijak zasahovat do vietnamského problému, protože by tím

Názory – ohlasy

● GRAF 5

zhoršily mezinárodní situaci: 12,5 %. Zde se vyskytuje mínění respondentů, kteří mají za to, že viníkem napětí jsou obě strany a že by se tedy i naše země měly zdržovat veškeré iniciativy a zásahů.

Mínění o vojenské politice USA a NSR

Konečně byly v tomto bloku dotazníku položeny otázky, týkající se vojenské a zbrojní politiky USA a NSR. Šlo o zjištění mínění, jak dotázaní posuzují motivy této politiky ve vztahu k válce a míru.

Na otázku: „Domníváte se, že USA usilují o rozpoutání války, či chtějí mír nebo zbrojí, protože z toho mají hospodářský prospěch, popřípadě z jiných důvodů,“ odpověděli dotázaní (viz graf 4):¹⁾

Obdobná otázka byla položena pokud jde o NSR (viz graf 5):

Už na první pohled je zřejmá rozdílnost v posuzování vojenské politiky USA a NSR (rozdíl počtu prvních dvou odpovědí). U obou však trvá myšlenkový stereotyp, že významnou, ne-li hlavní příčinou zbrojení je hospodářský prospěch. Tento stereotyp byl léta vytvářen v prostředcích našich masových komunikací, přestože podíl zbrojní výroby na ekonomickém rozvoji byl podstatně menší, než jsme se domnívali. V případě NSR tomu bylo dokonce tak, že právě díky tomu, že začátkem padesátých let nemusela vynakládat prostředky na zbrojení, začala dosahovat prudkého ekonomického rozmachu.

¹⁾ Vzhledem k tomu, že dotázaní mohli zakroužkovat jednu, nejvýše dvě odpovědi, přesahuje celkové procento odpovědí 100 %.